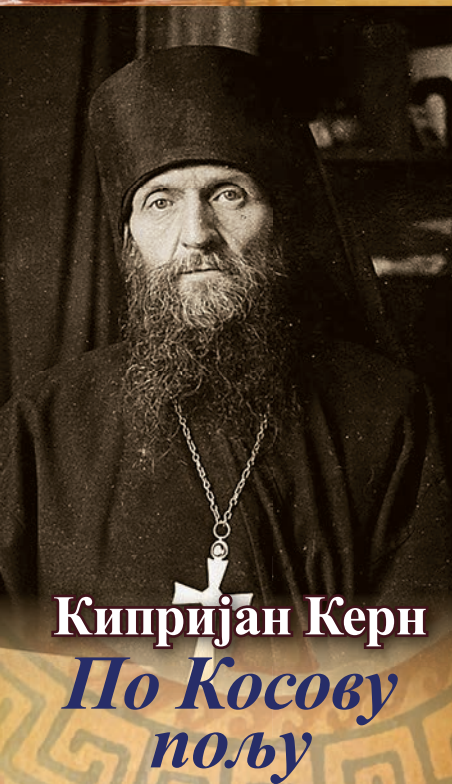

ИЗДАЊЕ ШУМАДИЈСКЕ ЕПАРХИЈЕ

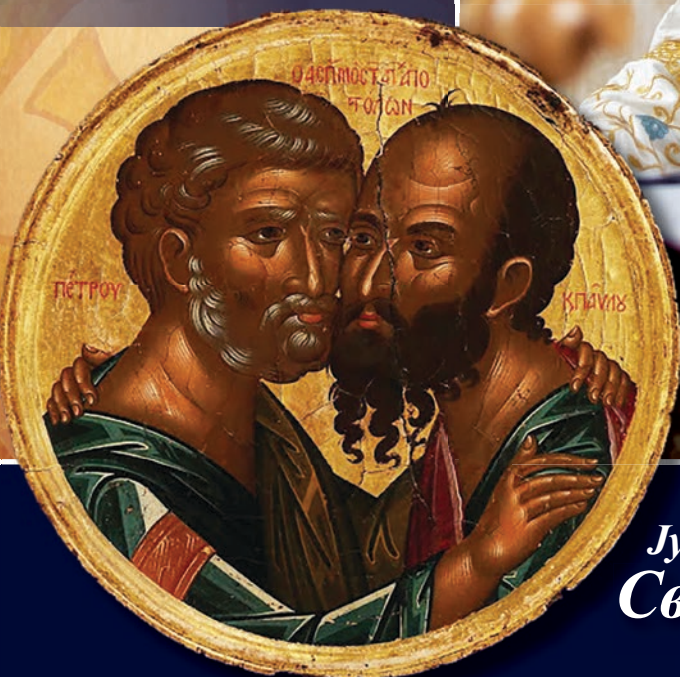
Каленик

267
3/2023

Кипријан Керн
*По Косову
пољу*

Ксенија
Кончаревић
Ненад Милојевић
Небојша Ђокић
Владислав Ципин
Јован
Крестјанкин

СЛАВА ЕПАРХИЈЕ ШУМАДИЈСКЕ

Јулија Ситарска
Свети апостоли Петар и Павле

фото репортажа

Слава Епархије шумадјске Живоносни источник

Каленик

Александар Шмеман

Вечна Педесетница

стр. 2

Јулија Ситарска

Свети апостоли Петар и Павле

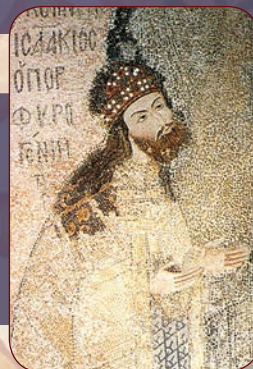
стр. 3

Владислав Ципин

Константинопољски патријарх Михаило Керуларије

стр. 7

Ненад Милојевић, Дух, душа и тело	13
Слава Епархије шумадијске Живоносни источник	17
Небојша Ђокић, Прилог историји зидања Старе цркве у Јагодини	28
Ксенија Кончаревић, Неувенљиви венци Свете Босиљке из Пасјана.....	31
Кипријан Керн, По Косову пољу	36

Из летописа Епархије шумадијске
Промене у Епархији шумадијској
Нова издања

Служења, приједи и посете Епископа шумадијског Г. Јована
Дечија страна

Главни и одговорни уредник: Никола Миловић, протојереј
Заменик главног и одговорног уредника: Негослав Јованчевић
Редакција: Др Зоран Крстић, протојереј ставрофор, Дејан Марковић, јереј,
Лазар Марјановић

Уредништво и администрација: "Каленик", Владимира Роловића број 1, 34000 Крагујевац,
e-mail : n.milovic2@gmail.com
Дизајн и прелом: Дејан Манделц

Издаје са благословом
Његовог преосвештенства
епископа шумадијског
Господина Јована

Година XLIV,
Број 3, (267), 2023.

Издавач:
Српска православна епархија
шумадијска

Издаје:
шест пута годишње

Тираж: 2000 примерака

Штампа: ГРАФОСТИЛ,
Крагујевац

271.222(497.11)
ISSN 1820-6166 = Каленик
COBISS.SR - ID 50771212

9 771820 616009

Јован Крестјанкин, архимандрит

ВЕЧНА ПЕДЕСЕТНИЦА

Пријатељи моји!

Све наше црквене празнике треба да проживљавамо у нашој души не као давно свршене догађаје, већ као да смо непосредни учесници тог догађаја, јер се дело нашег спасења није просто некада завршило, већ се догађа све време над сваким од нас и уз наше учешће.

Тако, на Педесетницу, чији спомен тако свечано с вама сада празнујемо, окончавају се дела Христова, која се односе на Његово телесно пребивање на земљи, и почињу дела Духа Светог. Али Педесетница се не окончава овим јединственим свечаним даном, који се збио у Јерусалиму и описан је у књизи Дела апостолска. Дан пламених језика је био само почетак непрекидног силаска Духа Божијег на човечанство. То је дан огњеног крштења Цркве, са којим се и утврдила на земљи Црква Христова.

Педесетница се наставља и током свих прошлих лета до наших дана савршава се над сваким од нас, ако само стварно стремимо свом душом ка Богу и иштемо га. Ми сада не чујемо онај шум који је некада испунио Јерусалим, зато што слух наш није довољно танан за опажање небеских покрета. Али га чује наше унутрашње, духовно ухо.

Једне благодат Светог Духа чува од грехопада од најранијих лета, брижљиво их водећи ка савршенству духовне лепоте... У срца других благодат Духа Светог куца током целог њиховог живота, призивајући на исправљање. Само треба бити пажљив према себи. Морамо

зачути ово куцање. Не заглушите га, јер благодат Светог Духа има чудотворну силу. Она заувек одстрањује грех из срца покајних грешника и укрењује њихове духовне силе у борби са гресима.

Јесте ли, драги моји, било када обраћали пажњу на речи антифона 4. гласа? Он је свима познат, и сви га волимо певати и слушати: „Од младости моје борим се с многим страстима...” У њему постоје значајне речи: „Светим Духом свака душа живи и узвисује се чисто-том...” Замислите се над овим речима, које охрабрују нас, грешнике. Духом Светим оживљује свака душа, чак и најпрљавија и најсмаднија од грехова и порока. Али, ако се она обрати Богу, ако усхте да се очисти – Свети Дух, послат Христом Спаситељем од Оца на помоћ нама, извршава то чудо. Он ће очистити грешну душу и, тао очишћену, узвисити до светости. Само да то човек пожели. Код неких се „сусрет” са Христом дешава неочекивано и готово тренутно. Сврати човек, по Промислу Божијем, као да је случајно, у храм Божији као посматрач са стране, и одједном у неком моменту службе, песмопевања или речи изговорене молитве изненада прожму његову душу, тако дубоко падну у срце, да човек постаје верујући. И вера његова обично је веома јака, пошто није поверовао од туђих речи, није од дошаптавања, већ је сам спознао, осетио у својој души присуство Светог Духа.

Добри, верни хришћани, брину се о својој души, хитају у Цркву Божију. Знају из личног искуства да овде могу дисати небеским благодатним ваздухом, да у храму могу и своје срце, и своју душу приклонити обилној киши црквених благослова. Свако од вас смело проси Духа Светог да му пружи благодатну помоћ, јер је Он због тога и послат у наш свет. Њему је поручено да се брине о нама. И Он насићује сваког човека. И младог и старог, и ученог и простог човека. Свакоме се даје могућност Његовог прихватања. Од нас самих зависи, од наше слободне воље да искористимо или да одбацимо помоћ Духа Светог.

Сви ми сада знамо да наш земаљски живот предворје вечног живота, Господом благословено поље, на којем расте пшеница за Царство Небеско – то смо ми – која сазрева за житнице небеске. То је врт, у којем благодаћу Духа Светог израстају прекрасни, миомирисни, дивни духовни аромати, цвеће и плодови о којима говори апостол Павле: „љубав, радост, мир, дуготрпљење, благодат, милосрђе, вера, кротост, уздржање”. Ова знања дата су нам ради спасења. А у овоме нам је помоћник Дух Свети, чији силазак сада с вама празнујемо.

О, велики, непрекинути току силе Божије, осећане у силаску Духа Светог у наше душе!

Ова сила храни милионе људских срца која у молитвама својим просе: „Дођи, Душе Свети, и умножи у нама веру; дај нам молитвену смелост; оживи срца наша кропљењем росе Твоје; угреј нас, залеђене у безакоњима. Дођи и донеси мир на путу праведног живота. Дођи и посети све који чекају Твоје просветљење!”

Превео са руског Горан Дабетић

Јулија Ситарска

СВЕТИ АПОСТОЛИ ПЕТАР И ПАВЛЕ

Химне апостолима Петру и Павлу Светог Амвросија Медиоланског и култ првоврховних апостола у Риму и Милану у IV веку

У садашње време расте интересовање за химнографско наслеђе Светог Амвросија Медиоланског (334/340–397), о чему сведочи низ нових превода и издања његових химни (А. Бонато, И. Бифи, Л. Маљаваци, Џ. Бифи). Истраживање текстова Светог Амвросија понекад постаје повод за дискусије. Између осталог, у вези са интерпретацијом садржаја химне Светог Амвросија „Apostolorum passio” („Страдање апостола”) настаје интересантно питање, везано за католичку идеју првенства апостола Петра међу осталим апостолима, чијем је истраживању посвећена ова студија. Да ли је Свети Амвросије, чији је „римски” контекст стваралаштва добро познат, давао „палму” апостолског првенства апостолу Петру, или га је сматрао само као првог међу једнаким?

Да бисмо одговорили на ово питање окренемо се културном контексту у којем је настала химна Светог Амвросија – римским празновањима у част првоврховних апостола. Како саопштава М. Скабаланович, почетак празновања апостола у древнохришћанској Цркви односи се на II век, при чему су од хришћана празновани, пре свега, као мученици за Христа. Спомен апостола вршио се у оним градовима где су чуване њихове мошти или у којима су, како се сматрало, проповедали. Општецрквено поштовање раније од свих попримило је празновање у част првоврховних апостола Петра и Павла, који су се обрели у Риму. Химне апостолима Петру и Павлу Светог Амвросија Медиоланског су међу најстаријим сведочанствима овог празника, и садрже сведочанство о догађајима мучеништва и поштовања апостола у Риму, који су се за Светог Амвросија, који је проживео у вечном граду целу своју младост, истицали особито јарко и изразито, оденувши се чак типографским подробностима.

Како пишу историчари хришћанске Цркве, гробнице Светих апостола Петра и Павла, који су пострадали у Риму, налазе се на знатној удаљености једна од друге, на различитим странама реке Тибар. Године 44. апостол Петар је на дуже време напустио Јерусалим, спасавајући се од прогона Ирода Агрипе, и почео је да проповеда у разним провинцијама империје. Године 67. стигао је у Рим, где је рукоположио трећег римског епископа Климента, кога је за време гоњења император

Нерон затворио у тамницу, и након неколико месеци распео на крсту у циркусу, смештеном на Ватиканском брду, по сопственој молби, наглавачке. Свети Петар је био сахрањен на гробљу на стени Ватиканског брда. Изнад његове гробнице, која је постала место поклоњења древних хришћана, био је изграђен невелики мартинијум, изнад којег је 326. године император Константин подигао базилику, која је стајала тамо 11 векова.

Апостол Павле је након свог обраћења око 34. године обавио три мисионарска путовања по Малој Азији и Балканском полуострву. Године 59. Јудејци су га оптужили да уводи многобошце у Соломонов храм. Као римски грађанин је превезен у Италију и 62. године, пеживевши бродолом, стигао је у Рим. Претпоставља се још једно његово путовање – на почетку на Исток, а затим у Шпанију, а након повратка у Рим је био затворен у тамницу због проповеди на двору Нерона. Након 9 месеци, 68. (или 69.) године, Павле је био обезглављен у близини Рима, у месту под називом „Три извора (Tre Fontane)”. Према разним предањима, погубљење је извршено истог дана као и погубљење апостола Петра, 29. јуна, или равно годину дана после погубљења апостола Петра.

Гробница (мартинијум) апостола налазила се на три километра од места погубљења на *via Ostiense*, на месту старог гробља. Овде је 324. године император Константин подигао малу базилику. Године 386. император Теодосије Велики сматрао ју је недовољно величанственом и изградио на њеном месту нову базилику Сан Паоло фуори ле Мура – једну од четири велике („патријаршијске”) базилике Рима.

Као што пише Л. Миљавака, на дан празновања спомена првоврховних апостола у Риму (29. јуна – дан њихове мученичке кончине) у IV веку сво хришћанско становништво града на челу са епископом Рима упутило се на почетку у базилику Светог Петра на *via Treunfale* на Ватиканском брду, где је епископ извршио службу над моштима апостола Петра, затим су сви заједно прешли преко Хадријановог моста у базилику Светог Павла на *via Ostiense*, где је епископ поновио службу над моштима апостола Павла, након чега су се сви упутили у катакомбе San Sebastiano на Апијевом друму, где су за време гоњења 258. године биле привремено пренете мошти светих апостола, да би их спасили од изругивања.

Без обзира на то што су после прекида гоњења у IV веку мошти биле враћене на своја места, године 340. император Константин је изградио на месту некадашње привремене гробнице цркву у част апостола (савремена базилика Сан Себастијано фуори ле Мура). Овде је, између осталог, сачувана плоча са евлогијом папе Дамаса (366–384), посвећеној апостолима: „Нека свако зна да су овде некада почивали свети, свако без тешкоћа памти њихова имена: то су Петар и Павле. Исток је послао ове апостоле, а ми смо их са радошћу примили. Крвљу својом, за Христа проливењом, заслужили су право да га следе у небеским стаништима и царству светих, а Рим су удостојили части да чува посмртне остатке својих најбољих грађана. О, нова небеска светила, примите од Дамаса ово похвално слово”.

Треба рећи да су у IV веку апостоли Петар и Павле поштовани не само у Риму, него и у Милану. У ломбардијској престоници чуване су до дана данашњег честице моштију Петра и Павла, које је пренео остарели духовник Светог Амвросија, пореклом Римљанин, презвитер Симплицијан. Због чувања ове реликвије Свети Амвросије је 382. године изградио огромну базилику, која је добила назив „апостолска” – „basilica apostolorum” (године 382. Свети Амвросије је тамо положио мошти Светог мученика Назарија, и од тог доба ова црква има двојно име – „апостолска базилика” и „базилика Светог Назарија”. Храм се налази на страни према Риму, којим води corso di Porta Romana, и зато се понекад на-

зива „римском”. У уређивању ове цркве учествовао је и епископ Рима Дамас, близак пријатељ породице Светог Амвросија. Он је за ову цркву 382. године предао Светом Амвросију драгоценоу реликвију – честице моштију апостола Јована, Андреја и Томе. Честице моштију петорице апостола, смештене у сребрну кутију, налазе се унутар централног престола базилике.

Химне посвећене апостолима Петру и Павлу сведоче о литургијском поштовању апостола у Миланској Цркви, што је било потпуно природно за епископа чија је породица много година живела у Риму и у чијем су сећању, несумњиво, запечаћена раскошна римска празновања. У древном литургијском чину Светог Амвросија имена првоврховних апостола најпре се спомињу у списку светих у првој заступничкој молитви (intercessio) анафоре. О постојању у Медиолану празника у част апостола Петра и Павла такође сведочи проповед Светог Амвросија изговорена у њихову част, која је сачувана на страницама његовог трактата *О девству*. Ова проповед била је адресирана *посвећеним девственицама* – девојкама из протомонашке заједнице у Милану, створене и руковођене од стране миланског епископа и његове старије сестре Марцелине, коју је посветио у децу папа Дамас још за боравка њихове породице у Риму.

Химне Светог Амвросија погружавају нас у атмосферу празновања мученичке смрти првоврховних апостола у Риму – 29. јуна. Опевање величанственог римског празника Петру и Павлу, похвала самих апостола, њиховог мученичког подвига, опис страдања апостола Петра у складу са пророштвом Христа о његовој смрти, опевање града Рима и Римске Цркве сачињавају садржај дела миланског епископа.

Као и сва, без изузетка, песмопевања Светог Амвросија, химне апостолима састављене су од осам строфа, по четири стиха у свакој строфи. Њихов садржај одредила је особеност поетске композиције, коју можемо поделити на три дела: увод (похвала апостолима Петру и Павлу, од 1. до 3. строфе), средњи део (приповедање о мучеништву апостола Петра, од 4. до 6. строфе), и закључак (похвала Риму и Римској Цркви, од 7. до 8. строфе).

Свети Амвросије уоквирује своје дело сликама празновања првоврховних апостола у вечном граду: „Страдање апостола/осветило је овај дан историје,/ прославивши благородну победу Петра/и венац Павла”; „По огромном граду/крећу се збијене колоне:/на три улице истовремено празнује се/празник светих мученика”; „Рекло би се да се овде сабрао сав свет,/да је заједно небески народ” (строфе 1, 7, 8). Указивање да се празник истовремено прпзнује „на три улице” потврђује да су светковања протицала истовремено у три базилике.

У строфама 2 и 3 уводног дела, Свети Амвросије подвлачи једнаку част и значај двојице апостола: „Крв победоносног мучеништва/прекинула је живот ових хероја:/они су следили Бога, који их води,/њих је крунисала вера Христова//Први – апостол Петар,/и не мања благодат Павла:/он – свети изабраник Божији,/једнак је у вери с Петром” (строфе 2 и 3). Ово је веома важно место наведене химне, која је изазвала дискусију код истраживача. У проповеди, смештеној у трактату *О девству*, Свети Амвросије такође подвлачи једнакост апостола

Петра и Павла: „Предивна светлост, која је одагнала таму неверовања и даровала дан вере. И Петар је постао дан, и Павле је постао дан, зато данас, на дан њихова рођења, Дух Свети изговара овакве речи: дан дану изриче реч (Пс. 18, 2), то јест: они прослављају веру Христову из дубине свога срца. Прекрасан је и овај и други од ових дана, зато што су нас оба обасјала истинском светлошћу”.

Даље Свети Амвросије описује страдања апостола Петра: „Преврнут на крсту,/Симон [апостоново име пре његовог сусрета са Христом – Ј. С.] сеже на врх,/прослави Бога и добро памти/Његово пророштво.//Као што је било речено, старац би спреман/и вучен другим/пође куда није хтео, али по својој вољи/одржа победу над жестоком смрћу” (строфе 4 и 5). Овде аутор спомиње пророштво Христа после Његовог васкрсења о будућем мучеништву апостола Петра. О овоме је писао Свети Јован Богослов: „Заиста, заиста ти кажем: када си био млађи, опасивао си се и ходио си куда си хтео; а кад остариш, раширићеш руке своје и други ће те опасати и одвести куда не желиш” (Јн. 21, 18).

Осим тога, на овом месту у речима „пође куда није хтео, али по својој вољи” код Светог Амвросија је наговештај древног римског предања, сагласно којем се Петар, попустивши наговорима римских хришћана, сложио да бежи из града како би избегао страдање. Но, идући Апијевим друмом, апостол је сусрео Христа, којем се обратио питањем: „Госпode, куда идеш?” У одговору је чуо: „Зато што си оставио мој народ (многи хришћани у Риму били су убијени по наређењу императора Нерона због оптужбе за спаљивање града), идем у Рим на друго распеће”. Тада је Петар замолио Господа за дозволу да иде са Њим и, вративши се у град, примио је мученичку смрт. У Риму, на месту где је, по предању, апостол Петар срео Христа за време свог бекства из града, налази се црква Домине Кво Вадис (лат. Domine, quo vadis? – Куда идеш, Госпode?), која је подигнута у IX веку.

Последња два реда 8. строфе химне – „изабрана, глава народа,/место учитеља народа” – веома су тешка за схватање. По мишљењу истраживача, они су посвећени прослављању Рима, Римске Цркве и апостола Петра као њеног оснивача. Овде Свети Амвросије користи три симболичка назива: „изабрана” – то је епитет којим је, по мишљењу католичких тумача апостолских посланица, апостол Петар назвао Римску Цркву у својој Првој посланици, написаној, како се сматра, из Рима: „Поздравља вас Црква у Вавилону, изабрана као и ви” (1Пт. 5, 13). „Вавилон се овде поистовећује са Римом). „Глава народа” – тако Свети Амвросије у једном од својих дела назива Римску Цркву: „За цео романски свет глава је Римска Црква: јер од ње проистичу за све закони црквене заједнице”.

На крају, Рим је такође „место учитеља народа”. Али овде настаје питање: кога од двојице апостола подразумева Свети Амвросије под „учитељем народа”? С једне стране, из дубоке старине, титула „учитеља народа” позувано се учврстила уз апостола Павла. Павле је благовестио првенствено међу незнабошцима и чак самог

себе називао „проповедником, апостолом и учитељем многобожаца”, „учитељем многобожаца у вери и истини” (1Тим. 2, 7; 2Тим. 1, 11). Савременик Светог Амвросија, латински песник Пруденције, који такође описује празник Светих апостола Петра и Павла у Риму, у једној од својих химни назвао је апостола Павла „трубом многобожаца”, а у химни апостолима Петру и Павлу непосредно назива Павла „учитељем многобожаца”.

Али, са друге стране, у свести католичких истраживача последња реч у химни треба да остане уз апостола Петра – првог и главног међу апостолима. Не можемо одрицати ни чињеницу да су описивању његовог мучеништва специјално посвећене три строфе химне. Петар је први почео да проповеда међу многобошцима (обраћање капетана Корнилија и његове породице), иако је, наравно, учинио у овој сфери неизмерно мање него Павле и, у сваком случају, никада се није називао „учитељем народа”.

Склонији смо мишљењу да је у завршној химни ипак реч о апостолу Павлу. Ствар је у томе да је у Риму у IV веку поштовање апостола Павла не мање развијено него култ апостола Петра. Истурање апостола Петра у први план јесте каснија појава. Сама структура празновања у Риму у IV веку подвлачи подједнакост култа обојице апостола. У химни Светог Амвросија у горе цитираној трећој строфи не говори се двозначно о једнакости апостола Петра и Павла, као и у његовој проповеди миланским девственицама. Потпуно равних части апостоли стоје такође у горе цитираној евологији папе Дамаса: обојица су стигла у Рим са Истока, обојица су својом крвљу стекли Царство Небеско и право је да буду

сахрањени у Вечном граду. У споменутој химни Пруденција у одељку посвећеном похвали Петра и Павла, апостол Павле се наводи на првом месту, а Петар на другом (што, разуме се, не одређује њихову јерархију код Пруденција, него сведочи о необавезности првенства Петра), два апостола заједно иступају као „два кнеза”. Такође и у Пруденцијевој химни, специјално посвећеној римском празнику у част врховних апостола, они стоје једнаки: „Ова двојица, вишњег Оца спајање, поклоните вере,/Примљена су с чашћу града овог”.

Приметимо такође да постоји древни споменик који сведочи о најдубљем поштовању апостола Павла од стране Римљана. То је још једна евлогија папе Дамаса, посвећена само њему: „Када је он чуо глас и стекао духовну светлост,/био је искушан у томе да ли је способан да учини у славу Христа./Исправио је поредак свог живота, следећи заветима Христовим,/и затим у потребно време променио своје име у Павле./О, дивна веро: ти си га тренутно уздигла у небо,/дала да спозна награду вечног живота./Будући мученик у екстази узнесе се у Христове обитељи;/њего је очекивала у рају велелепност трећег неба./Он беседи са Богом, он чува тајне,/он прима право да оглашава истину племенима и народима,/улази у дубине мора, где пребива ноћ и дан,/онај ко би могао живети скривен од света./Батине, окови, глад, каменовање и јарост дивљих звери,/претња тамницима, стубови срама, мучења, ланци, бродоломи, сузе,/жесточе отровнице – он се не убоја да понесе на свом телу ране Христове./Он је учио верне како да победе смрт./Живи вечно, учитељу, достојан Божије љубави./О, благословени лекару [има се у виду „лекар вере”, обраћање са поштовањем философа и учитељима у античком свету – Ј. С.], ја, Дамас, признајем,/да овим кратким стиховима хоћу да покажем твоје победе”.

Дакле, структура празновања и Петра и Павла у Риму, уз посећивање моштију и једног и другог апостола, акценат у другој и трећој строфи Амвросијеве химне јесте на равночасћу двојице апостола и обраћања на завршетку „учитељу народа”, како се у јеванђељској традицији назива апостол Павле, текст савремених светом Амвросију евлогија папе Дамаса, који сведочи о посебном поштовању Римљана према апостоли Павлу, фрагмент проповеди светог Амвросија из трактата *О девству*, евлогија Петру и Павлу папе Дамаса, редови о двојици апостола химнографа Пруденција, савременика Светог Амвросија, подвлаче истовестност двојице апостола и указују на чување древне традиције подједнаког поштовања Петра и Павла у хришћанској Цркви Запада, за разлику од касније католичке доктрине примата апостола Петра.

Превео са руског Горан Дабетић

ИЗ СЛУЖБЕ СВЕТОМ ВЕЛИКОМУЧЕНИКУ КНЕЗУ ЛАЗАРУ

Кад си себе потпуно вером, љубављу и истином Богу предао, и ризница врлина постао, тада те је и Вишњи двоструком славом прославио, на земљи ти жезло царства уручио, а у небеском царство вечно ти је, светитељу, даровао.

Када ти је, промислом Свевишећег ока, уручена држава стада христоименитог, тада си недремано око над њиме имао, и као будни пастир се по цену смрти трудио, па због тога слушах: „Добри делатељу и верни, у малом си веран био над многима ћу те поставити!”

Када се најезда безбожника на тебе устремила, видећи те богатог благошћу и са стадом, желећи ово да разграбе, као звери немилостиве, тада си ти, светитељу, као нови Давид постао и супротставио се мноштву незнабожаца, и као он Голијата, ти си их поразио али се и као мученик због крви победничким венцем увенчао.

*На великој вечерњи,
стихире на Господи возвах, глас 2.*

О, преславног чуда, ликују данас анђели на небесима и људи на земљи у спомен новог Лазара, анђели увенчавају овог као победитеља, а људи појање с похвалом приносе, дивећи се и говорећи: О, како си живот свој завршио! О, неизрецивог ти весела, премудри, чије си се заједнице праведно удостојио.

О, дивног ли чуда! Како да те назовемо, чудесни: Праведником? Јер си заповести Божије на земљи сачувао! Мучеником, јер ти је глава неправедно одсечена! У обојем си Богу добро угоднио и са анђелима насеље стекао. О, неизрецивог ти насеља, Лазаре, у које те је Христос као мученика часног уселио.

О, преславног чуда! О, дивног дела прослављене деснице Вишњег, што га на теби начини Господ, даровити Лазаре, јер те је и по смрти као свога угодника прославио, јер твоје часно тело у гробу лежи трулежно и свецело, и мирисним се јавља, и све уверава какве си почасте задобио, и славу што је стече на небесима.

Друге стихире на Господи возвах, глас 8.

Затрубимо трубогласним песмама и божанственим Духом сабрани данас на свечасни празник угодника Христова све празникољупце на похваљење сазивајући, успојмо с љубављу спомен светога, цареви и кнежеви стекавши се дивите се, чудећи се новопросијалога живљењу и подвигу и усхвалите целомудрија љубитеља, Православља стуба непоколебљива, црква саздатеља и украситеља, ништима дародавца обилна поборника Православља тврдога, сваком добродетељи и пре страдања украшенога, што подвигом добрим подвиже се и живот заврши и са онима што Богу угодише насеље нађе, владарима похвалу и благолепије представтеља и заступника нашега, песмама благогласним похваљујући, рецимо: Тројици увек молећи се, Лазаре, да се избавимо од сваке невоље твојим молитвама.

Стихира на литији, глас 5.

Протојереј Владислав Ципин

Константинопољски патријарх Михаило Керуларије и отпадање Рима од Васељенског Православља

Патријарх Михаило Керуларије

Михаило Керуларије (Кируларије), који се уздигао на патријаршијски престо на празник Благовести 1043. године после кончине претходног патријарха Алексеја Студита, родио се на размеђи првог и другог хиљадугодишта од рођења Христовог у породици патрикија. Овај чин припадао је и његовом деди. Михаило је добио образовање, које је било уобичајено давати деци из аристократске средине – класични тривијум и квадривијум, чему је, могуће, било припојено изучавање римског права. Године 1040. су он, његов старији брат и муж њихове сестре Јован Макремволит, били увучени у неуспешну заверу против императора, после чијег слома је проглашена конфискација њихове имовине. Михаиллов брат је извршио самоубиство, а он сам примио монашки постриг, након којег је, већ за време цара Константина Мономаха, вероватно 1042. године, био хиротонисан за епископа.

Након хиротоније уследио је избор на упражњени патријаршијски престо. На самом почетку његовог патријаршијског служења десио се инцидент – у Недељу победе Православља приликом читања синодика у софијском храму било је испуштено име Теодора Студита. Ако то није био пропуст, већ је учињено намерно, по указу патријарха, могући разлог овоме могли су да буду – неодобрена од Михаила Керуларија – обраћања Преподобног Теодора папском престолу с молбом о мешању у унутрашње послове Константинопољског патријарха, од којих је једно било везано са насиљем иконобораца, а друго је настало из конфликта студита са светим патријархом Тарасијем и напетим односима између студита и Тарасијевих наследника. Било како било, император Константин се спремао да у Недељу о Самарјанину поново прочита синодик са спомињањем у њему имена Преподобног Теодора.

Жестоко патријархово одбацавање папских претензија на васељенску јурисдикцију, као и богословских заблуда Рима, које су се одразиле на Символ вере (интерполација *filioque* и низа обредних и дисциплинарних особености) у прво време из политичких разлога није довело до отвореног супротстављања. Император Константин IX тражио је војни савез са папским престолом због норманске експанзије на југу Италије, која је претила да угрози како тамо сачуване ромејске поседе, тако и баштину Светог Петра – папске области. Али ревносни патријарх био је спреман да само привремено трпи без протеста новине Римске Цркве и њено настојање да потчини под своју власт источне патријаршије.

Склоност императора Константина на компромис са папским престолом протумачена је од стране римске курије као спремност на даље уступке, и папа Лав IX, чији је понтификат трајао од 1049. до 1054. године, предузео је кораке усмерене на увођење западног обреда, што је било особито узнемирујуће, и служења Литургије на бесквасним хлебовима у грчким црквама Јужне Италије, која је од VIII века улазила у састав Константинопољске патријаршије. Папин саучесник у остваривању правне

агресије био је тадашњи капетан Италије, Аргир Мелит, пореклом из града Барија, преко којег су се водили преговори између Константина Мономаха и папе Лава. Када је патријарх дознао да се он у Италији причестио у цркви у којој је Литургија служена на бесквасном хлебу, одлучио га је од причешћа.

Године 1053. патријарх Михаило је заједно са архиепископом Охридским Лавом упутио посланицу епископу града Транија, смештеног близу Барија у Италији, чија је епархија улазила у Константинопољску патријаршију, уз изобличавање латинских заблуда, које су углавном у вези евхаристијске употребе пресних хлебова и поста у суботу.

„Велика љубав Божија и искрено расположење подстакли су нас да пишемо теби, а преко тебе свим епископима и свештеницима Франака, монасима, народу и самом поштованом папи и подсетимо на пресне хлебова и суботе, чијим непризнатим чувањем нехотећи постајете заједничари Јудејаца. Јер њима су од Мојсија прописане суботе и бесквасни хлебови, а наша Пасха је Христос. Он је, како га не би сматрали противником закона, и обрезан био, и на почетку је вршио закониту пасху, а потом, по окончању њеном, и нашу нову. Ово је очито из Јеванђеља по Матеју, који говори о Тајној вечери, између осталог следеће: А у први дан бесквасних хлебова приступише ученици Исусу говорећи му: Где хоћеш

да ти уготовимо да једеш Пасху? А Он рече: Идите у град томе и томе, и кажите му: време је моје близу, код тебе ћу да учиним Пасху са ученицима својим. И мало даље: Да нисам ја, Учитељу? Рече му: Ти каза! Довде се говори о старој, законитој пасхи; потом јеванђелиста присаједињује и оно што се односи на нашу тајанствену Пасху, када говори: И кад јеђаху, узе Исус хлеб и благословивши преломи га, и даваше ученицима, и рече: Узмите, једите; ово је тело моје. И узе чашу и заблагодаривши даде им говорећи: Пијте из ње сви; јер ово је крв моја новог завета. Говорећи: новог, Он показује да се окончало оно што се тиче старог. Погледајте како је Он назвао хлеб – Тело своје у Новом Завету? На нашем *рапет*, а на нашем *артос*. Артос означава хлеб који се повећава, који се подиже због квасца и соли, који има топлоту и који се подиже. Пресни хлебови не разликују се од бездушног камења, које се припрема на сувој глини, а доле се меша са земљом...¹.

Затим патријарх Михаилу и архиепископ Лав прелазе на изобличавање поста у суботу, понављајући аргументе, који су били добро познати из вишевековне полемике богослова Истока и Запада.

„Иза ове обредне полемике Керуларије је скривао одбрану Источне Цркве од капитулације пред Римом, коју му је наметнуо император“².

По наруџби патријарха Михаила, студитски монах Никита Ститат је написао трактат „Слово о бесквасним хлебовима“, у којем су исти аргументи били престављени у опширнијем виду. Затим је саставио изобличавајуће дело са опсежнијом тематиком: „О бесквасним хлебовима, суботњем посту и браку јереја“. Истина, када су у Константинопољ стигли папски легати, који су претили својим опонентима анатемом, јеромонах Никита се уплашио ове претње и одрекао се трактата који је саставио. Још један разлог овог његовог корак мога би бити околност да су се студитски монаси, којима је припадао и он, још од времена Светог Тарасија, са неповерењем односили према патријарсима, добијајући за ово подршку од стране папске курије.

Од стране Рима неодложно је уследила полемичка реакција. Секретар папе Лава, кардинал Хумберт, написао је неколико састава у заштиту западних обреда и обичаја, у којима су папске претензије на неограничену власт над Васељенском Црквом биле изложене са изненађујућом отвореношћу и дрскошћу. Патријарху Михаилу и архиепископу Лаву Охридском била је упућена у име папе Лава опсежна посланица – цео трактат од 41

главе, састављен у папској канцеларији, вероватно уз руководеће учешће у његовом писању кардинала Хумберта. Претензија Римског престола, праћена нецеремонијалношћу, понижавајућа за Константинопољску патријаршију и нарочито за личноост њеног првојерарха Михаила, а такође и за Источне Цркве уопште, пројавила се у овом документу сасвим отворено.

Ево особито „сјајног бисера“ из ове посланице:

„Ви, слепци, бестидни гордељивци! Ви износите суд над оном катедром, о којој ни вама, ни икоме од смртних, нипошто није дозвољено судити... Света Римска и Апостолска катедрa, после Господа Исуса, јесте глава свих Цркава Божијих... не плују изнад своје главе, иначе ће ти пасти на лице. Тако сте се ви, из своје надутости, осмелили да подвргнете осуђивању (*praejudicium*) врховни престо Римски, којем нико од смртника не сме изрећи пресуду (*facere iudicium*), сами се излажете анатемом свих васељенских отаца на свим васељенским саборима. Ви сте гори од старог пророка Валаама: њега нису могла да натерају на проклињање Израилћана ни обећања, ни претње цара Моава (Бр. 23); а вас, напротив, ни љубав према Богу и ближњем, ни уважавање према божанственим канонима, ни забране православних, како се код вас говори, царева ваших, ништа не задржава од анатемисања, којим обременујете *род изабрани, царско свештенство* (*Sacerdotium*), *народ свети* (1Пт. 2, 9)³“.

Лав IX увелико цитира „Константинову даровницу“, бесмислену са становишта историјске веродостојности – фалсификат, састављен у краљевству Франака за време Карла Великог, вероватно је прихватајући здраво за готово због незнања које је у то доба владало на латинском Западу, и пише да је император Константин „сматрао до крајности бесмисленим земаљској владавини потчињавати оног, кога је Божанствена величина поставила над небеским. И шта значи земаљска владавина над небеским? – ништа: *vanitas vanitatum*! Покајте се – позива он своје адресате – оставите све ваше лудости и, Латине, истините католике, оне најблискије и најомиљеније (*familiares*) Петрове ученике, оне најусрдније следбенике његовог учења, престаните подсмешљиво називати азимитами, ако хоћете сада и увек да имате мир и учешће са Петром...“⁴.

На крају, састављачи трактата изражавају своје чврсто убеђење да су „Грци, пређашњи и садашњи – сушти јеретици, и томе служи, као необориви доказ, од почетка до краја, Прва посланица апостола Павла Коринћанима”⁵⁵.

Мађутим, у борби с војском норманског херцога Роберта Гваскара папска армија претрпела је пораз, и 18. јуна 1053. године заробљени Лав IX био је најпре спроведен у прогонство у Беневент, где је водио преговоре са оним који га је победио. У то време патријарх Михаило Керуларије је нанео значајан ударац, усмерен против јурисдикцијске експанзије папског престола. По његовом наређењу, у Константинопољу су биле затворене све цркве у којима се богослужење вршило по латинском обреду, чији су парохјани биле тада многобројне латинске придошлице из Италије, који су се углавном због трговине настанили у Новом Риму. Услов за обнављање служби у овим храмовима био је прелазак на византијски обред, а главни захтев био је служење Литургије на квасном хлебу.

У овој акцији Михаила Керуларија види се његова способност да делује прилагођавајући се политичким околностима. Руски византолог је писао како је „у лику Керуларија ступио на престо патријарх, који би по неким душевним својствима пре био на месту императорском, него патријаршијском”⁵⁶, што је карактеризација двосмислена и не сасвим оправдана, и било би ближе истини казати да је своју патријаршијску дужност испуњавао вештином истакнутог државног делатника.

Посета кардинала Хумберта Константинопољу и прекид општења

Одбацујући неприхватљиве папске претензије и заблуде у које је запало латинско богословље, патријарх Михаило ће покушати да избегне раскол. Зато је позвао у Константинопољ паске легате ради преговора, који су били усмерени на обнављање нормалног канонског општења. У пролеће 1054. године у Нови Рим стиже делегација из Старог Рима на челу са кардиналом епископом Хумбертом. С њим су у престоницу империје стигли архиепископ Петар Амалфитански и канцелар Римске Цркве у ђаконском чину Фридрих (касније папа Стефан). Први посао им је био да учине посету императору. Патећи од мучних напада костобоље, Константин је примио госте са њему својственом срдечношћу, при томе су се легати, како је писао патријарх Михаило у посланици предстојатељу Антиохијске Цркве Петру, понашали у царској палати са изазовном надменошћу: „Какво поштовање да очекујем, када га не указују ни самом императору: када, свечано корачајући у дворцу, они не иду другачије до са својим жезлима и уз ношење крста испред”⁵⁷, што није предвиђала церемонијална дворска етикеција, на коју су гости имали да рачунају.

Како би преговорима придао већи ауторитет, патријарх је сазвао синод ендимуса уз учешће легата и грчких епископа, укључујући двојицу митрополита. На овом синоду легати су се понашали нецеремонијално. Како је писао Михаило свом сабрату патријарху Антиохијском, они му чак нису исказали „обичан поздрав, нису благоизволели да начине најпростији поклон, нису показали ни најмање знаке уважавања, какви бивају при обичним сусретима међу људима. Када смо им указали место иза митрополита, нипошто га нису хтели заузети и то су сматрали крајњом увредом”⁵⁸. Одступајући од традиционалног поздрава, којим су требали да се обрате патријарху, предали су му посланицу, по њиховим речима, коју је саставио сам папа Лав, који је пре тог времена скончао. Упознавши се са посланицом, патријарх је „приметио да је у њој замењен папски печат и да сама посланица није изворна посланица папе Лава IX, већ кривотворено писмо. Истог часа је своја подозрења објавио сабору, и не осврнувши се, рекао легатима да они писмо, које није писао папа, представљају као папско”⁵⁹.

Лагати су, глумећи увређену невиност, напустили синод сазван искључиво ради преговора. Синод је потом затворио сам Михаило Керуларије.

Након одласка легата, патријарх константинопољски је упутио свом сабрату, предстојатељу Антиохијске Цркве Петру, посланицу, како би добио његову подршку у спору са Латинима, и њему изложио ток догађаја, који су претходили посети папских легата, сусрет са њима у синоду и своју позицију по питањима која су изазвала поделу. У овом обраћању Михаило прекоревачки патријарха антиохијског, заједно с предстојатељима Александријске и Јерусалимске Цркве, зато што на богослужењу узносе име папе, без обзира на то што је, како је сматрао, оно било прецртано из диптиха на VI Васељенском Сабору, јер је папа Вигилије одбио да учествује на овом Сабору. У овом његовом извештају налази се грешка – папа Вигилије је живео у другој епохи, и уместо VI требало је навести V Васељенски Сабор. Касније је помињање папе било обновљено на Истоку,

али је прекинуто пре ступања на патријаршијски престо Михаила Керуларија, што, међутим, није значило још тада прекид свхаристијског општења. У закључку посланице патријарх Михаилу је писао:

„Од свега је најчудније то што они свакоме тврде: нисмо дошли овамо да би се код вас учили, него да би вас научили и натерали да прихватите наше догме. Ово говоре заповеднички и са крајњом охолошћу”¹⁰.

Пре него се упутио назад, кардинал Хумберт је извршио дело чије су последице утицале на ток светске историје, спроводећи раскол, који је назван „великим”. У суботњи дан, 16. јула, трећег часа, легати на челу са Хумбертом ушли су у цркву Свете Софије, у којој су се тада налазила свештена лица и верујући народ и, подрвши у олар, положили су на престо грамату егзотичног садржаја:

и браду по обичају Римске Цркве... Михаилу, обавештен писмима папе Лава IX поводом својих заблуда и многих других преступа, није на то обратио никакву пажњу, и када смо хтели да прекаратимо зло разумним мерама, одбио је да нас види и саслуша, није нам дао ни цркве у којима би служили Литургију. Још пре нашег доласка заповедио је да се затворе цркве Латина, наводећи њихове бесквасне хлебоове; утњетавао их је на сваком месту, анатемисујући свету катедру и, презревши је, примио титулу Васељенског патријарха. Стога влашћу Свете Тројице, светог апостолског престола, седам Сабора и целе Католичке Цркве, анатему, коју је изрекао папа, писмено проглашавамо: Михаилу, лажном патријарху, новокрштеном, само обученом у иночку одежду, ради страха људског, сада обеслављеном најзлобнијим преступима и са њим Лаву, наводном епископу Акри-

данском, и Константину, сакеларију Михаила, који је ногама газио бескрвну жртву Латина. Њему и свим његовим следбеницима са симонитима и осталим јеретичима горе споменутим и са свима другим, са ђаволом и анђелима његовим, ако се не обрати, анатема! Амин, амин, амин”¹¹.

Покушаји да задрже делегате ради наставка дискусије нису крунисани успехом. Михаилу Керуларије је предвидео сличан исход конфликта и постао се да убеди императора да не чини бескорисне кораке у сусрет легатима који су одбацили све обзире.

Константин, плашећи се прекида општења са епископом, који је првенствени у диптиху, и последица тог чина, колебао се, али расположење православног народа у престоници било је управо антипапско. Ако би, ради

мира са заблуделима, цар жртвовао патријарха, признавши пуноправним свргавање и анатемисање његово и скупа са њим архиепископа Лава Охридског и патријаршијског сакеларија Константина, тада би се у граду разбуктала незадовољство. Зато, упркос свој својој мирољубивости и мржњи према конфликтима, император је и по својој хришћанској савести, и из политичких разлога, у коначном збиру подржао патријарха, издавши повељу, адресирану патријарху Михаилу: „Размотривши све што се десило, убеђен сам да је извор расправе потекао од латинских преводилаца и злочина Аргире. Што се тиче ових придошлица (то јест легата, посланих од других), до њих ми није... А грамата Латина нека буде спаљена свенародно, после предавања анатемених који су је писали и обнародовали. Такође сам наредио да сместе у тамницу Вестијарија, зета Аргирова и сина његовог због обмана које је учинио он – Аргир. Дато месеца јула, индикта седмог”¹².

Михаило Керуларије 20. јула сазива сабор на којем учествују двојица архиепископа и двадесет митрополита. На њему су анатемени били предати састављачи богохулне грамате, коју је Хумберт положио на престо Свете Софије, његови саучесници и сама ова грамата, која, међутим, није била спаљена, да се не би сакрили

„Ми, послати од свете катедре Римске у овај Царски град ради утврђивања истине гласина које су доспеле до ње, нашли смо овде много доброг и лошег. Јер што се тиче стубова империје, мужева достојанствених и мудрих грађана, град је веома христољубив и православан. Што се тиче Михаила, неправилно називаног патријархом, и заштитника његове глупости, они свакодневно расејавају међу људима плеву и умножавају јереси. Они продају дарове Божије, као симонисти, чине евнусима придошлице, као валеизијани, и потом их постављају не само за клирике, него и за епископе. Подражавајући безбожним аријанцима, они прекрштавају хришћане и особито Латине, крштене у име Свете Тројице. Слично донатистима, они тврде да – осим Грчке Цркве – нема друге Цркве Исуса Христа, нема истинске Евхаристије и истинског крштења. Слично николаитима, дозвољавају брак служитељима олтара. Слично северијанима, поштују закон Мојсијев. Слично македонцима, искључили су из Символа да Дух Свети исходи и од Сина. С манихејцима говоре, између осталог, да је све касније одушевљено. Слично назарејцима, држе очишћења јеврејска; пре осмог дана не дозвољавају крштење младенцима (који умиру некрштени) и причешћивања породицама, и не припуштају у општење оне који секу власи

од потомака трагови тешког црквеног преступа, него је смештена је у патријаршијску библиотеку. Након што се вратио у Рим, кардинал Хумберт је реферисао новом папи Виктору II о догађајима који су се десили у Константинопољу током његове посете, папа је свецело одобрио његове активности и анатемисао патријарха Михаила и све његове истомишљенике.

У империји РOMEја и на Западу у то доба мало ко је могао да сагледа последице оног што се десило, пошто се и раније више пута прекидало канонско општење између престола Старог и Новог Рима, али су током времена успевали да превазиђу конфликте. У свести већег дела РOMEја раскол, учињен 1054. године, стиче карактер непозивости тек након век и по, када су почетком XIII века, током Четвртог крсташког похода, православне светиње биле подвргнуте изругивању, житељи престонице и других градова и села империје масовно убијани, у злочинима који по својој величини превазилазе злочине који су раније, приликом заузимања хришћанских градова, вршили иноверци, а њихова имовина отимана.

У Риму кривицу за раскол из 1054. године пребацили су на источне „шизматике” и персонално на патријарха Михаила Керуларија, који до дана данашњег у интерпретацији узрока и околности оног што се десило од стране великог дела католичких историчара остаје толико одиозан јерарх, као што је свети патријарх Фотије. Не треба се чудити овом професионалном предубеђењу. Недоумицу изазива што у наше време и неки од православних историчара ради тобожње објективности стављају на њега удео одговорности за раскол. Типичан је већ сам наслов рада познатог канонисте на размеђи XIX и XX века Н. С. Суворова „Византијски папа. Из историје црквено-државних односа”¹³. Савремени византолог, доводећи до крајности његову оцену улоге патријарха Михаила, снисходљиво примећује: „Тешко је окривити само Михаила Керуларија у овом расколу, и понашање папе Лава IX изгледа далеко од беспрекорног”¹⁴.

У конфликту који се догодио патријарх Михаилo је показао свој владарски, строги и непопустљиви карактер, без склоности компромисима. Да је на његовом месту био човек мање одлучан и савитљив, њему би уз помоћ императора који је тражио измирење и савез са папском куријом, вероватно успело да избегне раскол, али не другачије него по цену попуштања и значајног понижавања, а такође и уступка очигледној неправилности – папским претензијама на универзалну јурисдикцију у Цркви. Тачно је да су предмет полемике тада била обредна и дисциплинарна разилажења, за разлику од полемике која се водила у епохи Светог Фотија и папе Николе, догматска тема *filioque* није се заоштравала, но, иако се питање огромне еклисиолошке важности о поглаварству у Цркви на теоретском нивоу није разматрало, оно је практично пресудило: жестоко противљење патријарха Михаила Керуларија безобзирном

атаку кардинала Хумберта и курије која је стајала иза њега, при чему је папски престо после смрти Лава IX остао упражњен.

Захваљујући неприкривеној агресивности папских легата и способности патријарха Михаила да „издржи удар” болесног чира прећуткивања накупљених разилажења између две еклисиолошке концепције, традиционалне православне саборне и папске, са њеним монархистичким апсолутизмом, био је отворен. Неизмирљивост противречности примећивала се до краја, и евхаристијско општење, које би, да је на месту Михаила Керуларија био неки други јерарх гипкијег и приступачнијег карактера, могло да се настави још неколико деценија, на крају би било прекинуто. Приписати му такав излаз као заслугу, у ситуацији када су упали у ћорсокак, или, напротив, као кривицу, можемо само по аналогiji са медицинском интервенцијом, са хируршким одстрањивањем гангрене, која је пацијента лишила ноге, али му је спасила живот. Сведоци оног што се догодило могу, наравно, расуђивати на тему да ли је то била сува гангрена, с којом би оперисани поживео још годину-две, имајући цела оба екстремитета. Коментаришући овај догађај, протипрезвитер Александар Шмеман је писао: „Можемо прекоревати Грке за ситничавост, одсуство љубави, губитак васељенске свести, али све то у суштини још не може поделити Цркву. Папизам је сам одлучио од себе све који се не слажу са његовом духовном монархијом. Зато, какви год били греси тадашњих источних јерарха, наравно, нису они, већ је управо папство прави разлог поделе цркава”¹⁵.

вањем гангрене, која је пацијента лишила ноге, али му је спасила живот. Сведоци оног што се догодило могу, наравно, расуђивати на тему да ли је то била сува гангрена, с којом би оперисани поживео још годину-две, имајући цела оба екстремитета. Коментаришући овај догађај, протипрезвитер Александар Шмеман је писао: „Можемо прекоревати Грке за ситничавост, одсуство љубави, губитак васељенске свести, али све то у суштини још не може поделити Цркву. Папизам је сам одлучио од себе све који се не слажу са његовом духовном монархијом. Зато, какви год били греси тадашњих источних јерарха, наравно, нису они, већ је управо папство прави разлог поделе цркава”¹⁵.

Последње године живота патријарха Михаила

Својом непопустљивошћу према претензијама Рима, патријарх Михаилo Керуларије је стекао огромну популарност. После кончине императора Константина Мономаха, која је уследила убрзо након раскида са Римом, чврстом руком је управљао црквеним бродом за време владавине Теодоре а затим и Михаила VI, који је због својих поодмаклих година прозван Старцем, који се уз

његову подршку устоличио на императорском престолу. Године 1057. је садејствовао у бескрвном разрешењу кризе, подстакавши Михаила Старца да остави трон, на који се устоличио узурпатор Исак Комнин, који је био на челу оружане побуне.

„Из захвалности је нови император одмах предао под контролу Цркве манастирске проније и вратио црквене финансије у посед патријаршије. Међутим, убрзо су се погоршали односи између Михаила Керуларија и Исака I. Повод за сукобљавање постале су мере масовне секуларизације манастирских иметака, које је преузео император. Патријарх је одлучно заступао интересе Цркве, претећи Исаку одлучењем”¹⁶.

У замршеном спору између императора и патријарха, који је овоме упутио изазов, саучествовао је у то доба, могуће, најобразованији човек царства Михаил Псел, који је раније, као и касније, после патријархове смрти, био велики поштовалац Михаила Керуларија, али у то доба се наврзео на њега, вероватно из жеље да угоди василевсу. Написао је и објавио изобличујућу посланицу адресирану патријарху, састављену у ироничном тону, и у њој га је „окривио за надменост, презир према наукама, за поигравање са народом (Псел назива Михаила Керуларија демократом – *δημοκρατικός ἀνὴρ*) и за напад на прерогативе императорске власти (*Не заповедај, не царуј над нама, јер већина то не жели*). Према наставку Хронике Скилице, патријарх се презриво изражавао о Исаку: *Ја сам те направио, пећи, ја ћу те и разрушити* – и чак је носио обућу пурпурне боје, тврдећи да је такав био обичај старог свештенства, пошто између свештенства и царства нема готово никакве разлике (Scyl. Contin. Σ. 104–105)”¹⁷.

У овом сукобу победу је однео Исак Комнин. Михаил Керуларије је 2. новембра 1057. године био свргнут и заједно са својим саплемеником ухапшен и послат у прогонство на острво Имброс под оптужбом за заверу. Несрећа није сломила одважног првојерарха. Одлучно је одбио да се повуче са места патријарха, тако да је одлучено да га подвргну суду сабора. Намеравали су да сабор сазову у једном од градова Тракије због тога што је народ у престоници империје веома поштовао патријарха, који је био изложен прогонима. Оптужујући говор на саборском суду требало је да изговори монах Михаил Псел. Он га је написао и текст је сачуван. У овој инвективи Михаил Керуларије је оптужен за низ тешких преступа: за „тиранију” и вређање императора (*καθ' ὁσίων*); за подстрекивање убиства (за време преврата 1057); за симонију и злочиначко нечињење. Као јеретички покрет, којем је Михаил Керуларије тобоже био покровитељ, наведена је секта хиоских монаха Никите и Јована, који су практиковали својеврсну форму мантике (уз учешће „пророчице” по имену Доситеја) и који су поштовали Богородицу „Многотрудну” (*πολύτρονος*), названу тако тобоже услед породилских мука приликом рађања Христа, што Псел проглашава за несторијанство (Mich. Psell. 1994).

Али ово на свој начин значајно дело није прочитао јавно, зато што се није одржао ни сам саборски суд – патријарх Константинопољски Михаил отишао је Господу 21. јануара 1059. године, силазећи на обалу у Хелеспонту после олује, која је захватила брод који је превозио прогоњеног патријарха на суд сабора. Император Исак, ако се тако можемо изразити, посмртно се измирио са својом жртвом, наредивши да га сахране са

свим почастима које доликују патријарху, у манастиру који је овај опсновао близу престонице. Саплеменици Михаила Керуларија, Никифор и Михаил, били су, по наређењу императора, враћени у дворску службу.

На свој начин помирио се са патријархом и његов истоимени изобличитељ Псел, који је касније, на годишњицу његовог представљења, изговорио енкомију (похвалну беседу) у спомен на њега, створивши на тај начин вредан биографски документ.

Сам патријарх Михаил Керуларије није имао склоности према књижевном раду, али је саставио неколико дела која су доспела до нас.

„Сачуване су две његове посланице Петру III, патријарху Антиохијском (1052–1056). Синодална одредба о недопустивости бракова у седмом степену сродства, прихваћена 1057. године за време Михаила Керуларија, такође и посланица Михаила Керуларија... не припада Михаилу Керуларију, којем се приписује трактат *О пресним хлебовима*”¹⁸.

Превео са руског Горан Дабетић

напомене:

¹ Михаил Керулариј, патриарх Константинопольский // https://azbyka.ru/otechnik/Istoriya_Tserkvi/mihail-kerularij-patriarh-konstantinopolskij/

² Шмеман Александр, протоиерей. *Исторический путь Православия*. М., 2007. С. 301.

³ Михаил Керулариј, патриарх Константинопольский // https://azbyka.ru/otechnik/Istoriya_Tserkvi/mihail-kerularij-patriarh-konstantinopolskij/

⁴ Исто.

⁵ Исто.

⁶ Скабаланович Н. А. *Византийское государство и Церковь в XI веке (от смерти Василия II Болгаробойцы до воцарения Алексея I Комнина)*. СПб, 1884. С 377.

⁷ Михаил Керулариј, патриарх Константинопольский // https://azbyka.ru/otechnik/Istoriya_Tserkvi/mihail-kerularij-patriarh-konstantinopolskij/

⁸ Исто.

⁹ Исто.

¹⁰ Исто.

¹¹ Исто.

¹² Исто.

¹³ Суворова Н. С. *Византийский папа. Из истории церковно-государственных отношений* // https://azbyka.ru/otechnik/Nikolaj_Suvorov/vizantijskij-papa-iz-istorii-cerkovno-gosudarstvennyh-otnosenij-v-vizantii/

¹⁴ Величко А. М. *История византийских императоров*, Т. IV. М., 2010. С. 409.

¹⁵ Шмеман Александр, цит. изд. С. 302.

¹⁶ Кузенков П. В. *Михаил I Кируларий. – Православная энциклопедия*, т. XLV. М., 2017. С. 670.

¹⁷ Исто. С. 670.

¹⁸ Исто. С. 678.

Ненад Милојевић, јереј

ДУХ, ДУША И ТЕЛО

На братском састанку свештенства Лепеничког архијерејског намесништва Шумадијске епархије 29. марта 2023. године у цркви Светих апостола Петра и Павла у Грошници, поводом исповести свештеника, богословски реферат у коме поставља питање од чега је састављено човеково биће, пре свега на основу антропологије Светог апостола Павла, написао је јереј Ненад Милојевић, сабрат Стере крагујевачке цркве. Први део рада одговара на питање како Свето писмо Старог завета посматра човека као јединство духа, душе и тела. Верзију за штампу приредила је редакција Каленића

Анализа базичних антрополошких појмова Новог Завета указује на предањски континуитет у односу на старозаветну антропологију. Према Павловом антрополошком схватању, човек није ни дух, ни душа, нити тело, већ целовито биће, психосоматско, састављено од душе и тела. Своје учење о човеку апостол развија у христово-сотириолошкој перспективи, говорећи о условима људског постојања пре и после доласка Господа Исуса Христа и о човековом назначењу. Са једне стране,

говори о још неискупљеном човеку, човеку грешнику, коме је потребна Божја благодат, а са друге, о човеку искупљеном у Христу, односно, о новом човеку и новом животу у Христу. На тај начин, апостол не посматра новог човека потпуног независног од старог, већ старог човека, поробљеног грехом и смрћу, види у светлу обновљења благодаћу Христовом као новог човека, који се обнавља према лику Онога који га је саздао (Кол 3, 10). Такође, Свети апостол Павле је човек који се налази на раскрсници културâ: јеврејске и грчко-римске. Павлово двоструко образовање, јеврејско, код скѹта Гамалила, и јелинско, у познавању грчког језика и културе, учинило је његову реч интеркултуралном, а његову антропологију сложеном. Овај вишеструки карактер потврђује да је Павле повезан са јеврејском, односно, старозаветном антропологијом која је холистичка, односно, антропологијом која посматра човека у целости.¹

Такође, не треба заборавити да је Павлова антрополошка мисао обележена снажним духовним искуством преобраћења на путу за Дамаск, што је даље утицало на радикалну промену његовог система вредности, телолошког размишљања и на разумевање самог човека. Павле је прешао из центра Торе (Јерусалима) у центар који је сâм Христос.

Апостол Павле говори да човек није ни дух, ни душа, нити само тело, него суштинско јединство у целини. За човека, тело, душа и дух имају свој смисао само у свези са свеукупном, живом, целовитом егзистенцијом. Последица таквог схватања јесте да Павле има позитиван однос према телу. Човек је, према учењу апостола, целовито, психосоматско биће састављено од душе и тела.

Један од најзначајнијих антрополошких појмова који апостол користи у својим посланицама засигурно јесте душа. Овај појам је, за разлику од других појмова, био центар расправа чак и у време ране Цркве. У свом антрополошком учењу преузима старозаветно учење о човеку као души живој, односно, живом нефѐш-у (Пост 2, 7). У Старом Завету појам нефѐш јесте вишезначан и значење би му се огледало у оквирима животног принципа, живота васцеле личности, суштине живота или, дословно, бића које дише. Седамдесеторица су га превели као психѹ, али који, ипак, није у потпуности изражавао идеју јеврејског појма нефѐш. У класичном грчком језику психѹ представља суштинско човеково језгро које се може одвојити од тела и које не подлеже телесном распадању, из чега произилази идеја о бесмртности душе. Апостол Павле овом појму приписује старозаветно значење појма нефѐш и она не представља неки део људског бића који би био одвојен од људског тела, већ изражава целу људску личност.

Иако душа означава фитални аспект човековог постојања, овде се још увек не ради о животу под вођством Духа Божјег. Стога, апостол говори, са једне стране, о душевном човеку, човеку психикѹс, разликујући га од духовног човека, односно, од човека пневматикѹс. Дух који оживљава подразумева, заправо, Духа Светог који даје способност и моћ да човек има живот вечни, а душа представља само један аспект човекове личности.

Други антрополошки појам који користи апостол у својим посланицама јесте тело. Док у Старом Завету постоји једна реч за тело, бѹсар, апостол доноси учење о човековом телу на два начина. Најпре, кроз грчке речи сѹма и сѹркс. Оба појма у српском језику могу да се преведу речју „тело“, али њихово теолошко значење је потпуно другачије. Од самог почетка можемо запазити да код апостола појам тела има високо достојанство. Тело у значењу сѹма у посланицама апостоловим указује на прворазредну употребу и показује се као врло комплексна

и интерпретативно тешка. Апостол Павле у речи сѡма као људског тела свакодневног постојања, као што је то случај код других термина Павлове антропологије, има широк спектар значења. На Западу је у другој половини XX века постојала дебата о значењу речи сѡма у Павловој теологији. Расправе су се водиле између оних који су сматрали да ова реч означава целог човека и оних који су сматрали да овакав приступ није до краја оправдан. Данас преовладава теорија да реч сѡма треба да значи утеловљење личности. Међутим, много је више случајева где Павле мисли на физичко тело и говори о томе како је он присутан духом, али одсутан телом (1 Кор 5, 3). Затим, подсећа на искуство ван тела (2 Кор 12, 2-3), док очито није сигуран да ли се то дешавало у телу или ван тела.

Такође, као главно обележје појма сѡма истиче се страдање. Прослављање Бога у телу и самим телом изједначава се са жртвовањем тела које представља духовно богослужење (Рим 12, 1). Запажамо и то да апостол овај термин користи и када говори о брачној заједници (1 Кор 7, 4). Ова поука о брачном животу би била погрешно схваћена када бисмо тело посматрали као нешто што је могуће оделити од човека, а сједињење мужа и жене у браку захтева целог човека, док блуд представља грех против властитог тела (1 Кор 6, 13). Зато човеково тело, или другачије речено човек сѡм у своме телу, постаје храм Духа Светог. Апостол говори да постоји тело телесно и тело духовно. Духовно тело је оно које устаје у нераспадљивости (1 Кор 15, 44), у реалности васкрсења тела.

Још један комплексан антрополошки појам који апостол користи јесте сѡркс (плот). Историја истраживања овог појма показује да нико пре и после Светог Павла није користио ову реч на начин на који је он то чинио. И овај појам користи се као синоним за појам сѡма, а који се истиче кроз материјално-физички аспект тела. За апостола Павла овај појам означава људску природу у њеној слабости и смртности, а човек који живи по телу истиче се као онај који је отуђен од Бога, а ту отуђеност проузрокује његова повезаност са земаљским и трулежним. Павле подразумева сѡркс као личност која има своје жеље и способности, али има и своју космичку, демонску снагу која поробљава човека и доводи га у стање супротности према новом човеку. Термин сѡркс означава активан аспект људског бића и целог човека, са изразито негативном конотацијом грешности, као што термин бѡсар означава плот у коју је Бог приликом стварања удахнуо дах живота.

Овај појам, у класичном значењу, означава материјално људско тело и наводи га у етички негативном контексту као греховно тело (Рим 8, 3), али ни тада не означава тело као грешно сѡмо по себи, већ човека у његовој потчињености греху. Појам сѡркс се употребљава и приликом одређивања природних људских, родбинских односа, где, конкретно, наводи да је Исус Христос потомак Давидов по телу (Рим 1, 3). Док су у класичној грчкој мисли појам „тело“ и „плот“ били прилично блиски по смислу, код апостола Павла сѡма најчешће има морално-неутрално значење, а реч сѡркс претежно има негативну конотацију, мада не мора увек да буде тако (1 Кор 6, 15-16).

У 1 Сол 5, 23 Свети апостол Павле помиње дух, заједно са телом и душом: „А сам Бог мира да вас посвети потпуно, и васцели дух ваш, и душа и тело да се сачува

без порока за Други Долазак Господа нашег Исуса Христа.“ Овде је јасно да дух не значи Дух Божји, већ да се односи на човека. Стављањем у исти низ дух, душа и тело може се створити утисак да Павле развија учење о човеку као о трихотомном бићу.² Павле, међутим, ни

овде не учи о човеку као о троделном бићу. За њега дух не представља део човека, него елемент који човек добија од Бога као дар. У овом контексту друга два појма (душа и тело) карактеришу природног (душевног) човека, као у смислу речи плот, који није примио дар Духа и који због тога није довршен и није духован.

Са тим у вези, важно је рећи да је основа на којој апостол Павле гради своју антропологију сотириолошко-антрополошка схема, коју изражавају појмови душевни и духовни човек. Духован човек је онај који је примио Духа и има заједницу са Њим, а кроз Њега и са

Тројичним Богом, а душеван је онај који нема заједницу са Богом и који се ослања на људске капацитете и кроз њих живи. Такав човек не може да разуме проповед апостола, јер је она потпуно страна људској мудрости, она се може познати само Духом Светим, кроз откривење Божје. Духован човек је онај који Духом Светим има заједницу са Богом, док је телесан онај који ходи изван те благословене заједнице. Дух је, за Павла, стога, димензија преко које се човек не само приближава Богу, него најдиректније ступа у нераскидиву заједницу са Њим (Рим 8, 16). Према томе, дух је витални елемент сваке живе личности и зато не треба да изненади чињеница да реч „дух“ некад стоји уместо личне заменице. Закључујемо да овај појам изражава свесно и вољно „ја“ код човека који га чини способним да при-

лога XX века, о овој теми пише следеће: „Свети Иринеј често говори о Светом Духу, са великим „Д“, при чему није потпуно јасно има ли он у виду човечији дух или дух Божји у човеку. Врло је вероватно да он смишљено употребљава термине у оба значења истовремено, не правећи јасну разлику између те две употребе. Ма како да ствар стоји, за Светог Иринеја не постоје потешкоће везане за општење између Бога и човека.“⁴ Свети Иринеј темељи поглед на човека на антрополошком апостола Павла, али и на супростављању метафизичком дуализму гностицизма, у суштини јелинског порекла.

Полазећи од гностичке накарadne поделе на телесне, душевне и духовне људе и на основу трихотомијске поделе човека код апостола Павла, Иринеј Лионски гради своју концепцију савршеног, потпуног и духовног чове-

ка, где говори да не постоје поделе људи на три врсте, већ су то три елемента која сачињавају једног и истог, савршеног, потпуног и духовног човека. Показујући да Павлов духовни човек није онај човек који не поседује тело, већ је то човек који у себи има Духа Божјег. Напротив, човек који нема Духа Божјег назива се телесни, душевни или понекад „тело“ и „крв“.⁵ Истински духовни човек не означава неког бестелесног, идеалног човека, већ истинског и савршеног душевно-телесног човека, испуњеног благодаћу и плодовима Духа Светог. Човек без Духа Светог остаје недовршен, несавршен и без плодова Духа, остаје празан. Због тога је сав труд и подвиг човека Цркве усмерен ка задобијању Духа Светог који се својим силаском остварује делом Свете Тројице. Дух употпуњује и чини човека сопственом својином. Без Духа Светог нема сједињења са Богом, нити спасења. Само онај који је примио Бога Духа Светог у себе јесте прави, савршени и духовни човек.

Потпуни и савршени човек, по Светом Иринеју Лионском, јесте човек Духа Светог. Имајући у виду важност теме у библијском опусу, као и у корпусу светих отаца, конкретно Светог Иринеја Лионског, поставља се питање рецепције овакве вере у данашњим оквирима. Другим речима, да ли однос духа, душе и тела као интегралних делова човека као таквог наилази на изазове и опасности? Одговор на ово питање откриће са којим изазовима се људи Цркве, конкретно, епископ и његови презвитери и ђакони сусрећу у свакодневном мисионарском раду са верницима, а који се тичу односа духа, душе и тела.

Једна од најважнијих карактеристика (*differentia specifica*) данашњег друштва, са правом названог постмодернистичким, јесте конзумеризам. Другим речима, данашњи човек се са правом може назвати *homo oeconomicus*, човек жеље и конзумеризма.⁶ Самим тим, данашње друштво се може сврстати у друштво потрошачког менталитета. Човек непрестано трага, доживљава губитак жеље, при чему неоспорно и сâм постаје предмет жеље другог, који врхуни у користи. Најбољи пример за то, који се и тиче наше теме, јесте доминација материјализма, односно, става који сагледава човека само као тело.

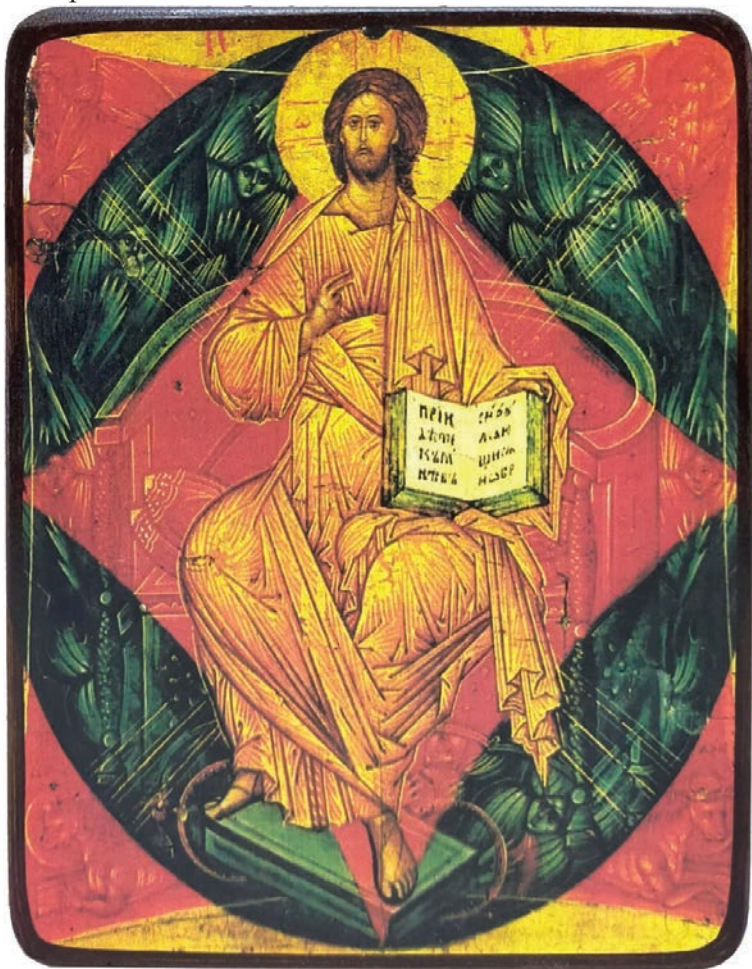
Сагледавање човека само у телесним оквирима, најизраженије и најпрецизније је изразио философ Луд-

хвати Дух Божји. На овом месту следи питање: на који начин је оваква антропологија прихваћена у оквирима светоотачког богословског опуса? Конкретни пример, у циљу одговора, јесте богословски опус Светог Иринеја Лионског.

Овај свети Отац доживљава човека као јединствену целину у којој духовно, душевно и физичко начело треба да постоје неодвојиво једно од другог. По овом схватању, савршени човек, условно говорећи, састоји се од три неопходне реалности: духа, душе и тела.³ Учење о Духу Светоме као саставном елементу савршеног човека, једна је од великих тема Иринејеве антропологије и теологије. Отац Јован Мајендорф, један од највећих тео-

виг Фојербах, још у XIX веку, тврдећи да је човек „оно што једе“.⁷ Прецизније, у покушају да сагледа човека и да га одреди, овај философ, који и данас има бројне присталице, посматра га у оквирима телесности, односно, у оквирима хране. Уколико се боље погледа начин функционисања данашњег друштва, у суштини потрошачког, пример супермаркета потврђује постојећу материјалистичку тенденцију у одређивању човека. Уласком у супермаркет, или у неку другу продавницу, човек бива задивљен шареноликим понудама, акцијама, попустима за производе, за које је упитно да ли су му заиста потребни.

Повезано са овом кратком дигресијом, а у контексту материјалистичке тежње, јесте питање хране, конкретно, у посту. Сведоци смо, нарочито у данима Великог и часног поста, да су најчешћа питања људи који желе да посте, да ли могу или не могу јести одређену врсту хране? Чини се да и у покушају да се објасни да пост не представља само то, већ је припремна реалност која уводи целог човека у заједницу Цркве Божје у причешћивању, дакле, и дух и душу, али и тело, наилази на мисао код народа да је храна главна преокупација поста. На овом месту потребно је оставити отворено питање: да ли се у оваквим ставовима огледа материјалистичка тежња сагледавања човека као тела, при чему се духовни аспект поста занемарује до мере искључења?

Са друге стране, поред поменуте материјалистичке тежње, која се не исцрпљује у поменутим реалностима, постоји, чини нам се, потпуно супротна опасност за православну антропологију. Таква опасност могла би се назвати спиритуалистичком тежњом. Наиме, постоји неретко у црквеним круговима став да се човек сагледава само као душа, при чему се има у виду душа одвојена

од тела. Сагледавање душе одвојено и издвојено од тела није библијска вера, већ корен има у старојелинској мисли, у мисли старих Грка који су тело видели као тамницу душе. Показујући овакав дух и у данашњем времену, савремени човек често брине о души, показујући тенденцију бриге само о својој души, чиме се тежи индивидуалности.

Прецизније, брига о души треба и мора остати хришћански етос, хришћански начин живота, али потребно је водити рачуна о томе да таква брига не прерасте у изолованост од другог човека, од његове душе. Јер, брига о мојој души једнака је и испуњава се у бризи за твоју душу, што надаље води ка томе да моје спасење јесте твоје спасење. Другим речима, сагледавање човека као душе не мора нужно бити погрешно, чак напротив, тиме се наглашава суштински аспект човековог бића, душе као оживотворавајуће реалности целокупног човека. Ипак, потребно је увек имати у виду да брига о души не прерасте у индивидуализам, који доводи до изолованости човека, што иде ка томе да човек схвата спасење, не као догађај целе заједнице у Христу, већ као плод својих подвига и добрих дела, занемарујући милост Божју. Јасно је да су обе тенденције опасност и изазов за православну антропологију. Наглашавање само једног од делова човека, или душе или тела, те на крају и духа, представља одступање од аутентичне библијске и светоотачке антропологије које су сагледавале човека као целовито биће, као јединство различитих реалност, као велики свет у малом.

Узимајући у обзир све наведене поставке православне антропологије, као и изазове са којима се сусреће, постаје јасно да је ова тема има императивну важност и указује на неопходност проматрања односа духа, душе и тела, експлицитно у оквирима Цркве као простора испуњења човека као јединства у заједници са Тројичним Богом. Само у тим оквирима могуће је да богословље пружи адекватан одговор на свакодневне проблеме у парохији, који су у суштини проблеми антрополошког карактера.

напомене:

¹ Јеротеј Влахов, *Православна психотерапија – Наука светих Отаца*, прев. А. Пантелић (Београд: Библиотека „Образ светачки“, 2006), 18-21.

² Јован Романидис, *Прародитељски грех*, прев. С. Јакшић (Нови Сад: Беседа, 2001), 200-208.

³ Дражен Перић, *Теме хришћанске антропологије* (Београд: Институт за теолошка истраживања, 2015), 254-255.

⁴ Јован Мајендорф, *Увод у светоотачко богословље* (Врњачка Бања: Пролог, 2001), 42.

⁵ Перић, *Теме хришћанске антропологије*, 256.

⁶ Златко Матић, *Они од пута – Предлог сапутничке (син-одалне) еклисиологије* (Пожаревац-Београд: Одбор за просвету и културу Епархије пожаревацко-браничевске и Институт за Систематско богословље, 2021), 31-36.

⁷ Упореди критику оца Александра Шмемана у вези са овим: Александар Шмеман, *Беседе на Радију Слобода*, vol. I, прев. И. Недић (Крагујевац: Каленић, 2016), 201-208.

СЛАВА ЕПАРХИЈЕ ШУМАДИЈСКЕ ЖИВОНОСНИ ИСТОЧНИК

У петак, 21. априла 2023. године, када наша Света Црква прославља Живоносни Источник – Источни петак, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету архијерејску Литургију у цркви Светих Јоакима и Ане у Међулужју.

Овај предивни празник се прославља као слава Епархије шумадијске од 2011. године, а ове године је домаћин било Архијерејско намесништво младењачко. Нашем Епископу је саслуживало двадесет свештенослужитеља и седам ђакона. Лепоти богослужења допринео је хор крагујевачке Саборне цркве.

У богонадахнутој беседи наш Архијереј је између осталог рекао: „Христос васкрсе! Ево на браћо и сестре у светлој недељи. То је, у ствари, недеља Васкрсења, недеља пасхална, која се сматра као једно са Васкрсом. Цела седмица као један непрекидни дан. Зато је и сваког дана богослужење исто, као што је било и на Васкрс. Господ наш Исус Христос Васкрсао је и Крстом и Васкрсењем победио је грех и смрт. Има ли веће радости за род људски од радости да је Христос победио грех, смрт и ђавола? Крстом и Васкрсењем и Вознесењем, Господ је испунио сав домострој, сав план како да спасе род људски. Најпре је Господ Исус Христос узео наш крст, наше страдање. Узео је нашу трошну природу, примио је на себе све наше осим грех. Како рече пророк Исаија – он греха не учини, нити се нађе превара у устима Његовим.

Примио је Господ сву нашу муку, свако наше искушење и невољу. Узео је на себе наш крст и поистоветио се са нама тиме што је умро на Крсту. Учинио је Крст не само знаком својим, него и нашим, знаком победе и вере. Крст је знак коме ми припадамо. Зато је Господ и рекао – ко се не одрекне себе и не узме крста свога не може ићи за Господом; не може оптерећен гордошћу, сујетом, славом да иде за Господом. Господ управо хоће да нас растерети и ослободи. На првом месту да нас ослободи од самих себе, а кад нас ослободи самих себе и кад се ми ослободимо самих себе, онда заиста при-

хватимо Христа као Спаситеља. Зато кажем да је Он узео на себе све наше осим греха. Зато је Христос рекао – дођите сви који сте уморни и натоварени и ја ћу вас одморити.

Ако хоћемо да будемо искрени и поштени, онда ћемо схватити да ми највише сами себе оптерећујемо и то собом. Највише својим егом, тиме што сам закупљен собом, закупљен како да се истакнем, да се покажем и прикажем бољим и значајнијим него што јесам. То је оно што не дозвљава да заиста Христа примимо у себе и да носимо Христа у себи, да би Христос носио нас. Крст је знак наше припадности, наше вере. И отуда идентитет наше вере произилази управо из Васкрсења, а не из неких ритуала или обичаја. Идентитет наше вере је у вери у Васкрсење и у вечни живот. То је вера коју би требало да чувамо и којом би требало да живимо, да би вером спознали Бога и све тајне неба и земља, и да би спознали и тајну другог човека. Све што добро учинимо на овоме свету, неће остати ненаграђено од Бога. Но, не смемо то што чинимо, да чинимо у своју славу и у своје име, да би могао казати – ја сам то, то и то створио – него да то чинимо у славу Божију. Не можемо доброту да одвојимо од Бога, па да припишемо себи.

Бог је рекао у Јеванђељу – познајте истину и истина ће вас ослободити. Или како Христос још конкретније каже – Ја сам пут, истина и живот. Једини прави, истинити и спасоносни пут је пут Господа. Ако идемо тим путем, што би рекао наш народ – ући ћемо у рај. Ако идемо својим путем, који није проверен Црквом, Јеванђељем, тај ће нас пут одвести на странпутицу. Како ћемо се сами избавити? Пашћемо у провалију! Хоћемо ли моћи да изађемо из те провалије где сами себе гурамо? Слабе су наше снаге и људске моћи. Зато морамо да се уздамо у Бога, да тражимо помоћ Божију, да тражимо руку Божију. Ако се држимо за руку Божију, онда смо на правом путу, онда ћемо осетити радост, јер је Господ у нама.

Права љубав произилази од Бога, зато што је Бог љубав. Кад је човек у љубави са Богом, он је у љубави и са другима, али у оној правој љубави. Не оној тренутној љубави, која када прође настаје пакао у човеку.

Требало би да знамо да се ни наша правда, ни љубав, не завршавају гробом. Љубав и даље живи, зато ми волимо и наше покојнике. Ми не прекидамо наш однос са нашим покојницима, зато што верујемо у Васкрсење, а када верујемо у Васкрсење ми верујемо и у оне речи Христове које кажу да Бог није Бог мртвих, него живих.

Кад верујем у Васкрсење, ја верујем да ћу се срести са прецима, да ћу се видети са онима које сам волео и које волим. Љубав не престаје гробом, нити је гроб последња станица, него Васкрсење даје смисао сваком добром делу које учинимо у овом животу. Зато се радујемо Христовом Васкрсењу, јер је то и наше васкрсење.

Слобода човекова је само она слобода која га ослобађа од пролазности и смрти. Мислим да имам слободу да радим шта хоћу, али наш народ каже – можеш како хоћеш, али не можеш колико хоћеш. То није пуноћа праве слободе, него је то слобода привидна, тренутна. Слобода Божија је вечна. Зато се радујемо васкрслом Христу, који је својом смрћу уништио смрт.

Историја српскога народа је историја само силом Васкрслог Господа нашега Исуса Христа, којим су се надањивала прошла покољења и којима би требало и ми да се надањемо. И сва историја рода људскога се огледа у страдању Христовом и Васкрсењу. Неодвојиво је то једно од другог, не само у Његовој личности, него и у нашој сопственој историји. То је наш пут и тај пут нам је пропутио Господ, Он је нама показао својим примером да преко Голготе идемо у Васкрсење и у Вазнесење.

Сабрани данас на Божанственој Литургији, ми са благодарношћу Васкрслом Христу славио славу Епархије шумадијске. Честитајући славу часном свештенству, преподобном монаштву, вама верни народе Цркве Божије у Шумадији, хтео бих да вам упутим речи бла-

годарности и захвалности за све оно што чините за Цркву Божију у Шумадији. Кад чинимо за Цркву Божију у Шумадији, ми у ствари чинимо и за целу нашу помесну српску Цркву и за целу Цркву Христову. Браћо и сестре, хвала вам на томе што духовно доприносите да живи Црква Божија у Шумадији. Не само духовно, већ вам хвала и за љубав и за жртву, за све оно што се ради на подизању наших цркава, као што је и ова прелепа црква, подизање наших манастира, парохијских домова, манастирских конака, све то доприноси изградњи

заједнице Божије у Шумадији. Но, све зато да би и даље узрасли у изграђивању живе Цркве Божије. Нама без живе Цркве не требају ни ови храмови, али нам требају храмови да служимо службу, да се састајемо да се у њима молимо и причешћујемо. Зато би требало да имамо на уму речи Светог апостола Павла, које смо и данас чули у прочитаном Апостолу: 'Браћо, нека је у вама иста мисао која је у Христу Господу Исусу'. Ове речи значе да је за свакога хришћанина главни циљ и највиши домет људске мисли управо мислити оно што је у Христу Исусу. Када је наша мисао усмерена ка мисли Христовој, онда неће лутати. Онда ћемо само мисли сабирати да мислимо о добру и да говоримо о добру и да чинимо добро. Ко не уме да влада добро мислима својим, а то није лако, он не влада собом.

Нека нам Господ и Мајка Божија и овај данашњи дан – Источни петак – који славио и као празник извора у Цариграду из којег извире Жива вода, да се ми том Живом водом напајамо. Ако се не напајамо Живом водом, ми ћемо бити стално жедни и гладни. Зато је Христос рекао – ко једе моје Тело и пије моју Крв, тај има живот вечни. Нека нам Господ и Мајка Божија, коју данас такође прослављамо, помогну да имамо ту једну мисао, мисао Христа Господа. Да имамо жељу да се спасемо и молимо Бога да нам буде милостив, да нам опрости грехе и да нас спасе и да нас сачува. Христос васкрсе!“, закључио је Владика Јован.

Свештенство, монаштво и мноштво верног народа је са великом пажњом саслушало беседу нашег Архијереја, а потом се сјединило са Господом. На крају Свете Литургије извршен је чин освећења кољива и резања колача. У порти цркве Светих Јоакима и Ане је било приређено окупљање након евхаристијског сабрања.

Заједничарење је настављено на трпези љубави у ресторану „Сунчано језеро“ на Марковачком језеру, коју је са љубављу припремило свештенство Архијерејског намесништва младеновачког на челу са Архијерејским намесником младеновачким протојерејем ставрофором Жељком Ивковићем. Сви присутни су на дар добили симболичне поклоне у знак сећања на овај торжествени догађај. На самом крају Епископ Јован се захвалио домаћинима и похвалио сваки сегмент овогodiшње прославе славе Епархије шумадијске.

Марко Јефтић, јепископ

ИЗ ЛЕТОПИСА шумадијске епархије

СЛАВА МАНАСТИРА ДИВОСТИНА

На празник Благовести Пресвете Богородице, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету архијерејску Литургију у манастиру Дивостин. Епископу су саслуживали свештеници Епархије шумадијске.

Након прочитаног јеванђелског зачала, Епископ се обратио окупљеном народу и између осталог рекао: „Данас овај свештени манастир и ми у њему сабрани, прослављамо празник Благовести Пресвете Богородице. Догађај који се десио на Благовести описује нам Свети јеванђелиста Лука. Пресвета Дева преко архангела бива обавештена да ће Она бити оруђе спасења рода људског. Ми називамо тај празник Благовести, што и сама реч значи, блага вест. То је вест која се дуго очекивала, да ће се родити Спаситељ. Свети оци кажу да је Пресвету Богородицу анђео затекао у молитви и читању Светог Писма и то управо оног дела пророка Исаије где се говори о зачећу девојке. Ми смо у току овог поста служили Акатист Пресветој Богородици и узвикивали смо 'радуј се Невесто неневесна', 'радуј се јер си Царев престо', 'радуј се јер носиш носиоца света', 'радуј се јер се њиме обнавља створење', 'радуј се јер се тобом рај отвори, радуј се Богородице јер се тобом грех заглади'. Рођење Христово је чудо над чудима. У Пресветој Богородици се спаја неспојиво, у њој се спајају небо и земља, она је мост којим је Господ сишао на земљу. Кључна реченица која изражава суштински став Богородице јесте одговор на оно што јој Архангел каже. То су речи њене вере: 'Нека ми буде по речи твојој'. Ето како и ми можемо да решимо све наше проблеме, невоље, патње, болести и недоумице. Када кажемо 'нека буде по речи Божјој' морамо веровати у ту реч, а реч Божја је Јеванђеље које је прожето Духом Светим. Нека је благословен данашњи празник и нека нам буде на очишћење Свето причешће, нека је срећна слава сестринству овог манастира и свима вама који сте дошли да се помолите Мајци Божјој. Не треба нам ни много школе нити било шта друго да бисмо научили оних пар речи: 'Пресвета Богородице спаси нас'“.

Након Свете Литургије уследила је трпеза љубави припремљена трудом игуманије Анастасије и сестринства овог манастира.

Владимир Марјановић, чтец

ВЕЛИКИ ЧЕТВРТАК У САБОРНОМ ХРАМУ

На Велики Четвртак 13. априла, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован уз саслужење свештенства Саборног храма и протојереја ставрофора Зорана Крстића, ректора богословије, служио је Свету Литургију Светог Василија Великог у Саборном храму у Крагујевцу.

Епископ је свештенству, монаштву и верном народу Епархије шумадијске упутио радосну поруку својом надахнутом бесе-

дом у којој је између осталог рекао: „Данас је дан страдања, мучења, понижења, издајства Господа Нашега Исуса Христа, али истовремено и дан када је Господ Христос показао највеће смирење и дао нам пример како треба да се трудимо да стекнемо ту велику и свету врлину. Људи никада нису били даље од Бога него данас и никада Бог није био ближи људима. Данашњи дан је када људи своју мржњу доводе до врхунца и данас је дан, када Бог своју љубав према човеку доводи до врхунца. Љубав Божија је свела Бога на земљу, а исто тако га је и одвела на Голготу, на Распеће и у Васкрсење. Љубав Божија је толико велика да је Он и своју крв пролио за нас. На све ово се односе речи Христове: 'Ко има уши да чује нека чује, и ко има очи да види нека види'. Човек вером види Бога, осећа Бога и усељава Бога у себе. Данашњи дан треба да нас подсећа како људи смишљају начин да ухвате Христа и осуде га на крст, на смрт, а Христос смишља, како људе да оживи и да их ослободи од греха и смрти. Својим страдањем, распећем и васкрсењем је то успео да уради. Ови дани нас наводе да размишљамо шта је Бог учинио за нас, а шта и колико ми чинимо за Бога и једни за друге“.

У поподневним часовима Великог Четвртка служено је јутрење Великог Петка, на коме је Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован са свештенством Саборног храма читао дванаест јеванђеља која говоре о страдању Христовом. На крају јутрења Епископ Јован са свештенством целивао је и поклонио се Часном крсту, који су свештеници у току богослужења изнели на средину храма.

Срећко Зечевић, протојереј

ВЕЛИКИ ПЕТАК И ИЗНОШЕЊЕ ПЛАШТАНИЦЕ У САБОРНОМ ХРАМУ

У јутарњим часовима Великог Петка 15. априла, у Саборном храму у Крагујевцу, Преосвећени Владика Јован, служио је Царске часове, у којима се помињу догађаји Гетсиманске ноћи, хватање Исуса, одрицање Апостола Петра, издајство Јудино, распињање на Крст.

У Петак поподне у 16 часова, у Саборном храму, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Вечерње са изношењем Плаштанице. Вечерњем богослужењу су присуствовали и Градоначелник Крагујевца Никола Дашић, председник Скупштине града Крагујевца Мирослав Петрашиновић, помоћник градоначелника за сарадњу са црквама и верским заједницама Мирко Чикириз, заменик Начелника полицијске управе Радивоје Дашић, председник ЦО Саборна црква, Мирослав Брковић.

Плаштаница се пре изношења налазила у олтару, на Часном престолу. Уз певање стихире „Тебе одјејущагосја...“ свештенослужитељи су подигли Плаштаницу и заједно са Преосвећеним Владиком Јованом, обишли су око Престола и изнели је на припремљен гроб на средини храма. Ово вечерње се служи у спомен скидања Тела Господњег са Крста. После изношења Плаштанице Преосвећени Владика се обратио вернима рекавши између осталог:

„Господ је ради нас и ради нашег спасења, изашао на Голготу и био распет од неблагодарних људи, али је преко Голготе и Распећа отишао у Васкрсење и сишао у ад. Зашто је Господ сишао у ад? Зато, што Бог неће да нико пропадне и погине духовно. Он је сишао у ад да изведе праведнике који су били у аду, јер када је Адам згрешио и био изагнан из раја, тада су врата раја била затворена. Врата раја су била затворена све до Васкрсења Христовог, зато на овај свети и страдални дан, када су људи због којих је дошао у свет, распели Господа, треба да размишљамо о жртви Христовој, о љубави Божијој, која је свела Бога на Земљу, да би кроз молитвено праћење свега што нас Црква учи и богослужење које нам говори ових дана, у радости дочекали Васкрсење Христово“.

У наставку вршено је јутрење Велике Суботе, и тада се савршава чин сахране Христове. Ради тога, Преосвећени Владика са свештенством Саборног храма, умилним појањем и читањем, пред гробом Господњим, на средини храма, уз кађење и уз држање упаљених свећа, произнео је непорочне стихире, којима претходе стихови из 118. После отпеваног канона и великог славословија, Преосвећени Владика кренуо је са свештенством у крсни опход око храма са Светом Плаштаницом.

Срећко Зечевић, протојереј

ВАСКРС У ПРВОПРЕСТОЛНОМ ГРАДУ КРАГУЈЕВЦУ

У Саборном храму у Крагујевцу у поноћ, уз појање васкршње стихире „Воскресеније Твоје Христе Спасе“ и брујање звона Саборног храма, отпочело је свечано Васкршње јутрење са литијом. По повратку у храм, настављено је Васкршње јутрење, радосним песмопојем васкршњег канона. По завршеном јутрењу, уз речи Васкршњег тропара „Христос Васкрсе из мртвих, смрћу смрт уништи и онима који су у гробовима живот дарова“, почела је Света архијерејска Литургија, коју је служио Његово Пресовештенство Епископ шумадијски Г. Јован уз саслужење, протојереја ставрофора Зорана Крстића, ректора Богословије Свети Јован Златоусти у Крагујевцу, и братства Саборног храма. Литургијској радости допринео је и хор Успења Пресвете Богородице, под диригентском палицом протојереја Драгослава Милована.

Васкршњој Литургији присуствовао је велики број верника и градоначелник Крагујевца Никола Дашић, председник Скупштине Града Крагујевца Мирослав Петрашиновић, помоћник градоначелника за сарадњу са црквама и верским заједницама Мирко Чикириз, заменик Начелника полицијске управе Радивоје Дашић, председник Црквене општине Мирослав Брковић. Васкршњу посланицу Његове Светости Патријарха српског Господина Порфирија, прочитао је протојереј ставрофор Рајко Стефановић. После завршене Литургије, Владика Јован осветио је васкршња јаја, која су подељена верном народу.

У двору Епископа шумадијског свештенство града Крагујевца и гости упутили су честитке Епископу Јовану уз радосни васкршњи поздрав: Христос Васкрсе, Ваистину Васкрсе!

Срећко Зечевић, протојереј

ПАСХАЛНО ВЕЧЕРЊЕ У ЈАГОДИНИ

О Васкрсу Његово преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован традиционално је посетио Јагодину и служио пасхално вечерње са свештенством Беличког архијерејског намесништва и верним народом у цркви Светих апостола Петра и Павла. Еванђеоска перикопа, која се овом приликом чита након свечаног великог прокимна, произнета од стране Владике и служашћих свештеника на српском, црквенословенском, грчком, енглеском и латинском језику.

На вечерњој служби одговарао је хор цркве Светих апостола Петра и Павла, а певали су и чланови Свештеничког хора Архијерејског намесништва беличког. Свечаност је својим присуством увеличао и градоначелник Јагодине, Ратко Стевановић.

Преосвећени Владика се обратио верном народу и поучио га рекавши између осталог: „Васкрсење Христово је темељ наше вере, темељ наше наде, темељ наше сигурности да живот после овога живота постоји. Живеће сви, и праведници и грешници. С тим што праведници, они који су веровали

у Христа, који су Христа носили у себи, који су са Христом умрли, са Христом и васкрснути, и бити усељени у Царство небеско. Васкрсење Христово је пут преко Голготе до Васкрсења и Вознесења. То је и наш пут. Христос није избегао Голготу, па нећемо ни ми. Али преко Голготе отићи ћемо у смрт да бисмо ушли у васкрсење. Васкрсење Христово је радост. Све што бих вам пожелео драги моји јесте да вас васкршња радост прати кроз живот. Пратиће нас радост и благослов, и мир и спокојство ако будемо молили Бога да нам помогне да наш свакодневни крст носимо. Сваки човек има свој крст, али Господ је понео крст за све нас, јер је страдао за нас“.

На крају богослужења заслужним припадницима народа Божијег уручена су признања за оданост Светој Цркви и делатну љубав коју су пружили храму Светих апостола Петра и Павла у Јагодини. Архиепископске грамате признања добили су Саша Маринковић, Павле Антић и Бранислав Стефановић, док је Мирослав Алексић добио Архиепископску захвалницу. Мићо Гарић добио је орден Светих новомученика крагујевачких Првог степена за изузетну љубав и посвећеност својој Цркви као и пожртвованост за улепшавање и украшавање храма Светих апостола Петра и Павла. Преосвећени Владика се и њему обратио овом приликом:

„Драги Мићо, заиста је радост што ти је Црква Божија у Шумадији на овај велики празник доделила своје највише одликовање. Радујем се што ти ово одликовање додељујем за твоју љубав превасходно према Цркви Божијој у Шумадији, за жртву коју си давао и верујем да ћеш још више давати кроз цео живот и што си овде раније са нашим Небојшом украшавао овај храм. И наравно, за време садашњег братства. Знај, Мићо драги и сви драги моји, да ниједна кап добра које учинимо у свом животу неће остати ненаграђена од Бога. Можда ми и не умемо у правој мери да награђујемо људе, али ово је само подстрек за ону награду која те чека ако останеш у Цркви, у вери, а знам да ћеш остати. Јер знам твоје корене, знам твога стрица, који је био понос свештеника у мојој епархији док сам био у Америци. Иако је, што кажу, и зрно његово ушло у твоје биће, ти ћеш бити са Црквом, а Црква ће бити стално са тобом. Нека ти је срећно и Богом благословено“.

Владика Јован поделио је благослов свима присутнима док су прилазили да целивају Свето Еванђеље и икону Христовог силаска у Ад, а затим и иконице Васкрсења Христовог при изласку из храма. Пре тога изведен је културно уметнички програм. У храмовној порти је затим уследио избор за најлепше васкршње јаје. У сали новог парохијског дома храма Светих апостола Петра и Павла уследило је богато послужење.

ХРАМОВНА СЛАВА У ВИНЧИ

У другу недељу по Васкрсењу Христовом када се молитвено сећамо Светих жена Мироносица, 30. априла, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету архиепископску Литургију у храму који је посвећен Светим женама Мироносицама у селу Винчи надомак Тополе. Епископу су саслуживали свештеници Епархије шумадијске. После прочитаног јеванђелског зачала Владика је између осталог рекао: „Ова недеља посвећена је женама које су заједно са Пресветом Богородицом делиле и бол и тугу. Због њихове љубави, оданости и жртве Господ их је наградио да буду прве веснице Васкрсења Христовог. Прослављајући жене мироносице прослављамо Васкрсење Христово. Васкрсење Христово раздваја живот од смрти, љубав од мржње, веру од неверја, сигурност од страха и сумње. Ученици Христови престану су били уз Господа. Свуда су га пратили и слушали су Његову реч и гледали чуда која је чинио, али онда када је Господ био прикован на крст, они су се уплашили јер им је у том тренутку опала вера. Све невоље нас сналазе због слабе вере, а Господ је рекао све је могуће онима који имају веру“. Сабрани народ причестио се Светим Тајнама Христовим. На самом крају Свете Литургије славски колач пресекао је

Владика Јован пожелевши свим парохијанима овога места срећну храмовну славу. Сабрање је настављено славским ручком који је у оближњем ресторану припремила породица Горана Милисављевића.

Након ручка Преосвећени Владика Јован дошао је у село Божурњу, где је осветио земљиште и поставио крст за зидање новог храма посвећеног Светом Апостолу Павлу. Том приликом владика Јован обратио се окупљеном народу и заблагодарио Богу што се у толиком броју сабрао, а затим и захвалио народу на њиховој жељи да ту саграде Цркву Божију. „Чиним којим освећујемо ову земљу на којој ће се саградити нов храм посвећен Светом апостолу Павлу, ви се уврштавате у ред славних Немањића, Лазаревића и Карађорђевића који су подизали светиње“, између осталог рекао је Владика Јован. Житељи села Божурње, заједно са својим свештеником протонамесником Александром Петровићем угостили су свог Владика са великом љубављу.

Стеван Илић, ђакон

СЛАВА МАНАСТИРА ЛИПАР

У петак, 5. маја, када наша Света Црква прославља Преподобног Теодора Сикеота и Светог Платона Бањалучког, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету архиепископску Литургију у манастиру Липару поводом храмовне славе Светог великомученика Георгија. Епископу су саслуживали јеромонах Виталије (Милошевић) из манастира Студенице, Архимандрит Ефимије (Јутрша) игуман манастира Јошанице, Архимандрит Онуфрије (Вранић) игуман манастира Денковац, јереј Слободан Савковић и протођакон Иван Гашић.

По заамовној молитви Преосвећени је пресекао славски колач.

Владика се сабраном народу обратио богонадахнутом беседом рекавши између осталог: „Данас смо се сабрали да у овом Светом Храму служимо Литургију. Света Литургија је сабор Сина Божијег. Одвојимо ли Цркву од Христа то није Црква, одвојимо ли Христа од Цркве то није Христос. Христос каже у да је Он хлеб живота. Ми не можемо јести само десет или петнаест пута преко године јер ћемо умрети, а тако и духовну храну треба често да узимамо. Свети Јован Златоусти каже: ако си спреман, причешћуј се сваки дан, али ако ниси немој. Треба постити, треба се исповедати, али пост и исповест нису услов за Свето Причешће. Ми смо грешни и недостојни, али Дух Свети нас чини колико толико достојним. Христос нас храни храмом за живот вечни, а ми смо позвани да бдимо над собом. Хлеб живота нас лечи од смрти. Христос каже ко од тога хлеба једе никад не умире, тј. смрт је онда само прелазак у вечност. Кад је са Христом, човек осећа да је радост заменила тугу. Свети Георгије у чијем се храму налазимо живео је са Христом и за њега је Христос био и Алфа и Омега. Свети Георгије је живео тајном Цркве. Он је

имао све овоземаљско богатство и власт, али је то сматрао за трице, све је оставио и отишао је за Христом. Деци не чинимо добро ако им дамо сва богатства овога света, а не дамо им Христа. Са тугом гледамо шта се ова два дана догодило, молимо се за убијене и молимо се за веру, јер без вере се пада у очајање. Потребна је снага и утеха онима који су ових дана остали без деце и зато се молимо. Молимо се да се ово што се догодило никад више не понови“.

Литургијско сабрање продужено је трпезом љубави коју је уприличило сестринство манастира на челу са игуманијом Тавитом.

ПРОСЛАВА ХРАМОВНЕ СЛАВЕ У ШУМАРИЦАМА

У суботу, треће недеље по Пасхи, храм Светог Великомученика Георгија и ове године прославио је свог заштитника. Славско светковање отпочело је у петак увече, служењем великог вечерњег богослужења са петохлебницом. Овим богослужењем начелствовао је протојереј Срђан П. Тешић. У јутарњим часовима славље је настављено Литургијским богослужењем, којим је такође начелствовао протојереј Срђан Тешић. На позив свештеника, Светој Чаши приступио је велики број верника. По заамвој молитви уследио је трократни Крсни ход – Славска Литија око храма, са читањем Светог Јеванђеља. Потом су освешћена славска знамења и пререзан славски колач. Овогодишњи славари били су Немања Недовић и Гордана Сотировић, а за наредну годину колаче су преузели Радоња Радовић и Дејан Јевтовић.

У својој беседи прота Срђан је подсетио да живимо у тешким временима, а да времена чине људи, да наши карактери и наш однос према другима чине време и амбијент у коме смо. Ми као заједница, али и као појединци, полазећи од мисли светих отаца да онај који промени себе мења цео свет, морамо мењати себе, усавршавати, али никако другачије не следовањем Христу и присаједињавањем Њему кроз Свету Тајну Причешћа. Ми можемо бити добри људи и на моралном нивоу освестити себе, али то је само припрема, јер нико од људи рођених није себе могао излечити од греха и од смрти, осим Оног који је својим страдањима и Васкрсењем грех и смрт занавек поразио.

По Литургијским отпусту, верни народ се у миру разишао, носећи благослов Васкрслог Господа својим домовима.

Страхиња Вуксановић

ПРОСЛАВЉЕНА ХРАМОВНА СЛАВА У ВЕЛИКОМ БОРКУ

У трећу суботу по Пасхи, 6. маја, црква Светог Великомученика и победоносца Георгија у Великом Борку, свечано је прославила храмовну славу.

Светом Литургијом начелствовао је старешина и духовник огранка Верског добротворног старатељства „Милосрдне сестре и браћа“ Архиепископије београдско-карловачке јереј Жељко Јовановић уз саслужење старешине цркве протојереја Горана Ракића и ђакон Зорана Станковића. У току Свете Литургије велики број верника се причестио Пречистим Телом и Пречасном Крвљу Господа Исуса Христа. У својој пастирској беседи, отац Жељко је говорио о важности идења путем којим су ишли Светитељи, јер идући тим путем сигурно стижемо у Царство Божије. Такође, говорио је и о важности међусобног праштања и љубави.

Након Свете Литургије, свештеници су благослови славске колаче и жито и одслужили помен за невино пострадале у трагедијама које су се догодиле претходних дана у Београду и Младеновцу, а након тога уследила је литија око храма. Уследила је трпеза љубави за све присутне, коју су припремили овогодишњи домаћини славе Петар и Светлана Маљковић са породицом.

ВЛАДИКА ЈОВАН БОГОСЛУЖИО НА ОПЛЕНЦУ

У задужбини Краља Петра I Карађорђевића у храму Светог Великомученика Георгија на Опленцу, 6. маја, Свету архијерејску Литургију служио је Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован. Саслуживали су му свештеници Епархије шумадијске. На Литургијском сабрању присутни су били и чланови Краљевске породице Карађорђевића. Сабраном народу после читања Светог Јеванђеља обратио се Владика Јован, рекавши између осталог: „Христос Васкрсе, браћо и сестре. Срећан празник Светог Великомученика Георгија Победоносца, сведока васкрсења Христо-

вог, човека који нам дај најбољи пример како се верује у Бога и како се живи вером. Када човек има веру и носи Бога у себи, онда му је лакше да преброди невоље, искушења, муке, патње и болести које наилазе на сваког од нас. Знамо да је за Светог Георгија Христос био Алфа и Омега, почетак и крај, смисао и садржај његовог живота. Свети Георгије од младости своје заволео је Христа, и осетио љубав Христову према себи. Он је том љубављу живео и волео другог човека. Живот сваког човека је светиња, зато устајати на живот, значи устајати на Живог Бога. Свети Георгије је исповедио пред царем Диоклецијана веру у Живог Бога и одбио послушност злочестивом прогонитељу Бога Живог. Снагу да издржи мучење које му је одредио цар, добијао је од Бога, и сами мучитељи били су изненађени како он то све подноси у миру са љубављу. Зашто? Па, зато што је знао да ће, кад пролије своју крв за Христа, тиме задобити Царство Небеско. Свети Георгије нас својим животом учи да је једини истинити пут бити сведок Христа. Сведок љубави. Сведок Доброга и доброте. Ко нема љубави према Богу нема искрене љубави ни према ближњима. За ово што се десило нашем народу ових дана сви треба да носимо одговорност. Сви смо затајили. Вера и љубав су нам ослабили, а мржња је добила свој врхунац. Истине друге нема до Бога. Једино је Он могао рећи: 'Ја сам Пут, Истина и Живот'. Ко год није на путу Христовом, у опасности је да чини зло себи и другима. Морамо се васпитавати у Духу Цркве, у Духу Јеванђеља у Духу љубави. Морамо се молити Богу за покој душа невино пострадалих. Молимо Бога и да пошаље утеху родитељима и родбини поубијаних. Наше је да се молимо Богу да се ово зло које нас је снашло не понови, а неће се поновити ако се вратимо својој вери и Богу“.

На позив „Са страхом Божијим и вером приступите...“ верни народ причестио се Светим Даровима Христовим. Након заамвоне молитве, славски колач пресекао је Владика Јован и пожелео срећну славу управнику задужбине „Краљ Петар I“ Драгану Рељићу и свим радницима ове установе. Литургијско сабрање настављено је трпезом љубави.

Стеван Илић, ђакон

ВЛАДИКА ЈОВАН СЛУЖИО ПОМЕН ТРАГИЧНО ПОСТРАДАЛИМА У БЕОГРАДУ И МЛАДЕНОВЦУ

У суботу, 6. маја, у Саборном храму Успења Пресвете Богородице у Крагујевцу Епископ шумадијски Г. Јован са свештенством града Крагујевца, након вечерње службе, служио је помен трагично пострадалима у Београду и околини Младеновца.

Поред великог броја свештеника и парохијана, помену су присуствовали и градоначелник града Крагујевца Никола Дашић, председник Скупштине града Крагујевца Мирослав Петрашиновић и Мирко Чикирез.

Након помена, Епископ Јован је беседећи између осталог рекао: „Христос васкрсе, браћо и сестре. У овим васкршњим данима, када је цела васељена била радосна због Васкрсења Христовог, над нашим народом надвила се велика туга због невино пострадалих. Свака реч је бледа, језик се кочи, а памет сужава. Немамо шта друго него да се молимо Господу да упокоји душе свих невино пострадалих и да покушамо да у оваквим тренуцима схватимо да је светлост Христовог Васкрсења јача од сваке таме и туге. Ако нас та светлост не обасјава, тешко ћемо моћи да се изборимо када нас невоље снађу, а посебно овакве какве су снашле наш народ. Бог једини зна да пошаље утеху родитељима, браћи, сестрама, пријатељима свих оних који су пострадали. Не смемо их заборавити и свби стално да се молимо за њих. Треба да схватимо да смо сви одговорни. Као што је рекао Његова Светост, први од свих сам ја одговоран. Вероватно се нисам довољно молио за свој народ, нисам бдио и нисам дао од себе оно што би требало. Треба да се молимо Богу да нас оваква трагедија никад више не снађе. Нека свако од нас прочита по једну молитву „Оче наш“ за сваког страдалника чија смо имена прочитали. Прочитајмо по неку молитву и за родитеље, браћу, сестре и родбину. Покажимо им да је једина утеха у Богу и вери. Са животом се не смемо играти, а посебно га неке одузимати, јер оно што другоме нисмо дали, немамо право да узмемо. Говоримо деци шта је смисао живота, шта су животне вредности. Нека Господ упокоји душе пострадалих у Царству небеском, а нека родитељима и пријатељима подари утеху. Нека им буде утеха чак и то што су њихови ближњи пострадали невино, а не у некаквом злочину. Нека им је вечан спомен међу нама и Бог душу да им прости“.

СВЕТА АРХИЈЕРЕЈСКА ЛИТУРГИЈА У АРАНЂЕЛОВЦУ И ОСВЕЋЕЊЕ ЗЕМЉИШТА ЗА НОВУ ЦРКВУ У МИСАЧИ

Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован је у недељу ослабљеног, 7. маја свештенослужио у храму Светог архангела Гаврила у Аранђеловцу. Његовом Преосвештенству су саслуживали Архиепископски намесник орашачки, протојереј ставрофор Мићо Ђирковић и свештеници Епархије шумадијске.

Након читања Светога Јеванђеља, Епископ Јован је верни народ поучио својом беседом, рекавши између осталог: „Васкрсење Христово је темељ нашег живота, вере и оздрављења. Васкрсење Христово је наш живот у вечности. Данашње Јеванђеље говори како је Господ дошавши у бању Витезду, видео човека, који је био одузет 38 година. Христос га пита хоће ли да буде здрав? Овај мученик, казао је ‘Госпode хоћу,

али немам човека да ме спусти у бању’, јер та бања је лечила само у оне дане када би анђеоски силизио и узбуркивао воду, а онај који би први дошао ма од какве болести боловао оздравио би. Јеванђеље говори о телесном, али и о духовном оздрављењу. Христос је болеснику рекао ‘узми свој одар и носи’. Чујемо и речи ‘опраштају ти се греси’, и видимо да је узрок његове болести грех. Грех не мора да буде увек узрок болести, али овде конкретно видимо да јесте. Зашто Господ поставља питање хоћеш ли здрав да будеш, кад зна да овај човек жели да буде здрав? Он као да хоће да каже ‘дошао сам да те исцелим, али нећу на силу, без твоје жеље, да то учиним, хоћу да сарађујеш са мојом Божанском силом’. Наша сарадња са Богом јесте наша жеља, воља, вера, молитва и труд. Свако оздрављење, било духовно било телесно, јесте плод сусрета и сарадње са Богом. Питајући овог човека хоће ли здрав да буде, Господ пита и све нас хоћемо ли здрави да будемо. Чим смо грешни онда смо болесни, само што ми то никако да схватимо. У таквом стању ако се нађемо не треба да очајавамо, имамо Христа Спаситеља, који нам и данас поставља питање хоћемо ли да будемо здрави? Тиме нам каже ако хоћеш да будеш здрав, иди у Цркву, а у Цркви је Христос, а где је Христос ту су исцељење и оздрављење. Помолимо се Богу за наше духовно и телесно оздрављење и за покој душа ових невино страдалних људи. Помолимо се за родитеље, рођаке, пријатеље ових невино страдалних људи. Бог вас благословио.”

Након Свете Литургије Епископ Јован је освештао земљиште у селу Мисача надомак Аранђеловца где ће бити подигнут нова црква посвећена Светом велукомученику Георгију.

Немања Искић, јереј

ХРАМОВНА СЛАВА У ВЕЛИКИМ ЦРЉЕНИМА

У понедељак 8. маја, на дан храмовне славе у Великим Црљенима, литургијски је прослављен Свети апостол и јеванђелиста Марко. Литургијом је начелствовао протонамесник Влада Димитријевић, парох четврти лазаревачки, уз саслуживање протојереја ставрофора Томислава Марића, пензионисаног пароха великоцљеначког, протојереја ставрофора Радована Марковића, пароха јунковачког, протојерејаставрофора Мирка Тешића, првог пароха шопићанског, протојереја Зорана Ивановића, пароха миросаљачког и ђакон Александра Бабића.

Литургијско сабрање је завршено резањем славског колача и освештењем славског жита. Сабрање је крунисано трпезом

љубави коју је за окупљене припремио домаћин славе, Жељко Борић са својом породицом. У вечерњим сатима прослављање је настављено културно уметничким програмом, који за мештани традиционално припремају чланови КУД-а „Колубара“ из Великих Црљена.

СЛАВА ЦРКВЕ У ВУЧИЋУ

На дан када Црква прославља Светог апостола и јеванђелисту Марка архипастирска посета Његовог Преосвештенства епископа шумадијског Г. Јована селу Вучић поводом славе храма окупила је мноштва народа из околине. Епископу Јовану саслуживали су свештеници Архиепископског намесништва рачанског.

Владика Јован је у својој литургијској беседи између осталог рекао: „Свети апостол и јеванђелиста Марко, коме је ова црква посвећена, припадао је седамдесеторици апостола и био је ученик Светог апостола Петра. Проповедао је Јеванђеље у Александрији, на Кипру, у Риму, чак и у Вавилону. Написао је друго канонско Јеванђеље. Јеванђеље је блага и радосна вест. Свето Писмо, како другачије зовемо Јеванђеље, је у неку руку биографија Бога у овоме свету. Једини тумач Јеванђеља је Црква. Свети Марко је писао о Богу, који нема ни почетак ни крај, који је, ограничивши се телом људским, дошао међу нас. Бог који је љубав, из љубави је дошао да спасе свет, да спасе човека. Син Божији је дошао међу нас да пострада, да буде разпет, да умре на крсту, ради нас и нашега спасења, али и да смрт буде, како то рече један Свети отац, преварена, да прогута мамац који се зове живи Бог и да изнутра буде обеснажена. Христос је Васкрсао, из Његовог гроба засијала је светлост. Човека који Христа носи у себи тама не може да обузме, јер је Христов, Божији човек. Бог је човека створио да буде огледало љубави, да воли, а не да мрзи. Живот није наш, Бог нам је дао живот преко наших родитеља, да поштујемо, а не да га себи и другоме. Молимо се Богу за мир. Бог је извор мира, ван Бога нема мира. Зато је Господ Христос приликом свог Васкрсења рекао: 'Мир свој дајем вам, мир свој остављам вам', и: 'Не дајем вам мир као што свет даје'. О миру се пише, а све мање мира. Зато што је мало вере“.

Мноштво народа, који је испунио цркву, саслушало је ове поучне речи. Велика већина је своју веру потврдила сјединивши се са Христом кроз Свету Тајну Причешћа.

После сечења славског колача уприличено је послужење и славски ручак трудом домаћина и старешине цркве протојереја Велибора Јовановића са породицом.

Марко Арсенић, ђакон

ХРАМОВНА СЛАВА У БРЕСНИЦИ

Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован началствовао је свхаристијским сабрањем у храму Светог Јоаникија Девичког поводом храмовне славе Обретења моштију Светог Јоаникија Девичког у крагујевачком насељу Бресница. Епископу су саслуживали свештеници Шумадијске епархије.

Владика Јован се окупљеним верницима обратио беседом у којој је између осталог рекао: „Замолимо Светог Јоаникија, који чудотвори већ вековима, да нам помогне да се у нас усеље вера, љубав и жеља да служимо Богу. Вера нас учи шта је добро, како треба да живимо, само ако је вера права, јеванђелска, која може, како Јеванђеље каже, и горе да премешта. Нека нам буду на спасење и духовно и телесно здравље наше молитве, нека нам причешће буде на опроштење грехова и на живот вечни, следећући речима Господњим који је рекао: 'Ко једе тело моје и пије крв моју, тај има живот вечни у себи'. Чуда оздрављења поред моштију Светог Јоаникија, верујте ми, видео сам, и то се не може речима исказати. То се може само вером прихватити. Светог Јоаникија је на првом месту вера у Бога живог, у Јеванђеље, учинила светим, јер је он вером испуњавао Јеванђеље. Свети Јоаникије је применио на себи речи апостола Павла, који каже да се Христос вером усли у срца ваша. Вером долази Христос у срце човеково, а са вером долази и љубав Божија. Вера је сила која човека води Господу Исусу Христу. Води га Цркви, као телу Христовом. По делима ће нас Господ познати. Зато замолимо Светог Јоаникија да нам помогне да не чинимо зло. Видите шта је српски народ снашло ових дана“.

Старањем братства храма светог Јоаникија Девичког протојереја др Саше Антонијевића и јереја Милоша Ђурића, као и љубављу овогодишњих колачар Предрага и Миле Илић преређен је славски ручак на коме је уручен пригодан поклон Преосвећеном Владици Јовану као и колачарима.

СЛАВА ХРАМА СПАЉИВАЊЕ МОШТИЈУ СВЕТОГ САВЕ У БАРАЈЕВУ

У среду, 10. маја служена је Света Литургија у храму Спаљивања моштију Светог Саве у Барајеву поводом храмовне славе. Литургију је служио протојереј стеврофор Драгољуб Ракић уз саслужење јеромнаха Серафима Ракановића и свештеника Златка Димитријевића, Новака Илића, Стефана Јовичића, Ивана Иванковића, Владимира Димића, као и ђакон Зорана Станковића, Зорана Стапановића и Филипа Миланчевића.

После причешћа свештенства беседио је прота Драгољуб Ракић који је истакао историјски лик и дело Светог Саве, и позвао верни народ да следећу његову личност и да подражава првог Архиепископа српског.

На Литургији се причестио велики број верног народа и деце, а после опхода око храма пререзан је славски колач.

Овогодишње домаћини су били: протојереј Стефан Јовичић са својом породицом и родитељима Милорадом и Светланом и братом Немањом, и Зоран Пршић са својом породицом. После службе приређена је трпеза љубави за све окупљене.

БДЕНИЈЕ И ЛИТУРГИЈА У ХРАМУ СВЕТОГ САВЕ НА АЕРОДРОМУ

Свечано бденије уочи храмовне славе Спалљивања моштију Светог Саве, служено је у храму посвећеном првом српском Архиепископу у крагујевачком насељу Аеродром. Богослужио је епископ шумадијски Г. Јован са свештенством градских храмова. После бденија Преосвећени Владика се обратио народу честитајући навечерје славе, уз молбу да се ми сами што више просвећујемо Христом и Јеванђељем: „Благослов Божији је то што имамо просветитеља Саву који је просветио род српски. Помолимо се Богу и Светом Сави да нас утврди у вери коју нам је предао. Вера ће нас учи шта су праве вредности живота. Помолимо се Светоме Сави да нам се не понови ова несрећа која је задесила српски народ. Вратимо се извору вере и онда ћемо схватити како је то драгоценост назвати се човеком“.

У наставку је организован културно уметнички програм, у којем је наступао дечији хор и фолклорни ансамбл „Свети Сава“, који већ дужи низ година постоји при нашем храму. Свој наступ је имала и Кристина Станојевић из Трстеника која је изрецитовала низ песама, као и вокални солиста из нашег града Катарина Богдановић која је певала „Васкрсни Христе“. За крај је хор отпевао песму „Весели се српски роде“.

Сутрадан је Свету архијерејску Литургију служио Преосвећени Епископ шумадијски Г. Јован уз саслуживање свештенства из Крагујевца. По прочитаном Јеванђељу по Јовану, по благослову Владике Јована беседио је ректор богословије протојереј ставрофор др Зоран Крстић који је честитао славу храма, истичући да је ово уједно и слава богословије, пре свега због светитеља и нашег заштитника Светог Саве који је заштитник целокупне просвете наше, а свакако црквене просвете.

У наставку Свете Литургије, после свечаног опхода око храма, Преосвећени Владика је пререзао славски колач овогодишњег колачара Ивана Милошевића, приневши овај благословени принос у част и славу Светог Саве првог Архиепископа српског.

Александар Ђорђевић, ђакон

ОСВЕЋЕЊЕ ЗВОНА И СВЕТА

АРХИЈЕРЕЈСКА ЛИТУРГИЈА У БАГРДАНУ

У суботу 4. по Пасхи, 13. маја, када се наша Света Црква сећа Светог апостола Јакова, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован, служио је Свету архијерејску Литургију у Багрдану код Јагодине, уз саслуживање свештенства Архијерејског намесништва беличког. Том приликом Влади-

ка је осветио звоно за новоизграђену цркву Свете Тројице у суседном селу Ловцима, чије је освећење заказано за 17. септембар ове године, а која је део исте парохије оца Јована Кушића, домаћина овог свечаног дана.

Владика Јован се вернима обратио надахнутом беседом: „Заиста васкрсе Господ и дарова нам живот вечни, ради кога нас је и створио. Ми опхрвани невољама често заборављамо на то. Ако Христа ставимо у центар свог живота, нећемо залутати. Тајна истинског живота јесте тајна Цркве Христове, тајна Царства Божијег, откривена од Бога у Христу. Господ нам је открио све што је потребно за живот и спасење. Нема другог имена којим би се човек могао спасити до имена Господа Исуса Христа. Да би ишли путем Христовим потребна нам је вера. Потребна нам је да сарађујемо са Богом, како би Бог сарађивао са нама. Нема сумње да је овај чудесни риболов о коме нам говори данашње Еванђеље, последица сарадње божанске силе, са једне, и вере позваних апостола, са друге стране. Господ је казао ученицима који су те ноћи ловили и ништа нису уловили: 'Баците мреже у дубину'. Бацили су мрежу и извукли толико рибе да су морали да позову и друге рибаре да помогну да извуку ту рибу. Треба да уђемо у дубину свога срца и да сагледамо себе. Никакво добро ни материјално ни духовно човек не може остварити без благодатне силе Божије. Помолимо се да будемо у заједници Божијој, у заједници Цркве Његове као Тела Његовог и да будемо у заједници једни са другима и да другоме чинимо добро“.

Велики број верног народа се причестио Светим Христовим тајнама, а посета Преосвећеног Владике овој парохији се завршила послужењем за све присутне.

ХРАМОВНА СЛАВА У ЕРДЕЧУ

У понедељак, 22. маја, када Света Православна Црква слави Пренос моштију Светог оца Николаја литургијским сабрањем прослављена је храмовна слава у храму Светог оца Николаја Мирликијског у Ердечу. Свету Литургију служио је јереј др Стефан Дамјановић уз саслужење свештеника Епархије шумадијске.

Након прочитаног Светог Јеванђеља окупљеним верницима обратио се протојереј ставрофор Милић Марковић рекавши да се од нас тражи да другог човека гледамо са добре стране, а то је могуће ако Духа Светог имамо у себи. Духа љубави носимо из цркве са Свете Литургије. Каже се да не може неко рећи да воли Бога ако нема љубави према ближњем.

Након Свете Литургије и литије око храма благословен је и пререзан славски колач. Отац Стефан и отац Слободан поздравили су окупљени народ и захвалили на љубави коју показују према својој цркви. Потом је уследила трпеза љубави коју је припремио овогодишњи колачар Драгиша Милојевић са својом породицом. Колач за следећу годину је преузео Владимир Недељковић.

Немања Стојковић, ђакон

СЛАВА МАНАСТИРА ДРАЧА

У понедељак, шесте недеље по Пасхи, када наша Света Црква празнује Пренос моштију Светог оца Николаја, епископа и чудотворца Мирилицког, манастир Драча литургијски је прославио своју крсну славу. Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету архијерејску Литургију, уз саслуживање свештенства Епархије шумадијске. Велики број верника сабрао се под сводове драчке обитељи да у радости празника дочека свог архијереја.

У својој беседи, Епископ Јован је између осталог рекао: „Васкрсење је суштина хришћанске вере. Таквом вером живео је и Свети отац Николај, велики чудотворац, који је вршио је своју епископску службу у смирењу. Смирење је темељ сваке врлине. Најбољи пример врлине смирења јесте Господ наш Исус Христос. Свети Николај је пример сваком епископу и свештенику, јер је био пун вере и Духа Светога. Њему је Дух Свети говорио шта треба да ради и говори. Нама је Бог дао себе, нама је Бог дао Цркву, нама је Бог дао светитеље да се угледамо на њих, да им подражавамо. Бог нам дарује светитеље, да буду наши узор и заштитници. Код Светог Николаја све врлине извирале су из његове вере у Бога, његово поверење у Бога. Ми треба да се угледамо на Светог Николаја, који се и сам угледао на Христа. Нека нам Господ помогне, нека нам Свети Николај помогне да живимо вером, а вера ће нам, и то она права вера коју спроводимо делима, показати Бога“.

Након зајавне молитве, извршен је опход око храма. По литијском ходу, освешћена су славска знамења и подељена нафора верном народу. Након тога, уследила је трпеза љубави, коју је уприличио сестринство манастира Драча, на челу са игуманијом, високопреподобном монахињом мати Јеленом.

Страхиња Вуксановић

ХРАМОВНА СЛАВА МАНАСТИРА НИКОЉЕ

На дан када Света Црква прославља Пренос моштију Светог Николаја Мирилицког, 22. маја, у манастиру Никоље свечано је прослављена храмовна слава. Светом Литургијом начелствовао је архијерејски намесник опленички протојереј ставрофор Миладин Михаиловић, уз саслужење свештенства Епархије шумадијске.

Након прочитаног јеванђелског зачала беседио је протонамесник Александар Петровић, који је честитао славу манастирском сестринству и окупљеним верницима, истакавши да се величина Божија огледа и кроз живот његових угодника, праведника и светитеља, који су свој живот посветили служењу Богу и људима. Они су наши посредници и заштитници пред Васкрслим Христом.

Светом Причешћу приступио је верни народ који се тог дана сабрао у храму. После зајавне молитве свештеници и народ кренули су у крсни ход око цркве. Након тога уследило је сечење славског колача. Као и сваке године, настојатељица ове

свите обитељи игуманија Евдокија заједно са сестринством припремила је у манастирској трпезарији славски ручак за сав народ који се данас сабрао у манастиру.

Стеван Илић, ђакон

АРХИЈЕРЕЈСКА ЛИТУРГИЈА У ХРАМУ ВАНЕСЕЊА ГОСПОДЊЕГ У ЂУРИСЕЛУ

У четвртак, 25. маја, када Црква Божја прославља Вазнесење Господње – Спасовдан, у храму Вазнесења Господњег у Ђуриселу, свечано је прослављена храмовна слава. Уз велики број окупљених верника ове парохије и ђака ОШ „Милоје Симовић“ из Драгобраће, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету архијерејску Литургију у храму Вазнесења Господњег у Ђуриселу, уз саслуживање свештенства Епархије шумадијске.

Након прочитаног јеванђелског зачала, Владика је у својој беседи између осталог рекао: „Данас славимо Вазнесење Господа Исуса Христа, свети догађај који се збио четрдесет дана по Васкрсењу Господњем. Овај празник наш народ зове и Спасовдан, јер овај празник је спасење целом људском роду. Сваки човек који носи Спаситеља у себи и живи Јеванђељем, биће спасен. Јеванђеље Христово је систем вредности из ког извире све што јесмо. Тај систем вредности сажет је у две најважније заповести Христове о љубави према Богу и човеку. Апостоли су гледали како се Господ узноси и били су уплашени. Као људи су још увек били непросвећени Духом Светим који ће доћи за десет дана. Зато су апостоли, кад се Господ вазнео, говорили 'Госпode, не остави нас саме!' Господ каже 'Нећу вас оставити, мир свој остављам вам, нека се не плаши срце ваше'. Док верујемо у Бога немамо чега да се плашимо сем свог непокајаног греха, своје гордости и сујете, јер нас све ово удаљава од Бога. Христос је увек са нама, у Цркви својој као у Телу свом, и ми треба да знамо да нас неће Господ оставити. Где су вера и љубав ту страха нема, јер љу-

бав изгони страх. Не можемо само говорити о Богу, већ треба да живимо Христом и да сведочимо својим животом“.

Након заамвоне молитве, Епископ, свештенство и верни народ кренули су у крсни ход, након входа испред храма преломљен је славски колач.

После малог послужења у порти цркве, благодарење Богу је настављено трпезом љубави коју су ове године припремили Иван Милутиновић и Ненад Стефановић из Драгобраће са својим породицама. У току трпезе љубави старешина храма протојереј Милан Живановић се обратио поздравном беседом Епископу Јовану, часним оцима и присутним верницима.

Рајко Сеновић, вероучитељ

ТОРЖЕСТВЕНА ПРОСЛАВА СПАСОВДАНА У САРИНЦУ

На празник Вазнесења Господњег, мноштво народа сабрало се у свету обитељ манастира Саринац да литургијски прослави манастирску славу. Светом Литургијом начелствовао високопреподобни архимандрит Онуфрије Вранић, игуман манастира Денковац уз саслуживање свештенства Епархије шумадијске. По прочитаном Јеванђељу, верном народу се обратио протојереј Срђан Кандић, који је говорио о значају и смислу празника.

Велики број верног народа приступио је Светој Чаши. Након Свете Литургије извршен је трократни опход свештенства и верног народа око манастирске Цркве Вазнесења Господњег. По завршетку Свете Литургије освештана су славска знамења, а Литургија се наставила за трпезом љубави, коју је припремио настојатељ ове свете обитељи јеромонах Нектарије са верним народом.

Никола Љубисављевић, чтец

ОСВЕЋЕЊЕ ФРЕСКОПИСА И ТЕМЕЉА ПАРОХИЈСКОГ ДОМА У ВЕЛИКОМ БОРКУ

У недељу, 28. маја, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован, заједно са умировљеним Епископом канадским Г. Георгијем, служио је Свету архијерејску Литургију у храму Светог великомученика Георгија у Великом Борку. Владике је дочекао велики број верног народ са децом. Епископу су саслуживали свештеници Епархије шумадијске. Пре Свете литургије Владике су освештале нови живопис у храму.

Након прочитаног јеванђеља, Владика се сабраним верницима обратио беседом, у којој је између осталог рекао: „Данас је Недеља светих отаца. Ова недеља увек пада између Вазнесења Господњег и Духова. Данас славио Свете оце Првог васељенског сабора који се збио 325. године у Никеји и на којем је донет први део Символа вере. Први васељенски сабор је сазван због погрешног учења Арија који је порицао Божанство Господу Исусу Христу. Зато су се Свети оци сабрали и донели право учење које исповедамо у Символу

вере. Вера се чува хришћанским начином живота. На све нас ово опомињу и Свети оци који су очували своју веру на прави начин и предали је потомцима. Апостол Павле нас позива да ходимо вером, јер ходећи њоме можемо стићи до сусрета са Христом. Сусрет са Христом је пре свега унутрашњи догађај и он је једино могућ тамо где почива вера. Сваки сусрет са вољеном особом је велики догађај, а највећи догађај за нас је сусрет са Богом“.

На служби се причестио велики број деце и верног народа, а после Литургије Владика Јован је доделио орден Војска Карађорђа Лази и Нади Вукомановић као и Влади и Светлани Милановић из Великог Борка. Епископ Јован је поделио и Архијерејске грамате признања заслужним појединцима. После доделе ордена и грамате Епископи су освештали темељ за нови парохијски дом у Великом Борку. За све окупљене приређена је трпеза љубави у ресторану Код Браце у Степојевцу.

Владимир Димић, протојереј

ОСВЕЋЕЊЕ КРСТОВА И ЖИВОПИСА У КОЛУБАСКОМ НАМЕСНИШТВУ

У уторак, 30. маја, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован, са својим гостима, Епископом британско-скандинавским Г. Доситејом и пензионисаним Епископом канадским Г. Георгијем, посетио је намесништво колубарско-посавско. Повод за ову посету било је освећење крстова за храм Светог великомученика Димитрија у Лазаревцу и освећење живописа у храму Светог архангела Гаврила у Шопићу.

Нови крстови су дело фирме „Fero-mont desing“ из Аранђеловца, а радове на позлати је извела „Радионица Иванчев“ из Новог Сада. Владика Јован захвалио се својим гостима Епископима Доситеју и Георгију, као и окупљеним верницима што су заједно осветили нове крстове. Преосвећени је напоменуо да је сваки крст крст круна цркве и дома у коме се налази.

Преосвећени Владика Јован, потом је осветио живопис у храму Светог архангела Гаврила у Шопићу. Фрескопис је рад фрескописца Миљана Милетића из Крагујевца. Обративши се великом броју окупљених верника Владика Јован се захвалио свима који су на било који начин помогли осликавање ове светиње, нарочито паросима шопићанским протојереју ставрофору Мирку Тешићу и протојереју Горану Радовановићу.

Владика Јован је уручио орден Светих новомученика крагујевачких првог степена Драгану Симићу и Николи Трајковићу из Лазаревца, и Стефану Бирчевићу из Шопића. Овом приликом додељен је и велики број Архијерејских грамата институцијама и грађанима заслужним за живописање храма. Након уручивања ордења и грамата, за све окупљене уприличена трпеза љубави, залагањем пароха шопићких и верника ове парохије.

Небојша Ђокић

ПРИЛОГ ИСТОРИЈИ ЗИДАЊА СТАРЕ ЦРКВЕ У ЈАГОДИНИ

На основу ктиторског записа, Вујићевог *Путешествија*, друге архивске грађе и историјске литературе, о првим годинама Милошеве задужбине у Јагодини може се склопити поуздан мозаик.

На плочи од црвеног мермера, која је 1826. године била над западним вратима а данас стоји уграђена у Часну трапезу, уклесано је: *Создасја сија Свјатаја церков храм Свјатаго архангела Михаила у вароши Јагодини трудом и иждивенијем Богом умудренаго заштититеља и бранитеља Православија вери верховнаго Србије Књаза господара Милоша Обреновића, из села Бруснице родом у 35 ој љето от рождества в третије же својего књажевства в Србији, владјејуищу Махмеду турецкому султану љето от рождества Христова 1818. года.*

Као ктитори помињу се и кнежева браћа Јован и Јефрем, син покојног брата Милана Христифор, супруга Љубица, син Милан и две кћери, Петрија и Јелисавета. Пропојала је, иако незавршена, у јулу 1819. Зна се да је 1824. у Јагодини боравио зидар Антоније Италијан, коме је априла 1825. преко кнежеве канцеларије исплаћено 800 гроша за кречење и поправку јагодинске цркве.¹

„Домова у овој вароши налазе се до 450 с 200 дућана које трговачки које мајсторг ски... црква унутра са сви-

ма потребним церковним вешчама јесте снабдевена... свашченици ове цркве јесу: пречест г. Милоје Вукашинович, протопрезвитер, и прочи други, који Турчину спахији за цркву никакву главницу не плаћају, јербо црква лежи на земљи еминској“, запажено је у августу 1826.² Да ли статус земљишта, које је кнез српски закупио од Порте, или нешто друго, углавном храм се подиже на периферији Јагодине. Први свештеници, поред поменутог Милоја, били су Нестор и Живко Поповић.³

Стара јагодинска црква има 17,60 метара дужине и 8,30 метара ширине. Попречни крак крста протеже се у певничким апсидама. Висока је десет метара. Има троја врата, изнад главних западних је камени перваз. Пред улазним порталом је велика бела мермерна плоча, која је донета најпре у саму цркву, после рушења цамије 1926. Прозори су мали и ниски, налазе се на атарској и певничким апсидама. Нема украсних детаља ни споља ни изнутра.⁴ Припада градитељству нових тежњи ка западњачким утицајима, у којем су, и поред тога, неговане идеје једног историзма.⁵

У најпотпунијој монографији о уметности Милошеве Србије⁶ тврди се да је иконостас ове цркве дело Јање Молера, и то већ 1822. године. Преписка Јагодинаца са кнезом показује да олтарску преграду храм није имао

до 1830. године. Кнезови Магистрата јагодинског 1828. пишу кнезу Милошу: „Са овим писмом не пропуштамо Вашему Сијеталству покорнејше јавити како су овде дошли молери, с којима се овдашња община погађала за templo овдашње Цркве градити, искали су молери 2400 гроша, на подобје овог плана да награде templo, община дава им равно 2000 гроша, међутим јавили су и нама; у том ми не пропуштамо вашему Сијеталству поменути план на виденије послати коштује ли толико новца или не коштује. Сврху тога, како благоволите, онако да поступимо.“⁷ Две године доцније, кнезови се поново са ктитором саветују о иконостасу: „Овдашња община благодарећи Вашему Сијеталству љуби вашу руку и скут, кои су дочекали у вашему здрављу и звона овде да имамо. Друго, не изостављамо Вашему Сијеталству покорнејше јавити како смо се овде с овим молером за templo црквено погађали на парчета, и нисмо се могли погодит, него дали смо му на ђутуре 2700 гроша, молер није пристао ниже од 3000 гроша; у томе долази молер к вашему Сијеталству, па како ви благоволите онако и прекините погодбу.“⁸ Тако, јагодински иконостас може бити, или дело Јање Молера Стергевића после 1830, или можда један од најранијих радова Милије Марковића, како је то јагодинским свештеницима саопштио 1950. професор Лазар Мирковић.⁹

Престоне иконе су Милошев дар, на Спаситељевој стоји: *Помјани Господи раба Твојега Књаза Сербскаго Милоша Обреновића супр. и чад.* На Богородичиној је записано: *Пресвјата Богородице моли Бога о Књазе Сербском Милошије Обреновичје супр. чад и братију Јего.* Храму припадају и две иконе Ђуре Јакшића, Пророк Данило и Јеванђелист Марко (1869) и Свети великомученик Георгије (1870), које су после Другог светског рата више деценија самовољно држане у Народном музеју Србије. Црква има више иконописних радова самоуких бугарских зографа из друге половине XIX века, а као вредне оцењују се две еснафске иконе, рад 1867. Ристе Николића.¹⁰ И на сликарство иконостаса Старе цркве може се односити оцена да је солидних занатских, али скромних уметничких вредности, са свим карактеристикама упрошћене варијанте левантинског барока,

које је сировим и живахним колоритом морало пријатно деловати на ондашње посматраче.¹¹

Из поменутог писма кнезова јагодинских 1830. године, види се да су се звона цркве арханђела Михаила већ тада огласила, непосредно после Хатишерифа. Данашњи звоник је из 1871.

„Милош није расписивао правила о материјалним потребама цркве, он је још врло радо издавао наредбе о унутрашњем реду у црквама уопште. О томе као да је водио више рачуна јер је мање стајало него о другом. Тако видимо да је 4-ог јула 1819 године наређивао Јагодинцима да за време Божје службе затварају радње и кафане. Преступници против ове наредбе кажњавани су с по пет ока воска у корист цркве. 17-ог јануара 1822. он је наређивао опет Јагодинцима да у цркву боље одлазе и овлашћивао је варошкога кнеза Аранђела Милосављевића да може, ономе ко отвори радњу пре свршетка службе, ударити двадесет пет батина и за цркву узети исто толико гроша глобе.“¹²

Ево шта је забележено о старој јагодинској цркви у попису из 1836. године:

Наименование и Храм Цркве... Јагодински храм св. Аранђела¹³

Где лежи у селу или изван села и положеније места на ком лежи... лежи на западу недалеко од краја вароши до пута идућег к Црвеном брегу, с пространом портном.

Кад је начињен и од кога... Његова Светлост Милостивајши Господар и Књаз наш на почетку владавине своје

Од каквога је материјала и у каквом је стању... од камена у стању слабом

Утвари црквене... престол лепо обучен, 1 велики крст од сребра, 1 крст од сребра позлаћен, 2 чирака од бела плеха, 1 путир од сребра, 1 дискос од сребра, 1 звездица од сребра, 1 копије од сребра, 1 путир сасвим такумом од калаја, 1 такум покриваца, од липиске басме, 1 такум покриваца од свиле са ширитима од срме, 1 чирак од жута плеха, 1 завеса на проскомидији од басме, 1 петохлебница од жуте дупле тенеће, 1 теплота од сребра, 1 чечве (?) од бакара, 1 кадионица од сребра, 2 кадионице од плеха, 2 рипиде, 4 чирака, 1 купељ од бакара,

1 налоњ, 1 кандило од сребра, 9 кандила калајна, 2 велика чирака гвоздена, 2 певнице прости, столови прости, 1 полејелеј велики, 1 полејелеј мали, 2 велике свеће моловане

Одејаније црковно... 1 такум одејанија златоткат, 2 одежде половне, од липиске басме, 1 одежа златоткана половна, 1 одежа од липиске басме, стара, 1 појасак са павтама сребрним, 1 наруквике од свиле половне, 2 стихара од липиске један старији други нов, 1 стихар од памук-атлаза полован, 1 појасак нов од липиске басме, 2 наруквике од липиске басме, 1 наруквике половне, 1 дарак од селамије нов са ширитом златним, 2 орара нова ћаконска, 7 стихара ћачкиј, од бела платна, 15 пешкира

Књиге... 1 Службеник старији, 1 Апостол велико коло, 1 Евангелије, 1 Триод посни, 1 Пентакостар, 2 Октоика, 2 Празнична минеја, 12 Минеја месечна, 1 следовани Псалтир, 1 Ирмологија, 1 Требник велики, 1 блајопотребно прошеније, 1 Молебн пејаније ново, 1 Пасхамија, 1 Спиридоново правило, 1 Псалтир старији, 1 Часловац старији, 1 Житије Св. Јована

Звона... 3

Новац у готову... 1778 гроша - пара

Новац на облигацији... 8692 динара - гроша

Имање црковно изван цркве - покретно...

Имање црковно изван цркве - непокретно... места дућанска, на којима су 12 дућана и доносе цркви на годину кирије 575 чаршијски гроша

Особита примечанија... покретна добра нема

После земљотреса 22. априла 1896. свод од цигала замењен дрвеним. Међутим, 1959. поново је постављен зидани свод. Тада је утврђена носећа конструкција и замењен кров.¹⁴

Међу тридесетак гробова у порти, може се разазнати да су ту сахрањени: свештеник Нестор, свештеник Живан Ђорић, умро 1827, прота Милоје Вукашиновић, умро 1831, прота Јован Димитријевић, умро 1861, Димитрије Ђорђевић, Милошев побратим и официр. Споменик ратницима из Првог светског рата подигнут је 1927.¹⁵

„Године 1846. становници града Јагодине обраћају се молбом Окружном начелству да се прода старо црквено место онима који имају на њему своје дућане и занатске радње, а да купе за нову цркву друго место. Тај акт је упућен Конзисторији, а потписали су га у име целе општине опуномоћеници Милош Миљковић и хаџи Михаило Здравковић. Конзисторија је овај акт упутила Попечитељству са својим мишљењем.“¹⁶

Постоји податак да је 1870. Драгутин С. Милутиновић припремао пројекат за нову јагодинску цркву,¹⁷ али о њеном подизању одлучује се тек 1895.

напомене:

¹ М. Коларић, *Грађевине и грађевинари Србије од 1790. до 1839*, Зборник Музеја Првог српског устанка I, Београд 1959, 27.

² Ј. Вујић, *Путешествије по Србији I*, Београд 1901, 126 – 127.

³ Милорад С. Милошевић, *Црква кнеза Милоша у Јагодини*, Гласник СПЦ 2/1969, Београд 1969, 36.

⁴ М. С. Милошевић, *Исто*, 36.

⁵ Д. Медаковић, *Градитељство у Београдском пашалуку у обновљеној српској држави*, Српска уметност у XIX веку, Београд 1981, 70, 72.

⁶ Б. Вујовић, *Уметност обновљене Србије 1791 – 1848*, Београд 1986, 255.

⁷ АС – КК – XIII, 58, *Кнезови Магистрата јагодинског кнезу Милошу*, У Јагодини 11 марта 1828 года, № 266.

⁸ АС – КК – XIII, 68, *Кнезови Магистрата Нахије јагодинске кнезу Милошу*, У Јагодини 22. фебру. 1830. го. № 233.

⁹ *Шематизам Шумадијске епархије 1947 – 1997*, Крагујевац 1997, 32. Милија Марковић у више озбиљних радова о његовом сликарству, које започиње 1837, не помиње се као аутор иконостаса у Јагодини. Види: С. Шакота, *Марковић Милија*, Енциклопедија ликовних уметности 3, Загреб 1964, 410 – 411; Н. Кусовац, *Милија Марковић свештеник и сликар*, Гласник СПЦ, XLVI, бр. 9 за 1965, 276 – 277; П. Васић, *Живко Павловић молер пожаревачки и његово доба*, Пожаревац 1968, 14; М. Јовановић, *Српско црквено градитељство и сликарство новијег доба*, Београд – Крагујевац 1987, 87; Б. Вујовић, *Уметност обновљене Србије*, 266.

¹⁰ *Шематизам 1947 – 1997*, 33.

¹¹ Б. Вујовић, *Уметност обновљене Србије*, 255.

¹² Мих. Гавриловић, *Милош Обреновић II*, Београд 1909, 695.

¹³ АС - ДС - ПБФИН³⁰/836 Списак Цркви налазећих се у Окружју Јагодинском и описаније сваке цркве понаособ у целости њеном состојанију, лист 285 – 286.

¹⁴ М. С. Милошевић, *Исто*, 40.

¹⁵ *Исто*, 37.

¹⁶ *Настанак храма Св. апостола Петра и Павла јагодинске Нове цркве*, из Летописа, Каленић, 1/1982, 11 – 12.

¹⁷ Н. Несторовић, *Грађевине и архитекти у Београду прошлог столећа*, Београд 1937, 63.

Проф. др Ксенија Кончаревић

НЕУВЕНЉИВИ ВЕНЦИ СВЕТЕ БОСИЉКЕ ИЗ ПАСЈАНА

Вода све пере, али црн образ не може; Образ нема више од два прста, али више вреди од два света – ове су пословице забележили истраживачи народног стваралаштва косовско-метохијских Срба. Иста је порука садржана и у питалицама: *Питали старог човека: Шта је најскупље на свету? – Част и образ, или Питали старог човека: Шта је најцрње на свету? – Срамота.*

Општи утисак о карактеру косовских Срба, чак и у сасвим површном сусрету са њима, ни данас се неће разликовати од оног који је, пажљиво их посматрајући,

стекао Бранислав Нушић пре више од сто година. Озбиљност, изостанак смеа, поготово агресивно-вулгарног кикотања, уз гостољубивост и несумњив осећај за милосрђе уочљиве су особине овог дела српског народа, а код девојака и жена приметно је осећање стида, које је Јован Цвијић описао као „слично ономе код жена динарског типа” које се „овде не тиче само љубавних осећаја, већ се уноси и у цео њихов живот”.

Стидети се значи поседовати свест не само о својој плотној већ и о вишој – духовној природи. Нормалан човек, напомиње Владимир Соловјов, не стиди се због тога што је телесан, што има овакав или онакав облик тела, главе, носа, или због свега оног у себи што је заједничко „са каменом, дрветом, комадићем метала (...) Предмет стида је само она сфера нашег телесног бића која се непосредно дотиче духа”. „Када су мушкарац и жена у потпуности припадали једно другом, стид је био незамислив (...) Материјализовани духовни раскид тражи покривало. Чисти извор постојања, тајна, претвара се и израђа у скривање (...) Само невин не зна за стид”, пише Павле Евдокимов. Занемаривши накратко контекст из којег Евдокимов изводи свој закључак, исто тако можемо рећи да невин понајпре и зна за стид. Такав је резултат најновијег, асоцијативном техником проведеног, истраживања лингвисте Рајне Драгићевић сходно којем „стид осећа 1) дете, 2) девојка, 3) девојчица. Очигледно је да се на основу ових одговора не може прецизирати ситуација прототипичног стида, али се може запазити да то осећање, у свом прототипичном виду, прати недужне, невинне и слабе”.

Семиотичар културе Јуриј Лотман констатује да, историјски гледано, култура као „својеврсна екологија људског друштва” и започиње са забранама (сексуалним, односно инцестним, забранама одређених врста хране итд.). „Наравно, што се иде даље, култура захтева више

одрицања, више устежања, она оплемењује осећања и просто преобраћа човека у интелигентног човека”. Под интелигентношћу аутор овде подразумева врсту човековог психичког својства, изванредан степен одуховљености и наглашава: „Интелигентност подразумева развијено осећање стида, а одсуство интелигентности подједнако развијено осећање бестидности (...) За људе интелигентне психологије особина по којој се управљају јесте стид, а за бестидне је то страх: то не радим зато што се бојим (...) Стид је осећање слободна човека, док је страх осећање роба. И једно и друго припадају етичким осећањима, сфери забрана. Али, страх – то је принудна, извањска забрана, а стид – добровољна”.

Стид код верујућих људи проистиче из страха Божијег, од којег, према казивању преподобног оца Јована Касијана Римљанина, „зависи и почетак обраћања и очишћења од порока, и очување врлина код оних који се њиме руководе на путу ка савршенству”. Страх Божиј Владимир Соловјов наводи као „осећање које изражава потребан однос човека ка вишем начелу који чини индивидуално-друштвени корен религије”, а Серен Кјеркегор назива га „вртоглавицом слободе”. На највиши вис слободе успела се, вођена страхом Божијим и девојачким стидом, чувајући своју целомудреност и верност Православљу, Света новомученица Босиљка из Пасјана, козовског села у близини Гњилана, која је од 2018. године уписана у диптихе Светих и коју данас сви православни у српским земаљама и по свој васељени штују, кличући јој са умиљењем: „Радуј се, јер си страшне муке, Христа ради, поднијела! Радуј се, јер си ране Христове на тије-

лу свом носила! Радуј се, јер те грозним батинама, Христа ради, бише! Радуј се, јер те страшном глађу, Христа ради, морише! Радуј се, јер ти црне косе, Христа ради, посјекоше! Радуј се, Христа ради, табане ти палише! Радуј се, Босиљка, пречиста дјевице, славна Христова Новомученице!” (акатист, састав монахиње Олимпијаде из манастира Острога, написан по благослову блаженопочившег митрополита Амфилохија 2019. године, непосредно после канонизације).

У Пасјану, древном српском селу крај Гњилана, познатом још из средњег века, живљаше, по пресељењу из кумановског краја у 18. веку, благочестива породица Рајичић. У сиротињском дому са родитељима, браћом и сестром, узрасла је у побожности и благочешћу красна девојчица Босиљка, одликујући се кротком нарави и смиренношћу, трудољубљем и послушношћу. Од малих ногу свикла је да помаже својој матери у свим кућним пословима и око стоке, а оцу и браћи у пољским радовима; на њиви и ливади, у сабирању летине и припреми хране за стоку и огрева за зиму. О празницима је, са родитељима, одлазила на службу Божију, а увече се дуго и усрдно молила пред славском иконом и старим, урамљеним иконама Мајке Божије и Свете Петке, које су њени преци донели из постојбине. Њено срце је нарочито пламтало за време божићних и ускршњих празника, када се са породицом и другом сеоском децом причешћивала светим Христовим Тајнама. Када је напунила седамнаест година родитељи су је први пут повели у Гњилане, на Ивањдан, када се у овој вароши сабира народ из свих поморавских српских села. Једанпут је ишла и на сабор Светих Архангела у манастиру Драганац.

Својом наочитошћу и телесном лепотом Босиљка није остала незапажена, како од погледа родбине и познаника, тако и незнабожаца. Демонску пожуду према лепој Пасјанки показао је неки Арнаутин из Децца, па је вребао сваку прилику да је насилно уграби. Зато ју је, заједно са својим рођацима, дуго пратио, када би она, каквим послом, са родитељима или братом излазила изван села. Прилика се том некрсту указала управо када је Босиљка са оцем и братом те кобне јесени радила у шуми код Белог Камена, на Стружинама, далеко изнад села. Неопажено су, загарављена лица, као лукаве звери, тројица Арнаута, на препад, уграбили девојку, пуцајући на њеног оца и брата, и одвукли према Карадаку.

Неколико дана родбина је, са пасјанским свештеником, код турских власти у Гњилану покушавала да докаже да је млада Српкиња насилно отета и одведена у арнаутску кућу. Колебљива и, Арнаутима наклоњена, турска власт је отезала са истрагом и пресудом. Једноставно, препуштали су времену да оконча то насилништво, верујући да ће се девојка, због срама од света и родбине, помирити са судбином. И арнаутске силеције и турски угњетачи, међутим, нису рачунали на тако чврсту веру ове младе православне Српкиње.

Босиљка је у сасвим страниј и туђој, безбожничкој средини трпела силна искушења, увреде и насртаје, уцене и обећања да прими ислам и уда се за насилника. Одлучно и непоколебиво, она је, међутим, одбијала сва навалывања и понижења, уздајући се у силу Божије милости и наду на спасење. Морили су је жеђу и не-саницом, непрестаним дивљачким насртајима и убеђивањима.

Са Господом у срцу и молитвом на уснама, млада Српкиња се снажила и одолевала свим искушењима. Губећи стрпљење, непомени Арнаутин је ђаволски мучио Босиљку, чупајући јој косу и пржећи јој табане угљевљем, тукући је по лицу и слабинама, газећи је.

У једном моменту Арнаути девојци доводе и неку старију потурчену Српкињу, муслиманског имена, која је наговара да прими „турску веру“ и спасе себе и поштеди своје родитеље. Босиљка остаје непоколебива и чврста: „Ја своју веру имам, – одговорила је – не треба ми боља, јер је нема. А што се тиче удаје, ја сам већ заручена – тихо је, са неовдашњим сјајем у очима, узвратила – Ја имам самог заручника...“ На упорно тражење да каже ко је њен изабраник, одговорила је потуркињи: „Ристос је мој изабраник. Ја само њему припадам, ником другом. Ја се не одричем мога Бога и моје свете вере, као ти, коју жалим.“

„Не заноси се црна кукавица; спасавај душу“ убеђивала је ова несрећна жена.

„Тако се не спасава душа – узвратила је одважна Пасјанка – већ се губи.“

„Кајаћеш се“, смркнуто јој је на крају рекла потуркиња, посаветовавши је: „Узми барем храну и воду; видиш на шта личиш; остала си кост и кожа...“

„Мене Бог храни и поји“, тихо јој је узвратила и утонула у молитву.

Уследила су нова и жешћа мучења: насилно облачење у димије и навлачење зара на лице; Босиљка је све то кидала и цепала са себе, отимала се и викала: „Убијте ме, убијте! – викала је – не дам се; ја сам хришћанка; ја сам православка. Не дам моју веру, моје српске хаљине... Не дам девојаштво! Само ме мртву можеш!“, последњим погледом пресекала је мучитеља.

Штићена храброшћу и снагом свише, Босиљка је остала чиста, неокаљана; непоколебана.

Разгневан, понижен и посустао, Арнаутин је одлучио да је погуби. Позвао је двојицу својих рођака, те су је, везану и изнемоглу, одвукли коњем уз реку Лапушницу и на пропланку, крај пута, довршили свој сатански чин: изболи су је ножевима, бесно вичући: „Смрт Шкињи (Српкињи)!“, а она, добивши нову силу и не осећајући ни ударе, ни убоде, тихо се још једанпут помоливши („Боже мој, сачувај ме до краја; не дај да попустим“) узвикнула: „Није ово смрт за мене, већ живот; ви сте у смрти, заувек; ваше погано племе!“

А када су разјарени овим силним, пророчким речима, дивљачки почели да јој касапе и комадају тело, храбра Пасјанка је испустила своју племениту душу и преселила се у рајска насеља Господња. Небесима се разлегла анђелска песма: „Радуј се, јер косовски јунаци с тобом запјеваше! Радуј се, крвљу твојом мученичком земљу обасјаше! Радуј се, Анђели ти Божији вијенце исплетоше! Радуј се, јер косовски божури свуда процвјеташе! Радуј се, Босиљка, пречиста дјевице, славна Косовска Новомученице!“

Тек после пострадања, Турци су дозволили Босиљкиној родбини и Пасјанцима да телесне остатке ове свете новомученице покупе и чесно сахране поред старе црквнице; они су касније, приликом обнове, узидани у храм.

Предање о подвигу и мученичкој смрти свете девојке Босиљке и данас живи у Пасјану и целом Косовском Поморављу, о чему сведоче казивања старијих Пасјанаца:

Василија – Васе Стојановића и Божидара Ђорђевића, као и фрагменти записа прича и путописа – духовника и хроничара, писаца и путописаца (патријарха Павла, Томе К. Поповића, Григорија Божовића), на основу којих је сачињено житије ове новопросијале угоднице Божије, а постоје и њене фреске (непознатих зографа) у пасјанској цркви. Ми пак, у овим временима злострадања свештене земље косовске и метохијске, дивећи се њеној одважности и истрајности у вери хришћанској, молимо се устима химнографа: „Света Босиљко Новомученице, што душа ти босиљком мирише, и срца наша радује, молимо те, Господа умоли да свака душа намучена са тобом вјечно ликује и божанствено поје бесконачну пјесму: Алилуја!“.

ОТКРИВЕНО БЛАГО

О књизи „Три века Библиотеке Српске патријаршије: Откривено благо“ ђакона др Ненада Идризовића, Архив Српске православне цркве, Библиотека Српске патријаршије, Музеј Српске православне цркве, Београд 2023. и њеном представљању у Народној библиотеци пише Лазар Марјановић

На приближно три стотине страница, налази се делимично прерађен текст докторске дисертације *Патријаршијска библиотека Српске Православне Цркве 1706–2006. године*, Ненада Идризовића, ђакона Петропавловске цркве у Топчидеру и начелника Одељења за чување и приступ фондовима Народне библиотеке Србије, одбрањене 2016. године на катедри за библиотекарство Филолошког факултета Универзитета у Београду. Богато илустрована портретима великих књигољубаца наше прошлости, фотографијама битних локалитета, као и фрагментима библиотечке грађе, књига ђакона др Ненада Идризовића представља тачку ослонца и незаобилазну литературу у истраживањима једне од најстаријих библиотека српске повести.

„Са овом књигом, историја српских библиотека коначно је добила први текст који сагледава развој Патријаршијске библиотеке у укупном њеном ходу. Откривен је велики број докумената који нам омогућава да изађемо из домена претпоставки и да, са сигурношћу, говоримо о појединим етапама развоја саме Библиотеке. Након овог истраживања, Патријаршијска библиотека се укачала као најстарија активна књижна збирка у Србији и најстарија институција културе и образовања у Београду“, истакла је проф. др Гордана Стокић Симончић на промоцији одржаној 19. маја 2023. године, у амфитеатру Народне библиотеке Србије, којој су присуствовали и јереј др Владимир Радовановић, директор Музеја СПЦ, јереј др Србољуб Убипариповић и протођакон др Драган Радић, професори Православног богословског факултета Универзитета у Београду, протођакон др Радомир Ракић, као и друге колеге и пријатељи.

Поред проф. Стокић Симончић, на промоцији је говорио и др Радован Пилиповић, директор Архива СПЦ, уједно и аутор поговора књиге, који је том приликом истакао да се „аутору мора одати признање јер је зашао у тринаест институција које садрже архивску грађу и двадесет шест архивских фондова, од којих се неки налазе и изван граница наше државе. У овој монографији, ис-

торија библиотекарства је стављена у контекст српске црквене историје и културе која одише књигољубијем.“ У поговору је наглашено да се др Ненад Идризовић „сврстао у плејаду великих пера српске историографије као што су браћа Иларион и Димитрије Руварац, Љубомир Дурковић Јакшић, Радослав М. Грујић, придружујући се и другима који су писали о историји Библиотеке Српске патријаршије као што

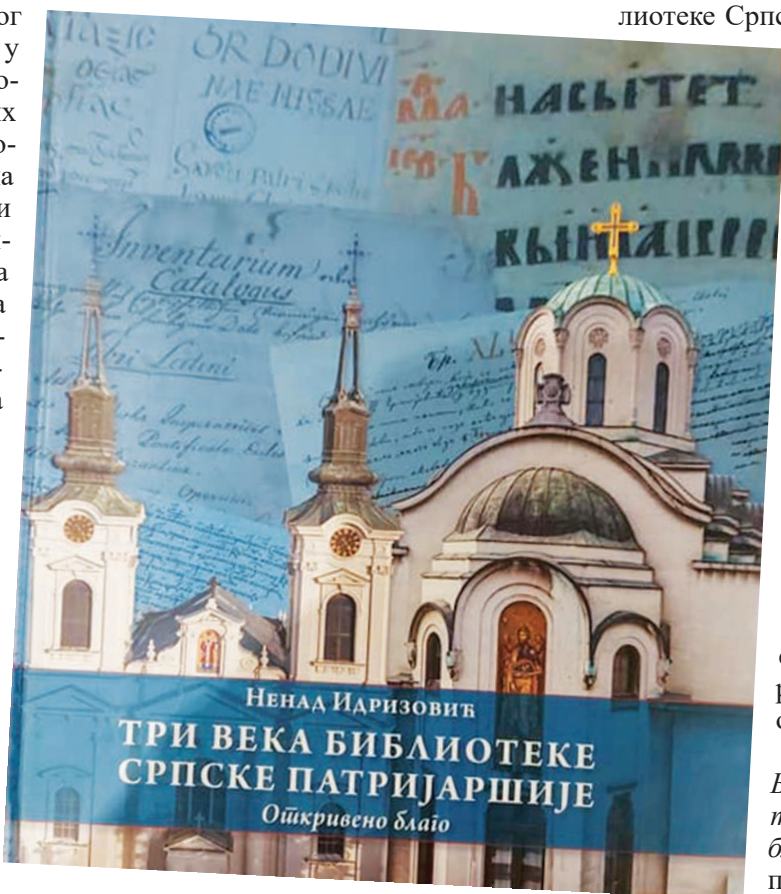
су Небојша Лазаревић, Богољуб Ћирковић и Чедомир Денић“, закључује др Пилиповић.

Са похвалом можемо истаћи чињеницу да се др Ненад Идризовић постарао да свака садржинска целина отпочиње *кратким освртима* у којима се пружају основне информације из историје Србије и Српске Цркве конкретног периода, како би читаоци имали у виду шири контекст развоја Библиотеке. То нам говори да аутор познаје шири оквир српске историје, али и референтну литературу, коју обилато користи.

Монографија *Три века Библиотеке Српске Патријаршије: Откривено благо* обухвата историјски период почев од прилика у Карловачкој митрополији

до 1737. године, да би се, затим, дошло до разматрања године оснивања саме Библиотеке, утврдивши да не постоји званичан документ којим се потврђује њено утемељење. Приликом изналажења одговора на ово питање, аутор је у разматрање узео мишљења претходних историчара (Љубомира Дурковића-Јакшића, Чедомира Денића, Димитрија Руварца...), како би поткрепио тезу да књиге из заоставштине патријарха Арсенија III, преко Саве и Дунава доспеле након 1690. године, чине почетни фонд Патријаршијске библиотеке.

Затим се сагледава развој библиотечких послова од 1737. до 1836. године, са посебним освртом на „књигољубије митрополита Стефана Стратимировића“ где се истиче како је у његово време библиотечки фонд достигао број од 4027 јединица, у односу на дотадашњих 425, као и да Патријаршијска библиотека у ово време „излази из анонимности и постаје установа којом су се поносили“.

Након времена карловачког митрополита Стратимировића, разматра се период на прелазу два века, од 1837. до 1932. године, који је нарочито обележен двојицом браће историчара – Димитријем и Иларионом Руварцем, где је дат посебан осврт на личну библиотеку архимандрита гргетешког, која је, након низа драматичних епизода, по одлуци братства манастира Гргетега, пренета у Сремске Карловце и припојена фонду Патријаршијске библиотеке. Тамо је смештена у засебну собу као „Библиотека Илариона Руварца, архимандрита гргетешког“.

Период између два светска рата огледа се у великој реорганизацији када долази до пресељења Библиотеке у нове просторије и њеног каталогског сређивања, што је било иницирано зидањем нове зграде за смештај Карловачке богословије 1891/92. године. То је довело до активнијег коришћења библиотечког фонда, о чему говори и чињеница да је сваки богослов при руци имао штампани списак књига, па је тачно знао шта се све налази у фонду. Период између два рата обележен је великим подухватом зидања прве наменске зграде Патријаршијске библиотеке у Сремским Карловцима, 1938. године. „Напокон је дошло време да непроцењиво закопано благо буде доступно свима који су жарко желели да га истражују. Нажалост, поред добре воље и уложене енергије, трагична политичка збивања за време и после Другог светског рата ову зграду су оставила без њене првобитне намене“, констатује аутор.

Други светски рат је довео до тога да се, између осталих драгоцености српског културног и рукописног наслеђа, и фонд Патријаршијске библиотеке нађе у Загребу, не без катастрофалних последица, будући да је описано страховито опхођење припадника усташког покрета. Према извештају Радослава Грујића, у Загребу је пронађено око четрдесет камиона конфискованих ствари, које су након рата постепено враћане у Београд, такође, уз многе отежавајуће околности.

Након Другог светског рата, аутор је развој Патријаршијске библиотеке посматрао кроз развој комплетног српског библиотекарства, где се уочава „проактиван однос према Патријаршијској библиотеци, који се огледа у непрекидној сарадњи са Народном библиотеком Србије“. Обимно и темељно истраживање др Ненад Идризовић завршава ХХI веком када започиње електронска каталогизација у библиотечким софтверима.

Уколико у обзир узмемо чињеницу да непрерађена докторска дисертација ђакон Ненада садржи приближно четири стотине текстуалних страница заснованих на архивској грађи, али и то да се у његовој библиографији налазе огледи из историје општег црквеног библиотекарства (штампаних 2015. године као једна књига), можемо рећи да се његов допринос може најбоље сагледати као органски наставак рада наших најцењенијих историчара о којима је тако похвално писао. Сачувавши Патријаршијску библиотеку од заборава, др Ненад Идризовић ће остати упамћен као велики пријатељ бесмртне српске књиге.

Упокојио се у Господу схи-јеромонах Мардарије, пре монашења протојереј Владан Марић

Схи-јеромонах Мардарије Марић рођен је 1958. године од оца свештеника протојереја ставрофора Живорада и мајке Лепосаве Марић. Био је на служби у Епархији источноамеричкој. Био је ожењен Руужицом, професорком на Богословском факултету у Либертвилу код Чикага.

Од године 2010. до 2017. свештеник Владан Марић је био на служби у Пружатовцу и делу међулушке парохије код Младеновца, у Епархији шумадијској.

У вечерњим сатима 1. јуна 2023. године у Чикагу, после дуже болести, представио се у Господу монах Мардарије.

Остаће упамћен у срцима многих као човек пун љубави, разумевања и толеранције и као особа која је дала велики допринос у изградњи храма Светих Иоакима и Ане у Међулужју.

Време и место сахране биће накнадно објављени.

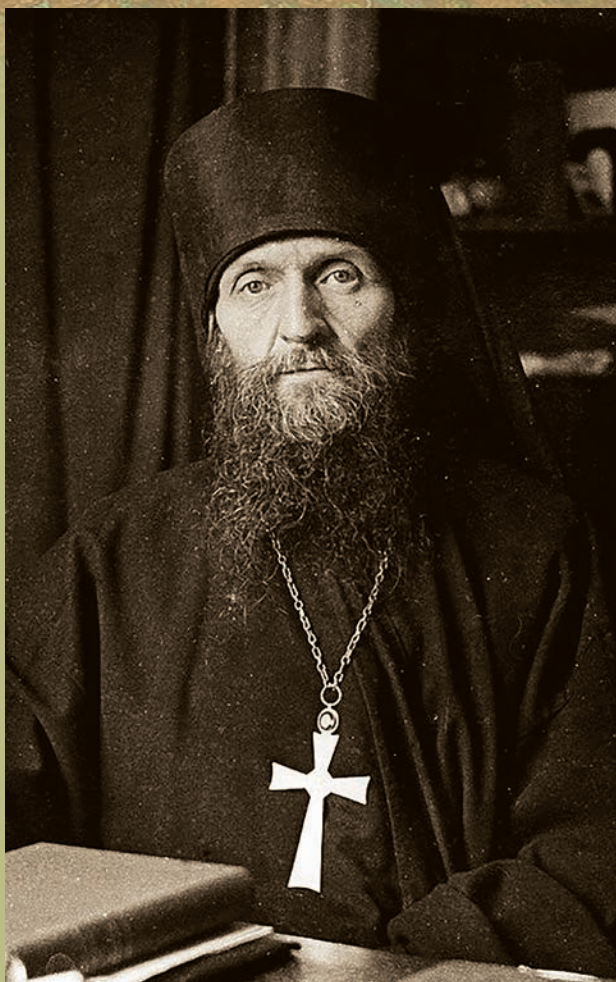
Кипријан Керн, архимандрит

ПО КОСОВУ ПОЉУ

Одломак из књиге „О лицах, событиях, встречах. Записки архимандрита Киприана (Керна)“, Москва: ПСТГУ, 2021

Једне зиме, чини ми се 1932. или, можда, 1933. године, у разговору са нашим професором српског језика и књижевности В. Стаменковићем, изузетно драгим човеком помало немачког ученог кова који је, и поред педантности и убеђености у педагошке методе и програме, ипак био изузетно срдчан и пријатан, изразио сам жељу да посетим Косово поље. Испоставило се да ни Стаменковић, који је напамет знао читав Косовски циклус српске народне поезије и био веома темељан познавалац књижевности уопште, никада није био на Косову пољу. Почели смо да се договарамо и одлучили да, када се заврше испити, то јест почетком јула, одемо тамо заједно. У међувремену сам се латио Вука Караџића, прочитао га, саслушао многа Стаменковићева објашњења везана за Косовски циклус, изучио карту Душановог царства, читао о историји српске средњовековне

уметности. Година је, као и увек, прошла неприметно. Одржани су завршни разредни испити, одржан је и матурски испит.

Пут нас је водио преко Скопља. После живописне клисуре, раним и још не тако врелим јулским јутром, изашли смо на малој станици Липљане, најближој чувеној, древној цркви Грачанице коју смо одлучили да обиђемо прву. Сетили смо се да је у Душановој Србији постојала и Липљанска епархија, али нисмо наишли ни на какве трагове епископског града. Додуше, нисмо ни намеравали да их тражимо. До Грачанице се морало пешке, што је тог светлог јутра било веома пријатно. Пут је водио преко брдовитог предела, између житних и дуванских поља. Певале су шеве, сунце је почињало да пече, обећавајући врућ дан. На једном месту проšli смо поред сељака који су радили на дуванском пољу, вероватно Арнаута или, можда,

Турака, што смо закључили по њиховим фесовима умотаним у некакве крпе. Шаренило јарких боја њихових живописних дроњака упечатљиво је одскакало од златне пшенице и тамних засада дувана. После краћег пута – наравно, на станици нам нису могли точно рећи колико има да се иде – наједном смо, на врху једног брдашца, занемели пред призором који нам се открио. У долини, сасвим близу нас, потпуно неочекивано, као на длану, указала се Грачаница. Ко од нас није знао њене обресе? На новчаницама, на разгледницама, на разним ученичким књигама и корицама свезака – свуда, у школама, па чак и у државним институцијама, могао се видети и добро упамтити спољашњи изглед те чувене цркве, споменика из времена краља Милутина. То је, можда, најпознатија српска средњовековна црква, мада морам рећи да није најупечатљивија нити најлепша.

Али, и поред тога, остали смо без даха. Стајала је пред нама онаква каква се свуда приказује: црвенкаста захваљујући цигли која преовладава у структури фасаде,

цигла није превише упечатљива, не ремети друге архитектонске елементе, није збијена једна уз другу, него је раздвојена дебелим слојем малтера који ублажава њено непријатно, доминантно црвенило. Сем тога, украси на прозорима, високи и складни стубови на неким од њих, мекана извијеност горњих линија која читавом здању придаје једну таласастост и живост – све то Грачаницу чини једним од најлепших споменика византијског провинцијског црквеног градитељства.

Дуго нисмо могли да скренемо поглед са тог неочекиваног открићења средњовековног српства чија нас је музика обузела усред те природе. Био је то први целив Косова поља. У ширем смислу речи, Косово је већ било пред нашим очима. Већ смо корачали пределом који, у суштини, и јесте Косово. Истина, постоји и уже значење тог географског појма које се односи на место самог боја, још дубље у тој истој Косовској равници.

У цркви су нам показане фреске на којима су, поред уобичајених икона Спаситеља, Мајке Божије и светих,

свих изврсног писма, стајали ликови краљева из династије Немањића, такође проглашених за свете. Треба знати шта је у историји Србије била та династија и колико је много светих дала Српској Цркви. Са пуним правом, у Грачаници и Дечанима су насликане нарочите фреске у виду „стабла“ или „лозе Немањића“, слично икони „жезал из корена Јесејевог“ на којој се, од Јесеја преко Давида, приказује читав земаљски родослов Господа. То бујно библијско стабло или лоза надахнуло је српског иконописца да наслика исту такву лозу или стабло Немањића. Стефан Немања, велики жупан Рашке, у монаштву свети Симеон Мироточиви, оснивач Студенице, отац је и родоначелник те свете лозе. Његов син љубимац Растко сасвим млад одлази на Свету Гору, тамо прима монашки постриг са именом Сава

и постаје први учитељ и просветитељ Србије, први архиепископ жички. Свети Сава – ко у Србији не зна његово име? Ко од деце није у школи певао песме о светоме Сави? Ко не памти свој школски празник светог Саве? Каквим је само сећањима народна љубав наградила тог свеца! Он је и архијереј, и учитељ, он уређује српску земљу, више пута одлази код свог рођака, византијског цара Ласкариса, два пута ходочасти у Свету Земљу, отуд доноси књиге, иконе, мошти, на Светој Гори за Србију добија славни манастир Хиландар. У народним причама он помаже сељаку. Покровитељ је и ловаца, због чега се понекад приказује са ловачким псом. Укратко, свети Сава је најпознатији светац у Србији и народни херој српског рода. Свети Сава је сâмо српство.

Други Немањин син, брат светог Саве, први краљ Србије, Стефан Првовенчани, такође одлази на Свету Гору, на којој су његов отац и брат већ монаси, и добија име Симон. И он је канонизован.

Стефан Милутин, познатији као свети краљ, велики градитељ цркава, наставља ту традиционалну линију византијских царева. Он је и саградио Грачаницу, у којој

Можда нарочиту живост Грачанице даје њена боја. Цигла иначе страшно може да наружи изглед зграде, да створи утисак нечег фабричког, мртвог или хладног, као на енглеским кућама и црквама. Овде тога нема, зато што

смо посматрали његову ктиторску фреску са малим моделом Грачанице у рукама (типичан иконографски поступак на ктиторским иконама). Тај модел, наравно, без касније дозидане, нескладне приправе, пружа представу о њеној првобитној лепоти.

Његов син, свети Стефан Дечански, ослепљен у династијским обрачунама због рођачког непријатељства, а касније чудесно исцелен, такође је карактеристичан владар тадашње Србије. Он је градитељ чувене Дечанске лавре којој нас је такође вукла жеља и у коју смо стигли наредног дана, да видимо и тај чувени манастир, тај бесмртни споменик некадашње славе и красоте.

Па свети краљ Урош, чије мошти почивају у манастиру Јазак на Фрушкој гори. Па свети мученик, благоверни кнез Лазар, јунак Косовског боја. Па свети деспот Стефан Високи, градитељ најлепше од свих српских цркава, Манасије, и низа других манастира и цркава које су прославили такозвану Ресавску школу, центар црквене културе у покосовским временима. Био је то већ сутон српства...

Свега сам се тога сећао док сам стајао пред Грачаницом и са пијететом посматрао њене фреске и иконе. Тамо, на Косову пољу, стајали смо на ободу Византије. Били су то зраци њене светлости, који су обасјали њоме покорена племена, просветљујући грубе номадске варваре.

Савремени живот Грачанице није нас нарочито заинтересовао. Као и у многим другим српским манастирима, у њој живи игуман и са њим два-три искушеника. Није се ту могло очекивати ништа од некадашње славе. То је, у ствари, један домаћин који иде по њивама, тргује са сељацима и не оптерећује се превише црквеним богослужењима. А ми смо за њега били само гости, можда чак не нарочито пожељни. Није био одушевљен посетом двојице наставника богословије, једног од њих архимандрита, нити је показивао нарочиту жељу да се задржимо дужи. Попили смо кафу и отишли.

Упутили смо се у Приштину, да бисмо отуд некако већ стигли до самог Косова поља, то јест до места битке. По речима игумана, пут није дуг, свега два сата хода. Као и обично, и овога пута смо се сетили да има разних мера за дужину и да одокативна метода није увек тачна. Било како било, осврћући се још неколико пута ка Грачаници, корачали смо даље, истим таквим брдима, дуж прањавог пута. Већ је било врућина, свежњеви на леђима постајали су нам тешки, ноге су осећале пређен пут.

Сећам се како је у једној удолини, у води пуној жабкречине, одмарало стадо бивола. Загњурени до ноздрва, хладили су се и спасавали од немилосрдних обада. Изгледали су величанствено, спокојно и у исто време некако глупаво. Ту, крај пута, са црвеним фесом и у шареним дрoњцима, седео је мали Арнаутин. Није обраћао много пажње на нас док смо пили воду на тамошњем извору. Збунило га је наше питање:

— Је ли далеко до Приштине?

Одговор је био исти као и у Грачаници.

— Ама, како два сата? Још су нам у Грачаници рекли да отуд има два сата!

Пастирче је само равнодушно слегло раменима.

— А куд да идемо? Само право? Нигде не треба да скрећемо?

— Никад ниси био у Приштини? — зачудио се дечак. То, очигледно, није могао да схвати...

У Приштини смо унајмили кочијаша, Арнаута са фесом умотаним у крпе, у шареним прђама, са трупцавим колима у која су била упрегнута два кљусета. Ближило се вече, а наш задатак је био да на место боја, до Муратовог турбета,

та, стигнемо пре заласка сунца, зато што се тада гробница заклањача. У супротном бисмо морали чекати наредно јутро, што би нам покварило све планове, јер смо изјутра хтели да обиђемо Косовску Митровицу, Звечане, Пећ (Ипек) и Дечанску лавру.

Било је пријатно возити се лаганим, ситним касом, међу пољима пшенице и дувана. Осећао се мирис прашине, траве, влаге. Од умора смо ћутали, тишина се спуштала у срце. Словенска природа, иако са снажном балканском примесом, ипак је нешто говорила истом срцу. Осим тога, ја увек, тамо где боравим или пролазим, снажно осећам дух и печат прошлости, неки тајанствени зов историје, пој векова... Иако ме рељеф на то није подсећао, из неког разлога ми се чинило као да сам негде у Русији, можда у Тулској губернији — идем да дочекам неког ко долази вечерњим возом... Дуго смо се возили, ако не грешим, сат и

по — два. Гдегде међу травом и пшеницом јарким црвенилом истицали су се цветови. Личе на наше макове, мада су крупнији и дречавији. Подсетили су ме на анемоне, пустињске „кринове“, којих је тако много у Јудејској пустињи у јануару-фебруару. Мој сапутник је рекао:

— То су божурови. Расту само овде. Народна веровање каже да су тако црвени зато што су натопљени крвљу косовских јунака...

Кроз плитке удолине окружене благо брдовитим пределом стигли смо коначно до широког поља. На оближњем брду стајало је турбе типично за муслиманска места, нека врста надгробног споменика са ниским сводом или куполом и на њој полумесецом. Сунце је било на заласку. Стари имам са чалмом, у шареној одећи, припремао се да узјаша магарца и да крене кући. Повикасмо, машући му да нас сачека. Казасмо кочијашу да нас и он чека, па пожурисмо кроз густу траву прошарану божуровима ка надгробној грађевини. Све време смо морали да прескачемо споменике који су штрчали из траве. Било је то огромно војничко гробље петстогодишње давности, ако не и старије. Корачали смо изнад тела косовских јунака... Божури су се као

капи крви црвенели посвуд и још више појачавали утисак.

Пришао нам је имам. Седа брада, паметне, помало тужне очи испод густих обрва. Фигуру краси достојанство својствено муслиманима и Турцима, у понашању се осећа господственост. Све време ми се обраћа са „ефенди“, на шта му ја узвраћам истом мером. Он је чувар кључева тог турбета, ту привилегију његова породица има већ вековима, можда чак од времена саме битке. Сетио сам се „кључара Гроба Господњег“, Арапина муслимана, чија породица од времена крсташа чува кључеве највеће светиње целог хришћанског света. Имам је, наравно, поносан на ту част коју има његова породица.

Српски прича веома добро. Показао нам је унутрашњост споменика. Мислили смо да ћемо ту видети гроб Милоша Обилића или султана Мурата, али испоставило се да је Муратово турбе мало даље, у подножју брда, а иза њега крст на месту где је сахрањен Милош. Овде су само гробови двојице султанових барјактара — носилаца барјака и најближих сабораца. У полумрачној просторији турбета налазе се два дугачка ковчега или, тачније, надгробна саркофага прекривена зеленим покривачима. Код узглавља су узвишења са чалмама, можда и неким деловима ратне опреме. Око турбета, на падини брда, докле год поглед сеже, споменици палих јунака. Да ли су то само Турци или су ту, међу њима, и православни војници који су положили живот за веру и отаџбину? Имам нам је рекао да су ту и једни и други, мада крстове нисмо видели. Уосталом, зар је тада неко гледао где је ко лежао? Вероватно су сахрањивали све које су затекли на борбеном пољу.

У турбету стоји и књига посетилаца. Имам нас је замолио да се потпишемо. Међу знаменитим потписима краљева, страних председника, принчева, научника, писца и других показао нам је са поносом потпис француског маршала, Франше д'Епера, хероја Солунског фронта у рату 1914–1918. године.

Поново смо се успели на брдо. Чудесан залазак сунца. Топлина је и даље одисала влагом, житом које зри, миомирисом поља. Однекуд се уздизала седа магла. Допирали су гласови, људски повици, крављи мук... Наш возач је равнодушно пушио. Изнад коња су кружили обади.

Питао сам имама где је стајала војска и чуо од њега детаљну причу, наслеђену, наравно, као предање од дедова и предака. Историјска критика би из те приповести, вероватно, избацила много тога што није у складу са данашњим научним сазнањима. Али, мени је у том тренутку било потпуно свеједно. У мени је ућутао историчар и пробудио се романтичар.

— Ено, одонуд је изашла турска војска... Срби су стајали овде... — показивао је руком час овамо, час онамо. — Овде су, значи, ефендим, погинули султанови барјактари.

— А где је убијен султан?

— Тамо, где је његово турбе. Тамо му је и тело сахрањено. А срце је однето у Бурсу... Тамо поред видећеш, ефендим, и крст. То је место где је убијен Милош кад је посекао султана.

— Добро, а где је Самодрежа?

— Самодрежа? Еее, далеко, чак тамо! — вели, показујући руком белу тачку удаљену неколико километара. — Тамо вам је Самодрежа, да, тамо!

Сетио сам се народне песме о томе како је, уочи битке, по Лазаревој наредби, у Самодрежи цркви одслужена литургија и причешћена цела војска. Историјска критика ће и ту, вероватно, наћи да није све у реду, али нисам марио за критику. Било ми је узбудљиво да размишља о ономе што сам знао на основу опеване легенде.

Захвалили смо се имаму, сели на кола и кренули ка султановом турбету.

Муратова надгробна грађевина изгледала је доста другачије. Много шира, виша, раскошнија, у погледу како архитектуре, тако и унутрашњости. Теписи, украси и натписи на зидовима, раскошни комади зелене тканине са златним везом на високом саркофагу. Неки посебан мирис зачина, гаражи и источних арома. Невероватна тишина напросто одзвања, придајући свему томе посебну свечаност и тајанственост. Био је и тамо неки Турчин. Пустио нас је унутра, али, наравно, до одређене линије. Ми, каури, нисмо могли да приђемо саркофагу. Султаново срце је погребено негде тамо, у Бурси, у некој муслиманској светињи, овде је само његово тело поражено смелим ударцем Милоша Обилића (иначе, надимак Обилић у суштини значи Кобилић, зато што је новорођеног Милоша по предању подојила кобила; овде српска народна традиција на свој начин понавља римско предање о Ромулу и Рему које је подојила вучица).

Моје срце је било прожето узбуђењем. Ја, странац, био сам очаран свом том легендарном косовском лепотом: средњовековна Византија, велелепна Душанова држава, српска независна Ипечка то јест Пећка патријаршија, помпозна титула „цара Грка, Срба и Бугара“, али и свађа љубоморних рођака кнежева, лабаво сашивена тканина српске великодржавности која се усудила да се такмичи чак са империјом Палеолога и Кантакузина, брзи крах свих тих снова, немилосрдна најезда ратоборних хорди Турака Селџука, осуђеност државе Немањића на пропаст, одлазак на бојно поље косовско, које је у Средњем веку више пута било место сукоба Турака са Србима и Мађарима. Сетио сам се и чувеног пораза Јаноша Хуњадија на том истом Косовом пољу, о ком говори српска изрека: „Прошао као

Ланко на Косову“... Дивни, готово иконописни лик Душановог даљег рођака, светог кнеза Лазара Хребелановића, јунака. Док стојимо ту, око нас као да лебде сени тог сјајног, али кратког века српске великодржавности. Јутрос смо били у Грачаници коју је подигао краљ Милутин, недалеко на северу је Студеница, место упокојења самога Немање, Симеона Мироточивог, даље северно и донекле источно је Раваница, у којој је било погребено тело косовског кнеза Лазара пре него што је пренето у Сремску Раваницу. Југоисточно од Косова поља је Ипек – Пећ, трон српских патријараха, а још даље, на самој албанској граници, Дечанска лавра са моштима краља Стефана Дечанског. И све то у пречнику од неких 400–500 километара...

Муратова гробница. Сени султана ког је убио и обезглавио Милош. Сени стотина и стотина косовских јунака, српске феудалне аристократије тог времена, кнеза Лазара. Мрачна сен издајника који није притекао у помоћ, кнеза Вука Бранковића, иако савремена научна критика то пориче. Нек пориче! Плетући своје песме, народна легенда је и његово злокобно име уплела у циклус Косовских песама, а српска деца су га памтила са мржњом и презиром. Његовим именом мајке су плашиле децу, очеви проклињали синове. Његово име је симбол народне срамоте. Све је то овде, на овој Косовској равници, око овог турбета, међу овим гробовима, у трави попрсканој крвљу јунака, крвљу божура...

Са једнаким узбуђењем изашли смо из гробнице, погледали усамљени крст Милоша Обилића, засењен и помало притешњен величином султановог споменика. Учинило ми се да у томе има нечег симболичног, али сапутнику нисам рекао ништа. Кроз главу нису престајале да ми пролазе слике из Косовског циклуса.

Сетио сам се песме (баладе) о кнежевој вечери, о гозби коју је Лазар приредио својим велможима уочи боја. О томе како је, окружен најближим саборцима, кнез Лазар уздигао пехар са вином па, не знајући у чију част да испије чашу, почео да их набраја: „Ако ћу је напит’ по старјештву, напићу је старом Југ-Богдану; Ако ћу је напит’ по господству, напићу је Вуку Бранковићу; ако ћу је напит’ по милости, напићу је мојим девет шура, девет шура, девет Југовића; ако ћу је напит’ по љепоти, напићу је Косанчић-Ивану; ако ћу је напит’ по висини, напићу је Топлици Милану; ако ћу је напит’ по јунаштву, Напићу је војводи Милошу“. Лазар, који је, по свој прилици, знао за издају, Милошу у лице баца оптужбу да ће га он сутра издати Мурату. Милош Лазару одговара изразима захвалности за здравицу и поклоњени пехар, али не и за такве речи. Милош се куне да ће сутра на Косову погинути за веру хришћанску. И каже кнезу: „Невјера ти сједи уз кољено, испод скута пије хладно вино!“ Куне се да ће заклати Мурата и стати му ногом на грло и да ће, ако се врати из боја у Крушевац, издајника Вука везати уз копље као што жене везују кудељу уз преслицу...

Сетио сам се још једне песме, о томе како је кнезу Лазару са неба пала књига и проговорила са њим, питајући га коме ће се приволети царству, земаљском или небеском. Ако ће се приволети царству земаљском, нека седла коње, нека се наоружава, нека он и његови витезови припашу сабље и иду у бој са Турцима – „сва ће турска изгинути војска“. Ако ће се приволети Царству небеском, онда нека на Косову дигне цркву и у њој причести сву своју војску, зато што ће погинути сва његова војска и он са њом. Замислио се кнез Лазар ком царству да се приволи. „Земаљско је за малена царство, а небеско увек и довека“. Између

земаљског и небеског Лазар бира Небеско царство, па на Косово поље зове „српског патријарха и дванаест великих владика“ да причесте и припреме војску, да спремни дочекају Турке.

Колико је дубок смисао народно предање утало у ову песму! Каква је само хришћанска мудрост и истина сакривена у овим простим речима! Колико би само ове речи требало да служе као мерило етичности, у свим временима, а посебно у нашем! Дај нам мудрости, Госпode, и утврди нас, да бисмо у страшном тренутку и ми решили ту недоумицу, да се не поколебамо које нам ваља одабрати царство – земаљско, мало, са привременим добрима, или Царство небеско и његову вечну правду.

„И погибе српски кнез Лазаре, и његова сва изгиле војска, седамдесет и седам ’иљада!“ И песма закључује: „Све је свето и честито било, и миломе Богу приступачно“.

Најдирљивија од свих косовских песама свакако је песма о смрти мајке Југовића. У Косовски бој одлазе девет синова, девет Југовића, и са њима десети стари Југ-Богдан. „Бога моли Југовића мајка, да јој Бог да очи соколове и бијела крила лабудова, да одлети над Косово равно“, да види синове и мужа. Бог јој испуњава молитву, „па одлетје на Косово равно, мртвих нађе девет Југовића и десетог старог Југ Богдана, и више њих девет бојних копља, на копљима девет соколова, око копља девет добрих коња, а поред њих девет љутих лава“. Зачу мајка вриштање коња, рику лавова и кликтање соколова, „ал’ ту мајка тврда срца била, да од срца сузе не пустила“. Мајка узима све коње, лавове и соколове и враћа се кући. Са плачем је дочекују девет снаха удовица и деветоро сирочади, али мајчино срце и то издржава. У поноћ завришта коњ њеног сина Дамјана, очекујући да ће га господар по обичају позобити. „И ту мајка тврда срца била, да од срца сузе не пустила“. А у освит следећег дана долећу два гаврана: „Они носе руку од јунака, а на руци бурма позлаћена, бацају је у криоце мајци“. Мајка се обраћа руци: „Моја руко, зелена јабуко, гдје си расла, гдје л’ си устргнута! А расла си на криоцу моме, устргнута на Косову равном!“ То већ срце мајке Југовића није издржало, него се распукло од жалости „за својије“ девет Југовића и десетим старим Југ-Богданом“.

Сасвим се смркнуло када смо се истим оним косовским брдима возили назад, на станицу Обилићево. Пројимала нас је хладовина летње ноћи, ту и тамо дизала се магла, бела као млеко. Утихнули су звукови и гласови. Палиле су се прве звезде. Душа је била препуна неке мистичне, трепетне туге... Ако је све то тако снажно деловало на мене, странца, како тек онда мора деловати на њих, ратоборне Србе, непомирљиве потомке косовских јунака! Прекинуо сам нашу ћутњу, готово уплашен призором: ниско изнад брда, раширених крила, небом је пловила огромна, црна силуэта птице. Као да је ту, на том Косову пољу равном, попут живог подсећања на све што смо видели, летео „вран гавран“... И мој сапутник је приметио исто. Инстинктивно смо се узели за руке. Вран гавран је тихо и ниско некуд летео, оцртавајући своју линију на угаслом небу. Да није, можда, у кљуну носио руку са бурмом позлаћеном? „Моја руко, зелена јабуко... А расла си на криоцу моме, устргнута на Косову равном!“

Сећао сам се тога много пута касније, и у Паризу, осврћући се на пређени пут.

Са руског Иван С. Недић и Јелена В. Недић

СЛУЖБЕНИ ДЕО - ПРОМЕНЕ У ЕПАРХИЈИ ШУМАДИЈСКОЈ

Његово преосвеиштенство Епископ шумадијски Господин Јован
благоизволео је у периоду од 1. априла до 31. маја 2023. године:

Осветити:

Срацицу за часну трпезу храма Рођења Пресвете Богородице у Малом Крчмару, 23. априла 2023. године, Архијерејско намесништво рачанско;
Земљиште за храм Светог апостола Павла у Божурњи, 30. априла 2023. године, Архијерејско намесништво опленачко;
Земљиште за храм Светог великомученика Георгија у Мисачи, 7. маја 2023. године, Архијерејско намесништво орашачко;
Звоно за храм Свете Тројице у Ловцима, 13. маја 2023. године, Архијерејско намесништво беличко;
Живопис у храму Светог великомученика Георгија у Великом Борку, 28. маја 2023. године, Архијерејско намесништво беланичко;
Темеље за парохијски дом при храму Светог великомученика Георгија у Великом Борку, 28. маја 2023. године, Архијерејско намесништво беланичко;
Пет звона за храм Светог великомученика Димитрија у Лазаревцу, 30. маја 2023. године, Архијерејско намесништво колубарско-посавско;
Живопис у храму Светог архангела Гаврила у Шопићу, 30. маја 2023. године, Архијерејско намесништво колубарско-посавско.

Одликовати:

Достојанством протонамесника:

Јереја Ивицу Камберовића, привременог пароха сипићке парохије у Сипићу, Архијерејско намесништво рачанско;

Ореденом Светих новомученика крагујевачкох I степена:

Стефана Бирчевића из Шопића;

Николу Трајковића из Лазаревца;

Драгана Симића из Лазаревца;

Орденом Војска Карађорђа:

Владу и Светлану Милановић из Великог Борка;

Лазу и Наду Вукомановић из Великог Борка;

Архијерејском граматом признања:

Драгана Б. Миливојевића из Шопића;

Бошка Живановића из Шопића;

Петра Живановића из Шопића;

Александра Јанића из Шопића;

Владана Гајића из Лазаревца;

Веру Петровић из Лазаревца;

Предузеће *Колубара Услуге* из Лазаревца;

Предузеће *Колубара Грађевинар* из Лазаревца;

Горана Весића из Београда;

Марка Крајнчића из Београда;

Горана Маринковића из Шиљаковца;

Божидара Маринковића из Шиљаковца;

Зорана Рашића из Београда;

Ђорђа Бабића из Великог Борка;

Горана Стојићевића из Великог Борка;

Снежану Стојићевић из Великог Борка;

Павла Лешовића из Великог Борка;

Бранка Божића из Великог Борка;

Михаела Срдића из Великог Борка;

Јереја Огњена Козлину из Мељака;

Архијерејском захвалницом

Црквени хор при храму Светог великомученика Георгија у Шумарицама;

Дечији црквени хор при храму Успења Пресвете Богородице у Крагујевцу;

Црквени хор при храму Светог Саве у Крагујевцу;

Црквени хор при храму Светих апостола Петра и Павла у Јагодини;

Црквени хор при храму Светих архангела Михаила и Гаврила у Јагодини;

Црквени хор при храму Преображења Господњег у Смедеревској Паланци;

Црквени хор при храму Светих апостола Петра и Павла у Аранђеловцу;

Црквени хор при храму Светог Николе у Ковачевцу;

Црквени хор при храму Успења Пресвете Богородице у Крагујевцу;

ОШ Ђура Јакшић из Крагујевца;

ОШ Светозар Марковић из Крагујевца;

ОШ Станислав Сремчевић из Крагујевца;

ОШ Мирко Јовановић из Крагујевца;

ОШ Мома Станојловић из Крагујевца;

ОШ Трећи крагујевачки батаљон из Крагујевца;

ОШ Живадинка Дивац из Крагујевца;

ОШ Милоје Симоновић из Драгобраће;

ОШ Доситеј Обрадовић из Крагујевца;

ОШ Драгиша Луковић Шпанац из Крагујевца;

ОШ Наталија Нана Недељковић из Крагујевца;

ОШ 21. октобар из Крагујевца;

ОШ Милутин и Драгиња Тодоровић из Крагујевца;

ОШ Вук Стефановић Караџић из Крагујевца;

ОШ Сретен Младеновић из Десимировца;

ОШ Јован Поповић из Крагујевца;

ОШ Свети Сава из Крагујевца;

ОШ Радоје Домановић из Крагујевца;

ОШ Драгиша Михаиловић из Крагујевца;

ОШ 19. октобар из Маршића;

Школу са домом за ученике оштећеног слуха из Крагујевца;

Музичку школу др Милоје Милојевић из Крагујевца;

Прву крагујевачку гимназију;

Другу крагујевачку гимназију;

Прву техничку школу из Крагујевца;

Средњу стручну школу из Крагујевца;

Медицинску школу Сестре Нинковић из Крагујевца;

Трговинско угоститељску школу Тоза Драговић из Крагујевца;

Економску школу из Крагујевца;

ОШ Прота Стеван Поповић из Чумића.

Поделити благослов за искушеништво:

Гојку Ђоковићу у Светоуспенској обитељи манастира Денковца.

Поставити:

Архимандрита Петра (Драгојловића), настојатеља манастира Светог архангела Гаврила у Пиносави, за привременог настојатеља манастира Благовештења;

Јереја Марка Јаковљевића на дужност привременог пароха Осме крагујевачке парохије при Саборном храму Успења Пресвете Богородице у Крагујевцу, Архијерејско намесништво крагујевачко;

Јереја Милоша Јелића, привременог пароха Треће јагодинске парохије при храму Свете Петке у Јагодини, на дужност ко-

ординатора за верску наставу у Архијерејском намесништву беличком.

Поверити у опслуживање:

Братству Саборног храма Успења Пресвете Богородице у Крагујевцу упражњену Осму крагујевачку парохију при храму Успења Пресвете Богородице у Крагујевцу, Архијерејско намесништво крагујевачко.

Разрешиити:

Игуманију Салафаилу (Баштовановић) дужности настојатеља манастира Благовештења;

Протонамесника Душана Мучибабића дужности привременог пароха Осме крагујевачке парохије при храму Успења

Пресвете Богородице у Крагујевцу, Архијерејско намесништво крагујевачко;

Јереја Милоша Ћирића, привременог пароха Друге јагодинске парохије при храму Светих архангела Михаила и Гаврила у Јагодини, дужности координатора за верску наставу у Архијерејском намесништву беличком;

Братство Саборног храма Успења Пресвете Богородице у Крагујевцу дужности опслуживања упражњене Осме крагујевачке парохије при храму Успења Пресвете Богородице у Крагујевцу, Архијерејско намесништво крагујевачко.

Поделити благослов за постдипломске студије:

Господину Луки Милосављевићу из Младеновца, студенту Православног богословског факултета Универзитета у Београду.

СЛУЖЕЊА ПРИЈЕМИ И ПОСЕТЕ ЕПИСКОПА ШУМАДНЈСКОГ ГОСПОДИНА ЈОВАНА

Од 1. априла до 31. маја 2023. године

АПРИЛ 2023:

1. април 2023:

Служио Литургију у цркви Свете Петке у Рогојевцу;
Рад и пријем у Епархијској канцеларији.

2. април 2023:

Служио Литургију у цркви Светог великомученика Георгија у Придворицама код Смедеревске Паланке;
Освештао поликлинику Борисава Јелића у Смедеревској Паланци.

3. април 2023:

Служио Литургију Пређеосвећених дарова у цркви Светог великомученика Теодора Тирона у Великим Пчелицама – исповест свештенства архијерејског намесништва левачког. На братском састанку протојереј Огњен Гребих је прочитао богословски реферат „Социјални проблем“;
Обишао радове у манастиру Денковцу;
Рад и пријем у Епархијској канцеларији.

4. април 2023:

Служио Литургију Пређеосвећених дарова у цркви Светог Николе у Дражевцу – исповест свештенства архијерејског намесништва беланичког. На братском састанку Ђакон Зоран Степановић је прочитао богословски реферат „Ко слуша реч моју има живот вечни“.

5. април 2023:

Служио Литургију Пређеосвећених дарова у цркви Светог архангела Гаврила Буковику – исповест свештенства архијерејског намесништва орашачког. На братском састанку јереј Петар Грујић прочитао је богословски реферат „Хлеб Живота – Реч Божија“.

6. април 2023:

Служио Литургију Пређеосвећених дарова у цркви Успења Пресвете Богородице у Младеновцу – исповест свештенства архијерејског намесништва младеновачког. На братском састанку прочитан је богословски реферат јереја Михаила Аврамовића „Црква Христова радионица вечног живота“;
Обишао радове на црквеној згради у Младеновцу;
У цркви Светог Луке на гробљу у Младеновцу утврдио распоред живописа;
Служио празнично бденије у Саборној цркви у Крагујевцу.

7. април 2023 – Благовести:

Служио Литургију и пререзао славски колач у манастиру Дивостину.

8. април 2023:

Служио Литургију у цркви Светог великомученика Георгија у крагујевачком насељу Шумарице;
Служио вечерње – Врбица у Саборној цркви у Крагујевцу.

9. април 2023 – Цвети:

Служио Литургију у Старој цркви у Крагујевцу.

10. април 2023:

Служио Литургију Пређеосвећених дарова у цркви Светог кнеза Лазара Косовског у крагујевачком насељу Белошевац;
Рад и пријем у Епархијској канцеларији;
Примио председника општине Топола Владимира Радојковића.

11. април 2023:

Служио Литургију Пређеосвећених дарова у цркви Светог Саве у крагујевачком насељу Аеродром;
Рад и пријем у Епархијској канцеларији.

12. април 2023:

Служио Литургију Пређеосвећених дарова у цркви Свете Петке у крагујевачком насељу Виногради;
Рад и пријем у Епархијској канцеларији.

13. април 2023 – Велики четвртак:

Служио Литургију у Саборном храму Успења Пресвете Богородице у Крагујевцу;
Прочитао Вакршњу посланицу за локалне медије у Владичанском двору;
Служио бденије у Саборној цркви у Крагујевцу.

14. април 2023 – Велики петак:

Служио богослужења Великог петка у Саборној цркви у Крагујевцу.

15. април 2023 – Велика субота:

Служио Литургију у цркви Светог великомученика Пантелејмона у Станову.

16. април 2023 – Васкрс:

Служио у поноћ у Светоуспенској Саборној цркви у Крагујевцу
Васкршње јутрење, а у наставку Литургију;
Служио Пасхално вечерње у цркви Светих апостола Петра и Павла у Јагодини.

17. април 2023:

Служио Литургију у цркви Светог великомученика Пантелејмона у Станову.

18. април 2023:

Саслуживао на Литургији у цркви Вазнесења Господњег у селу Чурут као и на опелу Радојке, мајке Његове светости Патријарха српског Господина Порфирија.

19. април 2023:

Служио Литургију у цркви Светог Луке Кримског при Заводу за одрасла лица у Малим Пчелицама;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

20. април 2023:

Служио Литургију у Старој цркви у Крагујевцу;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији;
Присутствовао солистичком концерту Катарине Богдановић у порти Саборне цркве у Крагујевцу.

21. април 2023:

Служио Литургију у цркви Светих праведних Јоакима и Ане у Међулужју, слава Епархије шумадијске.

22. април 2023:

Саслуживао на Литургији у Саборном храму Свете Тројице у Нишу коју је служио Његова светост Патријарх српски Господин Порфирије.

23. април 2023:

Служио Литургију у цркви Рођења Пресвете Богородице у Малом Крчмару, извршио мало освешћење и постављање нове срачице;
У селу Јунковцу код Тополе у цркви Срба светитеља крстио Николаја, сина свештеника Обрада и Јелене Видаковић.

24. април 2023:

Служио Литургију и парастос у храму Васкрсења Господњег на крагујевачком гробљу Бозман;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

25. април 2023:

Служио Литургију у цркви Светог великомученика Димитрија у крагујевачком у насељу Шишци;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

26. април:

Служио Литургију у цркви Светог Јоаникија Девичког у крагујевачком насељу Бресници;
Посетио манастир Благовештење Рудничко;
Служио опело на Варошком гробљу у Крагујевцу Владимиру Михаиловићу, оцу Милице Крстић.

27. април 2023:

Служио Литургију у Старој цркви у Крагујевцу;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији;
Освештао Дом за старе „Пет звездица“ Николе Врућинића.

28. април 2023:

Служио Литургију у цркви Свете Петке у крагујевачком насељу Виногради;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији;

Освештао стан у Крагујевцу Борисава Јелића из Смедеревске Паланке.

29. април 2023:

Служио Литургију у цркви Светог Симеона и Светог Саве у Куцаку;
Служио бденије у цркви Светих жена Мироносица на Варошком гробљу у Крагујевцу.

30. април 2023:

Служио Литургију и пререзао славски колач у цркви Светих жена Мироносица у селу Винчи код Тополе;
У селу Божурњи код Тополе осветио земљиште и поставио Крст за нову цркву посвећену Светом апостолу Павлу.

МАЈ 2023:

1. мај 2023:

Служио Литургију у цркви Светог Саве у крагујевачком насељу Аеродром;
Састао се у Београду са Његовом светошћу Патријархом српским Господином Порфиријем и архијерејима СПЦ.

2. мај 2023:

Служио Литургију у цркви Светог великомученика Пантелејмона у крагујевачком насељу Станову;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији;
Примио др Миљка Ристића, др Мирка Кокезовића, др Горана Дамљановића, Драгана Дамљановића, књижевника, ректора Зоран Крстића и свештеника Стефана Дамљановића.

3. мај 2023:

Служио Литургију у манастиру Лелић поводом преноса моштију Светог Владике Николаја.

**Продајни
центар
Епархије
шумадијске**

**Интернет продавница
црквених предмета за
цео свет**

www.eparhija.com

**Опрема за храмове
Опрема за свештенство
Иконе, крстови, тамјан
Филигрански програм
Јеванђеља, књиге
Црквени артикли**

www.eparhija.com

4. мај 2023:

Служио Литургију у цркви Свете Тројице у Крагујевцу (Стара црква);

Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

5. мај 2023:

Служио Литургију и пререзао славски колач у манастиру Липару;

Рад и приједи у Епархијској канцеларији;

Примио Епископа хвостанског Господина Алексеја и његову пратњу, игуманију Нектарију, Слободана из Варварина, председницу ЦО Белушић Снежану и Жељану Николић;

Служио празнично бденије у Саборној цркви у Крагујевцу.

6. мај 2023 – Ђурђевдан:

Служио Литургију и пререзао славски колач у цркви Светог великомученика Георгија на Опленцу;

После вечерње у Саборној цркви служио помен невино пострадалима у Београду, Дубони и Орашју.

7. мај 2023:

Служио Литургију у цркви Светог архангела Гаврила у Буковик код Аранђеловца;

Освештао земљиште и поставио крст за цркву посвећену Светом Георгију у селу Мисачи;

Служио испред цркве у Дубони опело Далибору, Милану и Кристини, невино пострадалим у овом селу.

8. мај 2023:

Служио Литургију и пререзао славски колач у цркви Светог апостола и јеванђелисте Марка у селу Вучић код Раче;

Рад и приједи у Епархијској канцеларији;

9. мај 2023:

Служио Литургију и пререзао славски колач у цркви Светог Јоаникија Девичког у крагујевачком насељу Бресници;

Рад и приједи у Епархијској канцеларији;

Служио бденије у цркви Светог Саве на Аеродрому у Крагујевцу.

10. мај 2023:

Служио Литургију и пререзао славски колач у цркви Светог Саве у крагујевачком насељу Аеродром.

11. мај 2023:

Служио Литургију у цркви Свете Тројице у Крагујевцу (Стара црква);

Рад и приједи у Епархијској канцеларији;

12. мај 2023 – Свети Василије Острошки:

Извршио Свету тајну јелеосвећења и служио Литургију у манастиру Каленићу.

13. мај 2023:

Служио Литургију у цркви Светог архангела Гаврила у Багрдану и осветио звона за цркву Свете Тројице у селу Ловци;

Рад у Патријаршији СПЦ.

14. мај 2023:

Саслуживао на молитвама Призива Светог Духа и на Светој Литургији у цркви Светог Саве у Београду – почетак заседања Светог архијерејског сабора. Учествовао на Сабору до 19. маја 2023. године.

20. мај 2023:

Служио Литургију у Саборној цркви Успења Пресвете Богородице у Крагујевцу;

Рад и приједи у Епархијској канцеларији;

21. мај 2023:

Служио Литургију и пререзао славски колач у цркви Светог Јована Богослова у Влашком Долу.

22. мај 2023:

Служио Литургију и пререзао славски колач у манастиру Драчи;

Рад и приједи у Епархијској канцеларији;

Примо Његово преосвештенство Епископа западно-америчког

Господина Максима и др Недељка Везмара из Крагујевца.

23. мај 2023:

Служио Литургију у цркви Светог великомученика Димитрија у крагујевачком насељу Сушици;

Рад и приједи у Епархијској канцеларији;

Са ректором богословије др Зораном Крстићем обишао радионицу калиграфије у порти манастира Дивостина.

24. мај 2023:

Служио Литургију у цркви Светог великомученика кнеза Лазара у Белушићу; у току литургије крстио Методија, сина свештеника Срђана и Јоване;

Служио празнично бденије у Саборној цркви у Крагујевцу.

25. мај 2023 – Спасовдан:

Служио Литургију и пререзао славски колач у цркви Вазнесења Господњег у Драгобраћу;

Учествовао у Спасовданској литији у Београду у пратњи секретара епархије мр Рајка Стефановића и старешине Саборног храма Дејана Марковића, као и секретара ЕУО ђакон Ивана Гашића.

26. мај 2023:

Служио Литургију у цркви Свете Петке у крагујевачком насељу Виногради;

Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

27. мај 2023:

Служио Литургију у цркви Светог апостола Марка у Великим Црљенима код Лазаревца;

У цркви Светог Георгија на Опленцу крстио принцезу Исидору, кћерку Михаила и Љубице Крађорђевић.

28. мај 2023:

Служио Литургију и освештао нови живопис у цркви Светог великомученика Георгија у Великом Борку код Барајева, саслуживао умировљени Епископ канадски Господин Георгије;

У Старој цркви у Крагујевцу крстио Арсенија, сина свештеника Ненада и Јелене Милојевић.

29. мај 2023:

Служио Литургију у цркви Светог Саве у крагујевачком насељу Аеродром;

Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

30. мај 2023:

Служио Литургију у цркви Светог великомученика Пантелејмона у крагујевачком насељу Станову;

Рад и приједи у Епархијској канцеларији;

У цркви Светог Димитрија у Лазаревцу освештао шест крстова за ову цркву;

У цркви Светог архангела Гаврила у Шопићу освештао нови живопис, саслуживали Епископи британско-скандинавски Господин Доситеј и умировљени канадски Господин Георгије.

31. мај 2023:

Служио Литургију у цркви Светог Јоаникија Девичког у крагујевачком насељу Бресници;

Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

ДЕЧИЈА СТРАНА

“КО НЕ ПРИМИ ЦАРСТВА БОЖИЈЕГА КАО ДЕТЕ НЕЋЕ УЋИ У ЊЕГА”

ПОЗИВАЊЕ АПОСТОЛА

1. И дозавши својих дванаест ученика, даде им власт над духовима нечистим да их изгоне, и да исцјељују од сваке болести и сваке немоћи.

2. А имена дванаест апостола су ова: први Симон, који се зове Петар, и Андреј брат његов; Јаков Зеведејев и Јован брат његов;

3. Филип и Вартоломеј; Тома и Матеј цариник; Јаков Алфејев и Левеј прозвани Тадеј;

4. Симон Кананит и Јуда Искаротски, који га и издаде.
(Јеванђеље по Матеју, глава 10, стих 1-4)

10. А тако исто и Јакова и Јована, синове Зеведејева, који бијаху другови Симонови. И рече Исус Симоњу: Не бој се, од сада ћеш људе ловити.

11. И изваквши обје лађе на земљу оставише све, и отидоше за њим.

(Јеванђеље по Луки, глава 5, стих 1-11)

43. Сутрадан хтједе Исус изићи у Галилеју, и нађе Филипа, и рече му: Хајде за мном!

44. А Филип бјеше из Витсаиде, из града Андрејева и Петрова.

45. Филип нађе Натанаила и рече му: Нашли смо онога за кога писа Мојсеј у Закону и Пророци: Исуса, сина Јосифова, Назарећанина.

46. И рече му Натанаило: Из Назарета може ли бити што добро? Рече му Филип: Дођи и види!

47. А Исус видје Натанаила гдје долази к њему и рече за њега: Ево правог Израильца у коме нема лукавства.

48. Рече му Натанаило: Откуда ме познајеш? Одговори Исус и рече му: Прије него те позва Филип, видјех те кад бијаше под смоквом.

49. Одговори Натанаило и рече му: Рави, ти си Син Божији, ти си цар Израильев.

50. Одговори Исус и рече му: Зато што ти казах да те видјех под смоквом, вјерујеш? Видјећеш више од овога.

51. И рече му: Заиста, заиста вам кажем: од сада ћете

видјети небо отворено и анђеле Божије како узлазе и силазе на Сина Човјечијега.

(Јеванђеље по Јовану, глава 1, стих 43-51)

1. А догоди се када се народ слеже к њему да слуша ријеч Божију и он стајаше крај Генисаретског језера,

2. И видје двије лађе гдје стоје украј језера, а рибари бијаху изишли из њих и испираху мреже.

3. И уђе у једну лађу, која бијаше Симонова, и замоли га да одмакне мало од обале; и сједи и учаше народ из лађе.

4. А кад преста говорити, рече Симоњу: Хајде на дубину и баците мреже своје за лов.

5. И одговарајући Симон рече му: Учитељу, сву ноћ смо се трудили, и ништа не ухватисмо; али на твоју ријеч бацићу мрежу.

6. И учинивши то уловише велико мноштво риба те им се мрежа поче цијепати.

7. И дадоше знак друштву које бјеше на другој лађи да дођу да им помогну; и дођоше, и напунише обје лађе тако да се оне потапаху.

8. А кад видје Симон Петар, припаде кољенима Исусовим говорећи: Изиђи од мене, Господе, јер сам човјек грјешан.

9. Јер запрепашћење обузе њега и све који бијаху с њим због лова рибе што ухватише,

Н. Смоленски

ЧУДЕСНО ИЗБАВЉЕЊЕ

Море је хучало и беснело. Време се сваким часом погоршавало, огромни црни облаци прекрили су небо са свих страна, ветар је кидао једра, свуда су се дизали огромни, гигантски таласи прекривени сивом пеном.

Очај је обузео људе који су на малом броду пловили у Италију, у Рим. Олуја их је захватила на пучини, а већ четрнаест дана лађа јури кроз побеснеле воде по вољи таласа – нема начина да се обузда и да се њомњ управља, скренули су са свог пута и залутали. На палуби је било неколико морнара, капетан брода, војни заповедник и десетак затвореника који су вођени у Рим на суђење. Сви су били оковани, осим једног. Био је то старац са седом брадом и густим обрвама, што је његовом лицу давало строг изглед; било је нешто надахнуто у целом лику старца, а очи су му биле дубоке, строге, лепе, сијале су и гореле нарочитим пламом. Био је обучен у дугачак тамни огртач. Био је то апостол Павле.

Усред опште панике и очаја, он је једини остао миран и ћутљив. Свуда су се чули крици и стењање, људи су губили наду у спас, близина смрти је била очигледна.

Најдједном Павле стаде између њих и рече:

„Људи! Било је неопходно послушати ме и остати на Криту, где би избегли све ове тешкоће и штету. Сада вас позивам да се охрабрите, јер неће пропасти ни једна душа од вас, већ само брод. Јер анђео Божији коме припадам и коме служим јави ми се ноћас и рече: 'Не бој се, Павле! Мораш се појавити пред Цезарем, и гле, Бог ти је дао све оне који плове с тобом'. Зато, охрабрите се људи, јер ја верујем Богу да ће бити

како ми је речено. Морамо да будемо избачени на неко острво.“

Смирени глас апостола, пун вере, његов једноставан, надахнут говор оставио је снажан утисак. Утихну плач и стењање, у уморним душама пробуди се нада.

Дошло је вече. Мерећи дубину мора, морнари су приметили да је она постала мања. После неког времена поново су измерили, дубина се приметно смањила. Било је очигледно да је тло близу. Људи су живнули.

Брод је јурио у истом правцу, ветар је почео да јењава. Коначно се појавила земља. Јауке и плач заменили су узвици радости. Људи су плакали док су се грлили. Одједном су осетили снажан притисак и брод се зауставио. Испоставило се да су насукани. Прамац брода урезао се дубоко у песак и побеснели таласи су почели снажно да ударају о крму, разбијајући је у комадиће.

Било је немогуће остати на броду. За неколико сати брод ће бити разбијен на комаде. Како до обале није било далеко, заповедник је одмах наредио онима који добро пливају да скоче у воду и допливају до копна, док остали могу да се спасу на даскама или на нечем другом. Убрзо је брод био празан.

До вечери је олуја почела да јењава, облаци су се разишли, појавило се ведро небо обасуто звездама.

На самој обали, на неколико корака од запенушаних, још неутихлих таласа, жарко је горела ватра, а око ње су седели људи са римске лађе којом су апостола Павла водили у Рим. Сви су успели да побегну, како је апостол предвидео, нико није погинуо. Брод се

насукао код острва Мелита.

Апостол је седео поред ватре, окружен затвореницима хришћанима, и тихо разговарао са њима.

Војни старешина, капетан брода и други Римљани седели су недалеко од њих и такође разговарали.

„Не могу да верујем да смо спасени“, рекао је капетан. „Никад у животу нисам видео ни доживео такву олују“.

„И сви су се спасили“, рече стотник. „Двеста седамдесет и шест људи“.

Ватра је утихнула. Пламен је избледео. Апостол је устао са земље и отишао до огња.

У близини је лежала гомила грања донетог из оближње шуме. Павле је отишао до гомиле и почео да вади суве гране. Високо подигавши руке са грањем, Павел је пришао ватри. Одједном, гласан узвик са стране на којој су седели хришћани натерао је све да се осврну тамо. Застао је и апостол.

„Погледајте! Погледајте!“, викну ужаснуто млади затвореник показујући на Павла.

Све очи су биле упрте у апостола... И сви су претрнули од ужаса: око руке апостола се умотала змија отровница, чији је ујед фаталан. Али апостол мирно приђе огњу и убади змију у ватру.

„Умреће, умреће!“, чуло се унаоколо. „Сигурно је овај човек велики грешник, пошто му је тек поштедела живот на мору, судбина му опет шаље смрт“.

Змијски отров брзо делује, на месту уједа је почела упала... Сви су опколили апостола и покушали да погледају страшни угриз.

Али шта је то? Људи су зачуђено одступили... На Павловој руци није било ни најмањег трага од уједа змије.

„Ево, дајем вам власт“, тихо је апостол поновио речи Спаситеља, „да стајете на змије и шкорпије и на сву силу вражију, и ништа вам неће naudити (Лк. 10,19).“

УСПЕХ ОСНОВАЦА ИЗ КУСАТКА НА РЕПУБЛИЧКОМ ТАКМИЧЕЊУ ИЗ ВЕРСКЕ НАСТАВЕ

У суботу 20. Маја 2023. године одржано је републичко такмичење из Верске наставе. Основну школу „Брана Јевтић“ из Кусатка представљале су две екипе састављене иод ученика из VI/2. Екипе су носиле имена „Анђели“ и „Мироносице“.

Екипа „Мироносица“ освојила је прво место, док је екипа „Анђела“ освојила друго место. Честитамо ученицама: Ањи Симић, Тањи Јанковић, Сари Вранић, Наталији Павловић, Јелени Карашићевић и Милицы Поповић, као и вероучитељима Бркић Милошу и Грчић Марку на постигнутом успеху.

Ово је први пут у богатој такмичарској историји наше школе да су наше ученице освојиле прво и друго место на републичком такмичењу из Верске наставе.

Милош Бркић, вероучитељ

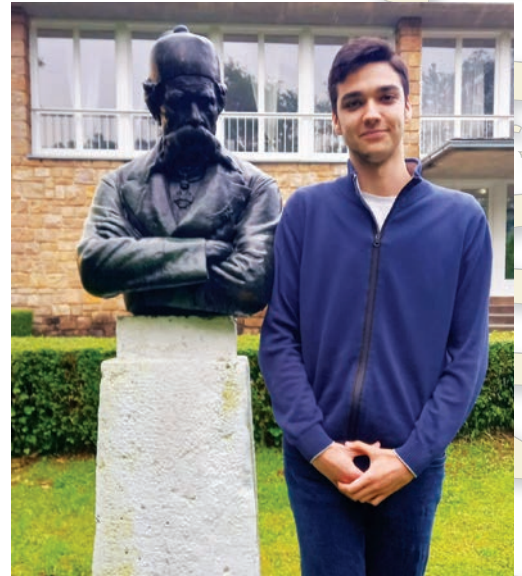
УЧЕНИК САВА МАТИЋ ДОНЕО БОГОСЛОВИЈИ СВЕТОГ ЈОВАНА ЗЛАТОУСТОГ РЕПУБЛИЧКУ НАГРАДУ

На 32. Републичком такмичењу из српског језика и језичке културе, које се крајем маја традиционално одржава у Тршићу, родном месту Вука Стефановића Караџића, Сава Матић, ученик другог разреда Богословије Светог Јована Златоустог, освојио је треће место.

Овим значајним успехом, иза ког стоји љубав према матерњем језику, велико залагање, упорност, мотивисаност и рад, Сава Матић је крунисао веома успешну школску годину крагујевачке богословије на радост и понос својих другова, родитеља и професора.

У нади да ће Савин подвиг послужити као подстрек, изазов и пример како осталим тако и будућим ђацима Богословије Светог Јована Златоустог, захваљујем се свим професорима школе, ректору протојереју ставрофору проф. др Зорану Крстићу и Његовом Преосвештенству Епископу шумадијском Господину Јовану на указаном поверењу, подршци и љубави.

Марко Глишић, професор

ТАКМИЧЕЊЕ ИЗ ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА ЗА УЧЕНИКЕ СРЕДЊИХ ШКОЛА У ЛАЗАРЕВЦУ

У суботу, друге седмице по Васкрсењу, 29. априла, одржано је такмичење из верске наставе за ученике средњих школа у Парохијском дому храма Светог великомученика Димитрија у Лазаревцу. Организатори су вероучитељи Драган Гајић и Илија Цветковић са осталим колегама и ученицима. На такмичењу су учествовали ученици Гимназије у Лазаревцу, Техничке школе „Колубара” и Музичке школе „Марко Тајчевић”.

На почетку су наступили хорови Техничке школе, Гимназије и Музичке школе, под руководством својих професора. Ученици из Техничке и Музичке школе су руковођени од вероучитеља Драгана Гајића, а ученици из Гимназије од професора Музичке културе Стефана Мијушковића.

У наставку је реализовано такмичење. Прво су ученици одговарали писмено, па усмено, и на основу формиране ранг листе четири најбоље екипе су се у последњој фази квиза такмичиле за прво и треће место. Прво место је освојила група ученика из Гимназије: Сара Јеремић 1/3, Марија Павловић 1/2 и Селена Филиповић 1/5, под именом „Деца неба”.

Професор математике и информатике из Техничке школе „Колубара” Славен Ћећез је креирао програм квиза за ово такмичење. Водитељ такмичења је био вероучитељ Стефан Ђорђевић. Чланови жирија су били наставница биологије Јелена Гајић, наставница верске наставе Николија Цветковић и вероучитељ Стефан Ристић.

Захваљујући благослову Његовог Преосвештенства Епископа шумадијског Г. Јована и Продајног центра наше епархије обезбеђене су награде за све учеснике овог такмичења, док су вероучитељи обезбедили послужење за све присутне. Вероучитељи Живојин Јанковић и Никола Иванковић су свим такмичарима даровали мед. Сви учесници овог догађаја добили награде, док су ученици који су освојили прва три места добили похвалнице и посебне награде.

Илија Цветковић, вероучитељ

фото репортажа

Света тајна јеоосвећења у манастиру Каленићу

www.kalenic.rs

ИЗДАВАЧКА УСТАНОВА ЕПАРХИЈЕ ШУМАДИЈСКЕ

КАЛЕНИК

Н О В А И З Д А Њ А

ДВЕ ДЕЦЕНИЈЕ СЛУЖЕЊА
ВЛАДИКЕ ЈОВАНА
У ШУМАДИЈСКОЈ
ЕПАРХИЈИ

2002 – 2022. ГОДИНА
НОВОПОДИГНУТЕ И
ОБНОВЉЕНЕ ЦРКВЕ

ВЛАДИКА
ШУМАДИЈСКИ
САВА ВУКОВИЋ
СПОМЕНИЦА 2001-2021

Јован, Епископ шумадијски

ПРОПОВЕДИ НА
НЕДЕЉНИМ ЛИТУРГИЈАМА
(2013-2018)

Прота Милорад Милошевић
ПОРОДИЧНЕ И РАТНЕ
(1944-1945) ХРОНИКЕ

www.eparhija.com